

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BİLGİSAYAR VE ÖĞRETİM TEKNOLOJİLERİ
EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

**Öğrencilerin Problemlı İnternet Kullanım Durumları ve Siber
Zorbalık Davranışlarına İlişkin Görüşlerinin Demografik
Değişkenler Açısından İncelenmesi**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Celil Nazım Yılmaz

KKTC

Mayıs, 2017

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BİLGİSAYAR VE ÖĞRETİM TEKNOLOJİLERİ
EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

**Öğrencilerin Problemlı İnternet Kullanım Durumları ve Siber
Zorbalık Davranışlarına İlişkin Görüşlerinin Demografik
Değişkenler Açısından İncelenmesi**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Celil Nazım Yılmaz

DANIŞMAN

Yard. Doç. Dr. Erinç Erçağ

KKTC

Mayıs, 2017

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne,

Celil Nazım Yılmaz'ın “Öğrencilerin Problemlı İnternet Kullanım Durumları ve Siber Zorbalık Davranışlarına İlişkin Görüşlerinin Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi” başlıklı tezi 25 Mayıs 2017 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Prof. Dr. Nadire ÇAVUŞ, Yakın Doğu Üniversitesi

Üye: Doç Dr. Hüseyin BİCEN, Yakın Doğu Üniversitesi

Üye: Yard. Doç. Dr. Erinç ERÇAĞ, Yakın Doğu Üniversitesi

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

...../...../2017

Doç. Dr. Fahriye Altınay

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı, yüksek lisans çalışma programının gereği olarak hazırlanan bu araştırma ile; KKTC MEB ortaöğretim ve mesleki ortaöğretim dairesine bağlı olan okullarda öğrenim gören öğrencilerin problemleri internet kullanımları ve siber zorbalık davranış düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Bu araştırmanın gerçekleştirilmesinde emeğini, zamanını ve desteğini benden hiçbir zaman esirgemeyen, üzerimdeki emeğini hiçbir zaman unutmayacağım, danışmanım Yard. Doç. Dr. Erinc Erçağ'a en içten teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans hayatım ve araştırma sürecimde değerli fikirlerini benden esirgemedi yardımcı olan, Doç. Dr. Murat Tezer'e, Doç Dr. Hüseyin Bicen'e, Doç. Dr. Fezile Özdamlı'ya ve Yard. Doç. Dr. Tahir Tavukçu'ya teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Araştırma sürecinde gerek ihtiyaç duyulan verilere ulaşmamda, gerekse çalışmam süresince moralimi yüksek tutmamda yardımlarını esirgemeyen dostlarım Olkan Betoncu, Uz. Gülhan Avcı, Özgür Tursun, Halilcan Akgöz, Berkay Doğan, Aziz Emir Akdemir ve eski mesai arkadaşlarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Araştırma sürecinde katılımlarını ve katkılarını esirgemeyen, okul yöneticileri, öğretmen ve öğrencilerine teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Gerek yüksek lisans öğrenimim gerekse tüm yaşantım boyunca bana her zaman ve her koşulda destek olan annem Meltem Sahure Cedimağar'a, babam Mustafa Yılmaz'a, teyzem Şükriye Cedimağar'a ve dedem Metin Cedimağar'a yürekten sevgi ve teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak araştırma tez jürimde bulunan değerli hocalarım Prof. Dr. Nadire Çavuş ve Doç. Dr. Hüseyin Bicen'e en içten teşekkürlerimi sunarım.

Saygılarımla,

Celil Nazım Yılmaz

Öğrencilerin Problemlı İnternet Kullanım Durumları ve Siber Zorbalık Davranışlarına İlişkin Görüşlerinin Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi

Yılmaz, Celil Nazım

Yüksek Lisans, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Yard. Doç. Dr. Erinç ERÇAĞ

Mayıs 2017, 96 Sayfa

ÖZET

Bu çalışma Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki (KKTC) ortaöğretim kademesinde öğrenim gören öğrencilerin problemlı internet kullanımları ve siber zorbalık davranışlarını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ortaöğretim dairesi ve mesleki ortaöğretim dairesine bağlı olan ortaokul, lise ve meslek liseleri kapsamında gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemini 2016-2017 eğitim öğretim yılı boyunca MEB'na bağlı okullardaki 6,7,8,9,10,11 ve 12. sınıflar arasından rastgele seçilen 583'ü kız, 623'ü erkek toplam 1206 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada betimsel araştırma yöntemlerinden genel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın bağımsız değişkenleri olarak, cinsiyet, okul türü, sınıf düzeyi, okul bölgesi ve haftalık internet kullanım süresi belirlenmiştir. Verilerin toplanmasında kullanılan anket "Kişisel Bilgi Formu", "Problemlı İnternet Kullanım Ölçeği" ve "Siber Zorbalık Ölçeği" olmak üzere üç kısımdan oluşmaktadır. Araştırma verilerinin analizinde IBM SPSS v.23 istatistik paket yazılımından yararlanılarak, betimsel istatistikler, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), Tukey HSD testi, T-testi, Mann-Whitney testi, Kruskal-Wallis testi ve çoklu doğrusal regresyon analiz teknikleri kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda öğrencilerin problemlı internet kullanım düzeylerinin "Oldukça Uygun", Siber zorbalık davranışlarının ise "Hiçbir Zaman" seçeneğinde yoğunlaştığı görülmektedir. Öğrencilerin problemlı internet kullanım düzeyleri ve

siber zorbalık davranışlarının cinsiyet, okul bölgesi ve haftalık internet kullanım süresi değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar saptanmıştır. Sınıf ve okul türü değişkenlerine göre ise anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir. Regresyon analizi sonucunda haftalık internet kullanım süresi ve problemli internet kullanım düzeyinin, siber zorbalık davranışları'nın %25,5'ini açıkladığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular incelendiğinde KKTC genelindeki ortaöğretim ve mesleki ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin problemli internet kullanım düzeylerinin yüksek, siber zorbalık davranışlarının ise düşük seviyede olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular ışığında sonuçlar tartışılmış ve gelecek araştırmalar için önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Problemli internet kullanımı, siber zorbalık, internet bağımlılığı, öğrenci, KKTC

**Analyzing the behavior of cyber-bullying and problematic internet usage of the
secondary education students from Turkish Republic of Northern Cyprus
according to the demographic variables**

Yılmaz, Celil Nazım

Masters, Department of Computer and Instructional Technology Education

Thesis Advisor: Asst. Prof. Dr. Erinç ERÇAĞ

May 2017, 96 Pages

ABSTRACT

This study is aimed to determine the behavior of cyber-bullying and problematic internet usage of the secondary education students from Turkish Republic of Northern Cyprus (T.R.N.C.) The scope of the study is the secondary schools, high schools and junior technical colleges relative to the departments of secondary school education and technical colleges under the Ministry of Education. The research sample consists of 583 girls and 623 boys which has a total 1206 students randomly chosen from the 6th, 7th, 8th, 9th, 10th, 11th and 12th classes from the schools under the authority of the Ministry of Education in 2016-2017. General Screening Method, which is a form of Descriptive Research is used for this research. The independent variables of the study are defined as; gender, type of school, level of the class, the district of the school and the weekly usage of internet. ‘Personal Information Form’, ‘Scale of the Problematic Internet Usage’ and ‘Scale of the Cyber-bullying’ are used for collecting the data. IBM SPSS v.23 Statistics Package is used to analyze the data by applying the techniques such as one-tailed variance analysis (ANOVA), Tukey HSD Test, t-test and multiple linear regression analysis.

The research results show that the level of problematic internet usage of the students is ‘quite convenient’ and the behavior of cyber-bullying condenses to ‘never’. The level of problematic internet usage and the behavior of cyber-bullying statistically differs according to the gender, the district of the school and weekly usage of internet. And seen that schoolboys have a higher level of problematic internet usage and the behavior of cyber-bullying than schoolgirls. Also, according to the district of the school, the students from İskele District have a lower level of the problematic internet usage while the behavior of the cyber-bullying is higher. There is no significant difference depending on the variables such as the class and the type of the school. The result of the regression analysis shows that the weekly internet usage and the level of the problematic internet usage explains 25,5% of the behavior of the cyber-bullying. When the finding examined as a result of the research, shows

us that, the students studying at the secondary schools and technical colleges overall the T.R.N.C. have a high level of the problematic internet usage meanwhile the behavior of the cyber-bullying is low. This study has been developed as a baseline for further discussion and researchs.

Key Words: Problematic Internet Usage, Cyber-bullying, internet addiction, student, TRNC.

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI
ETİK BEYANI

Yakın Doğu Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesini okuduğumu ve anladığımı, Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dökümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Tez olarak sunduğum bu çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda bu konuda hakkımda yapılacak tüm yasal işlemleri ve aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim

İMZA

Celil Nazım Yılmaz

25 Mayıs 2017

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
ETİK BEYANI.....	viii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiv
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem.....	1
1.2 Amaç	4
1.3 Alt Amaçlar.....	5
1.4 Önem.....	6
1.6 Sınırlılıklar.....	6
1.7 Tanımlar	7
1.8 Kısaltmalar	7
2. KAVRAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ LİTERATÜR	9
2.1 Kavramsal Temeller.....	9
2.1.1 İnternet Tanımı ve Tarihçesi.....	9
2.1.2 Eğitimde İnternet Kullanımı	13
2.1.3 Sağlıklı İnternet Kullanımı	14
2.1.4 Problemlı İnternet Kullanımı	15
2.1.5 İnternet Bağımlılığı	17
2.1.6 Siber Zorbalık	18
2.1.7 Problemlı İnternet Kullanımı ve Siber Zorbalık Davranışları İlişkisi.....	21
2.2. İlgili Araştırmalar	21
2.2.1 Problemlı İnternet Kullanımı	21
2.2.2 Siber Zorbalık	26
3. YÖNTEM	29

3.1 Araştırma Modeli	29
3.2 Evren ve Örneklem.....	29
3.2.1. Araştırmaya Katılan Öğrencilere Ait Demografik Bilgiler	32
3.3 Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması	33
3.3.1. Problemlerli internet kullanımı ölçeği.....	34
3.3.2. Siber zorbalık ölçeği	35
3.4. Verilerin Çözümü ve Yorumlanması.....	35
4. BULGULAR VE YORUM	36
4.1. Öğrencilerin Problemlerli İnternet Kullanımına İlişkin Görüşlerinin Betimsel Analiz Sonuçlarının İncelenmesi	36
4.2. Öğrencilerin Problemlerli İnternet Kullanımına İlişkin Görüşlerinin Cinsiyete Göre İncelenmesi	37
4.3. Öğrencilerin Problemlerli İnternet Kullanımına İlişkin Görüşlerinin Okul Türü Değişkenine Göre İncelenmesi.....	38
4.4. Öğrencilerin Problemlerli İnternet Kullanımına İlişkin Görüşlerinin Sınıf Değişkenine Göre İncelenmesi	40
4.5. Öğrencilerin Problemlerli İnternet Kullanımına İlişkin Görüşlerinin Okul Bölgesi Değişkenine Göre İncelenmesi.....	43
4.6. Öğrencilerin Problemlerli İnternet Kullanımına İlişkin Görüşlerinin Haftalık İnternet Kullanım Süresi Değişkenine Göre İncelenmesi.....	45
4.7. Öğrencilerin Siber Zorbalık Davranışlarına İlişkin Görüşlerinin Betimsel Analiz Sonuçlarının İncelenmesi	49
4.8. Öğrencilerin Siber Zorbalık Davranışlarına İlişkin Görüşlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi	49
4.9. Öğrencilerin Siber Zorbalık Davranışlarına İlişkin Görüşlerinin Okul Türü Değişkenine Göre İncelenmesi	50
4.10. Öğrencilerin Siber Zorbalık Davranışlarına İlişkin Görüşlerinin Sınıf Değişkenine Göre İncelenmesi	52
4.11. Öğrencilerin Siber Zorbalık Davranışlarına İlişkin Görüşlerinin Okul Bölgesi Değişkenine Göre İncelenmesi.....	53
4.12. Öğrencilerin Siber Zorbalık Davranışlarına İlişkin Görüşlerinin Haftalık İnternet Kullanım Süresi Değişkenine Göre İncelenmesi.....	54
4.13. Öğrencilerin Problemlerli İnternet Kullanımları ve Siber Zorbalık Davranışları Arasındaki Yordayıcılığın İncelenmesi	56
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	58

5.1. Sonuç ve Tartışma	58
5.1.1. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin problemli internet kullanım düzeylerinin cinsiyet değişkenine yönelik sonuçları	58
5.1.2. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin problemli internet kullanım düzeylerinin okul türü değişkenine yönelik sonuçları	59
5.1.3. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin problemli internet kullanım düzeylerinin sınıf değişkenine yönelik sonuçları	60
5.1.4. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin problemli internet kullanım düzeylerinin okul bölgesi değişkenine yönelik sonuçları	60
5.1.5. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin problemli internet kullanım düzeylerinin haftalık internet kullanım süresi değişkenine yönelik sonuçları	61
5.1.6. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin siber zorbalık davranışlarının cinsiyet değişkenine yönelik sonuçları	62
5.1.7. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin siber zorbalık davranışlarının okul türü değişkenine yönelik sonuçları	63
5.1.8. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin siber zorbalık davranışlarının sınıf değişkenine yönelik sonuçları	64
5.1.9. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin siber zorbalık davranışlarının okul bölgesi değişkenine yönelik sonuçları	64
5.1.10. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin siber zorbalık davranışlarının haftalık internet kullanım süresi değişkenine yönelik sonuçları	65
5.1.11. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin problemli internet kullanımları ile haftalık internet kullanım sürelerinin siber zorbalık davranışlarını yordamasına ilişkin sonuçlar	66
5.2. Öneriler	67
KAYNAKÇA	69
EKLER	81
EK 1: Kişisel Bilgi Formu	81
EK 2: Problemli İnternet Kullanım Ölçeği	82
EK 3: Siber Zorbalık Ölçeği	85
EK 4: Problemli İnternet Kullanım Ölçek İzni	87
EK 5: Siber Zorbalık Durum Ölçek İzni	88
EK 6: Milli Eğitim Bakanlığı Genel Ortaöğretim Dairesi Anket Uygulama İzni	89
EK 7: Milli Eğitim Bakanlığı Mesleki Teknik Öğretim Dairesi Anket İzni	90
ÖZGEÇMİŞ	91

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Araştırma katılımcılarının okul ve sınıf değişkenine göre dağılımı	31
Tablo 2. Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı	32
Tablo 3. Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Okulların Bulundukları Bölgeye Göre Dağılımı	32
Tablo 4. Öğrencilerin Haftalık İnternet Kullanım Sürelerine Göre Dağılımı	33
Tablo 5. Öğrencilerin Problemlı İnternet Kullanımına İlişkin görüşlerinin Betimsel Analiz Sonuçları.....	36
Tablo 6. Öğrencilerin Problemlı İnternet Kullanımına İlişkin Görüşlerinin Cinsiyete Göre T-Testi Analizi	37
Tablo 7. Öğrencilerin Problemlı İnternet Kullanımına İlişkin Okul Türü Değişkeni Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	39
Tablo 8. Öğrencilerin Problemlı İnternet Kullanımına İlişkin Okul Türü Değişkenine Göre ANOVA Analiz Sonuçları	39
Tablo 9. Öğrencilerin Problemlı İnternet Kullanımına İlişkin Sınıf Değişkeni Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	41
Tablo 10. Problemlı İnternet Kullanımına İlişkin Sınıf Değişkenine Göre ANOVA Analiz Sonuçları.....	42
Tablo 11. Öğrencilerin Problemlı İnternet Kullanımına İlişkin Okul Bölgesi Değişkenine ilişkin Kruskal-Wallis Testi	43
Tablo 13. Öğrencilerin Problemlı İnternet Kullanımına İlişkin Haftalık İnternet Kullanım Süresi Değişkenine ilişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	46
Tablo 14. Öğrencilerin Problemlı İnternet Kullanımına İlişkin Haftalık İnternet Kullanım Süresi Değişkenine Göre ANOVA Analiz Sonuçları	46
Tablo 15. Öğrencilerin Siber Zorbalık Davranışlarına İlişkin görüşlerinin Betimsel Analiz Sonuçları.....	49
Tablo 16. Öğrencilerin Siber Zorbalık Davranışlarına İlişkin Görüşlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre T-Testi Analizi	50
Tablo 17. Öğrencilerin Siber Zorbalık Davranışlarına İlişkin Görüşlerinin Okul Türü Değişkeni Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	51

Tablo 18. Öğrencilerin Siber Zorbalık Davranışlarına İlişkin Görüşlerinin Okul Türü Değişkenine Göre ANOVA Analiz Sonuçları	51
Tablo 19. Öğrencilerin Siber Zorbalık Davranışlarına İlişkin Sınıf Değişkeni Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	52
Tablo 20. Öğrencilerin Siber Zorbalık Davranışlarına İlişkin Sınıf Değişkenine Göre ANOVA Analiz Sonuçları	52
Tablo 21. Öğrencilerin Siber Zorbalık Davranışlarına İlişkin Okul Bölgesi Değişkenine ilişkin Kruskal-Wallis Testi	53
Tablo 23. Öğrencilerin Siber Zorbalık Davranışlarına İlişkin Haftalık İnternet Kullanım Süresi Değişkenine ilişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	54
Tablo 24. Öğrencilerin Siber Zorbalık Davranışlarına İlişkin Haftalık İnternet Kullanım Süresi Değişkenine Göre ANOVA Analiz Sonuçları	55
Tablo 25. Problemlı İnternet Kullanımı ile Haftalık İnternet Kullanım Sürelerinin Siber Zorbalık Davranışlarını Yordamasına İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analiz Sonuçları	56

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Dünyada İnternet Kullanma İstatistikleri	10
Şekil 2. Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması	11
Şekil 3. KKTC Geneline Sabit İnternet Kullanımı	13
Şekil 4. Araştırmanın Evreni, Örneklemi ve Bölgesel nüfus dağılım oranları	30

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemi, amacı, önemi, varsayımları ve sınırlılıkları belirtilmiştir. Ayrıca araştırma kapsamında geçen bazı kavramların tanımlarına yer verilmiştir.

1.1. Problem

Bilgi ve iletişim teknolojilerinde (BİT) içinde bulunduğumuz çağda yaşanan hızlı gelişmeler, günümüz toplumlarında bu teknolojilerin kullanımını da aynı hızda yaygınlaştırmaktadır. İnternetin kolay erişilebilir bir ağ olması ve sadece eğitim, iş, oyun, hobi, çocuk gelişimi, sağlık vb. alanlarda değil, insan ilişkileri başta olmak üzere birçok alanda kullanılması interneti günlük yaşamın olmazsa olmaz bir parçası haline getirmiştir (Sırakaya, 2011).

İnternet kullanımının günlük yaşamın vazgeçilmezleri arasına girmesiyle birlikte bu konu üzerindeki araştırmalar bir hayli artmıştır. Rehm (2003) çalışmasında internetin bireylerin kendilerini hem bireysel hemde toplumsal olarak yeniden keşfetmelerine, bununla beraber toplumsal iletişimin azalmasına ve sosyal sapsmalara neden olabileceğini belirtmiştir. İnternetin farklı yaş gruplarına ve birçok farklı amaca yönelik kullanılabilmesi interneti daha çekici hale getirmiştir. Bunun yanında interneti kullanırken bilgisayar teknolojisinden aktif olarak yararlanılması ve gelişen son teknolojilerin BİT'e yönelik olması, internetin sunduğu hizmetleri arttırmıştır (Çakır, Horzum ve Ayas, 2013). Beard ve Wolf (2001) çalışmalarında bu konu ile ilgili internetin bu denli insan hayatının içinde olmasını farklı hizmet sektörleri arasındaki sınırların aşılmasına ve çalışma yaşamında bilgisayar ve internet kullanabilen nitelikli insan profilinin oluşmasına neden olduğunu ifade etmişlerdir.

İnternetin insan yaşamına getirdiği pek çok olanak insan yaşamını kolaylaştırmakta, zenginleştirmekte, çeşitlendirmekte ve geliştirmektedir (Cicioğlu, 2014). Bununla beraber insan yaşamına getirdiği olumlu katkıların yanı sıra her teknolojik araçta olduğu gibi internette beraberinde kullanımına yönelik problemler insan davranışlarının ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir (Ceyhan, 2011). Tüm

dünyada olduğu gibi ülkemizde de yeni teknolojilerin ilk kullanıcıları ve takipçisi olan genç nüfusta görülmeye başlanan problemli insan davranışları teknolojinin hızlı gelişimi ve bu teknolojilere sahip olmanın kolaylaşması sonucu hızlanarak artmaktadır. Problemli insan davranış belirtilerinin artış göstermesinde popüler sosyal medya uygulamalarının insanları yeni sosyal alanlar keşfederek yeni varoluş ve kendini ifade etme biçimleri yaratmasının da etkisinin büyük olduğu gözlemlenmiştir (Ekşi ve Ümmet, 2013). Bayraktar (2013) çalışmasında problemli davranış belirtileri hakkında, internetin işlevsel kullanılmasının genç nüfusun gelişimi için birçok fırsat sunduğunu fakat kötüye kullanımında gençlerin yaşamına olumsuz etki edeceğini ifade etmiştir. Öztürk ve Özmen (2011) internetin olumsuz etkilerine ilişkin yaptıkları çalışmalarında aşırı internet kullanımının bağımlılığa dönüşebildiğini ve bu durumun sosyal ilişkilere zarar verdiğini saptamıştır. Önemli noktalardan biri de internette geçirilen sürenin aşırı oranda artması okul, aile, iş ve sağlık gibi alanlarda sorunlara yol açabileceği gibi kullanıcıların farkında olmaksızın yaşanan bu zaman kaybından keyif almaları ve ilerleyen safhalarda bağımlılığın ortaya çıkmasıdır. Morahan-Martin ve Schumacher (2000) çalışmalarında bu durumu “Patolojik İnternet Kullanımı” olarak ifade etmişlerdir. Bir başka çalışmada Ceyhan (2011) ise bu durumu Problemli internet kullanımı (Problematic Internet Use) veya İnternet Bağımlılığı (Internet Addiction) olarak tanımlamaktadır.

Yang ve Tung (2007), çalışmasında haftalık internet kullanım süresi 21 saatten fazla olan bireylerin bağımlı olduklarını, haftada 12 saatin altında internet kullanan kişilerin ise bağımlı olmadıklarını tespit etmiştir. İnternette geçirilen zamanın artması ile problemli internet kullanımının görülme sıklığı arasında doğru yönde bir artış olduğu gözlemlenmiştir (Sevindik, 2011). Bununla birlikte araştırmalarında problemli internet kullanımının ergenlerin günlük etkinliklerine, okul ve aile ilişkilerine olumsuz etki ettiğini de vurgulamışlardır (Yang ve Tung, 2007; Tekinarslan ve Gürer, 2009; Nalwa ve Annand, 2003). Bu çalışmalara benzer olarak Sanders ve arkadaşları (2000) çalışmalarında internet başında uzun süre vakit geçiren bireylerin aile ve arkadaşlarıyla olan sosyal ilişkilerinin, internette daha az vakit geçiren bireylere göre daha kötü olduğu belirtmişlerdir. Bu durum yüksek internet kullanım süresi olan bireylerin sosyal olarak zayıf olduğunu göstermektedir.

Gelişen dünyada insanlar arasında olumlu ilişkiler artmaya devam etse de özellikle genç nüfusun arasında olumsuz ilişkilerin bir o kadar arttığı düşünülmektedir. “Problemli İnternet Kullanımı” ile ilişkili kavramlardan biri olan

“Siber Zorbalık” kavramı da problemli davranış olarak tanımlanmakta ve gençler arasındaki olumsuz ilişkilerin başında gelen zorbalığın bir başka şekli olan Siber Zorbalık olarak ortaya çıktığı gözlemlenmiştir (Pamuk ve Bavlı, 2013). Smith ve arkadaşları (2006), çalışmalarında siber zorbalığı kendisini kolayca koruyamayacak kişilere karşı elektronik iletişim araçlarının kasıtlı ve zarar verici şekilde bir veya daha fazla kişi tarafından kullanılması olarak tanımlamışlardır.

Son yıllarda genç nüfus arasında iletişim teknolojileri kullanılırken sanal ortamda saldırganlık içeren davranışların artışı sanal ortamda yaşanan bu saldırganlığın nedenlerini ve saldırganca davranışların ortadan kalkmasını sağlayacak yolların araştırılmasını gerekli kılmaktadır. (Campbell, 2005; Dilmaç ve Aydoğan, 2010) Bu durumla ilgili olarak yapılan çalışmalara bakıldığında problemli internet kullanımının siber zorbalık davranışları ile ilişkili olduğu sonucu ile karşılaşılmaktadır (Gamez-Guadix, Orue, Smith ve Calvete, 2013; Jung vd., 2014).

Tüm dünyada ve Türkiye’de olduğu gibi KKTC’de de teknolojinin olumlu sonuçları olduğu gibi olumsuz sonuçlarında olduğu ve bu olumsuz sonuçlardan sadece ikisi olan problemli internet kullanımı ve siber zorbalığın önemli sorunlar olduğu düşünülmektedir. Her çocuğun doğduğu günden itibaren teknoloji ile tanışması ve bunları oyuncaklarına tercih edip vakitinin çoğunu bunlarla geçirmesi düşündürücü iken yaşlarının ilerlemesi ile beraber oyunun araç değil amaç haline gelmesi sorunları beraberinde getirecektir. Özellikle akıllı telefonlarla internete her an ulaşılabilmesi internette geçirilen zamanı arttırmakta ve belli bir süre sonra sıradanlaşan internet kullanımı kullanıcılara daha fazla şey yapma isteği uyandırarak olumsuz davranışların sergilenmesini gündeme getirmektedir (Cicioğlu, 2014). Üstelik bu problemlerin Dünya ve Türkiye ile birlikte ülkemizde de hızla yaygınlaşmakta olduğu düşünülmektedir.

Problemli internet kullanımı ile siber zorbalık sadece gençlerin değil aileleri’nin, öğretmenlerinin ve okul yöneticilerinin de sorunu olarak gündeme gelmektedir (Zorbaz ve Tuzgöl Dost, 2014). Özellikle öğrencilerin okul içinde akıllı telefon kullanımında geçmiş yıllara göre daha özgür olmaları problemli davranışların görülme sıklığını arttırabilecek bir etken olarak düşünülmektedir. Bu nedenle problemli internet kullanımı ve siber zorbalık davranışları gençlerin ergenlik, gençlik hatta yetişkinlik dönemlerini de olumsuz etkileyebilmektedir (Özer, 2013). Son yıllarda artış gösteren Problemli İnternet Kullanımı ile ilgili çalışmalar sonucu geleneksel zorbalığın sanal aleme taşındığı ve verdiği zararın ciddi boyutlara ulaşmış

olduğu gözlemlenmiştir (Türkoğlu, 2013). Gençlerin bilgi güvenliğini sağlamak, siber ortamlarda yapılan davranışlara dikkat çekmek ve istenmeyen sağlık problemlerinin önüne geçebilmek için problemli internet kullanımı ile siber zorbalık gibi konuların üzerinde durulması önem arz etmektedir (Kınay, 2012). Son yıllarda artış gösteren problemli internet kullanımı ve siber zorbalıkla ilgili çalışmalar incelendiğinde, özellikle genç bireylerin fiziksel ve ruhsal olarak ciddi anlamda zarar görme potansiyelinde oldukları gözlemlenmiştir. Bu durum problemli internet kullanımı ve siber zorbalık üzerinde yapılacak araştırmaların önemini arttırmaktadır. Dünya’da ve Türkiye’deki çalışmalar incelendiğinde bu konularda önemli derecede yol alındığı görülmektedir. Ne yazık ki aynı durumu ülkemiz için söylemek mümkün değildir. Yapılan literatür taraması sonucunda problemli internet kullanımı ve siber zorbalık davranışları üzerine KKTC genelinde herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bağlamda KKTC’de bulunan milli eğitim bakanlığı ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin problemli internet kullanım durumları ve siber zorbalık davranışlarının incelenmesi araştırmanın problemi oluşturmaktadır.

Bu nedenden dolayı çalışmada KKTC genelindeki öğrencilerin problemli internet kullanım durumları ile siber zorbalık davranışları demografik değişkenler açısından incelemiştir. Çalışma sonucunda elde edilen bulguların problemli internet kullanımı ile siber zorbalık davranışlarının önlenmesine ve sağlıklı internet kullanımının yaygınlaşmasına yönelik Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi anabilim dalı (BÖTE) alanında yapılabilecek çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.2 Amaç

Bu araştırmanın amacını KKTC Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Dairesi ve Mesleki teknik Ortaöğretim Dairesine bağlı olan okullarda öğrenim gören öğrencilerin problemli internet kullanım durumları ve siber zorbalık davranışlarına ilişkin görüşlerinin demografik değişkenler (cinsiyet, internette geçirilen süre, okul türü, okul bölgesi, sınıf) açısından incelenmesi oluşturmaktadır.

1.3 Alt Amaçlar

Araştırmaya yönelik problemin çözülmesi aşamasında öncelikli olarak belirlenen alt problemlere yanıt aramak amacı ile araştırma genişletilmiştir. Belirlenen alt amaçlar;

1. KKTC’deki MEB’na bağlı ortaöğretim ve mesleki ortaöğretim okullarında öğrenim gören öğrencilerin problemleri internet kullanımına yönelik görüşlerinin;

- a) Cinsiyet
- b) Okul Türü
- c) Sınıf
- d) Okul Bölgesi
- e) Haftalık İnternet Kullanım Süresi

Değişkenlerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir ?

2. KKTC’deki MEB’na bağlı ortaöğretim ve mesleki ortaöğretim okullarında öğrenim gören öğrencilerin siber zorbalık davranışlarına ilişkin görüşlerinin;

- a) Cinsiyet
- b) Okul Türü
- c) Sınıf
- d) Okul Bölgesi
- e) Haftalık İnternet Kullanım Süresi

Değişkenlerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir ?

3. KKTC’deki MEB’na bağlı ortaöğretim ve mesleki ortaöğretim okullarında öğrenim gören öğrencilerin problemleri internet kullanımı ile haftalık internet kullanım süreleri siber zorbalık davranışlarının anlamlı bir yordayıcısı mıdır ?”

1.4 Önem

Teknolojinin sürekli gelişmesiyle birlikte internet kullanımının yaygınlığı tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de giderek artmaktadır. İnternetin insan yaşamına kazandırdığı kolaylıkların yanı sıra giderek artan problemli internet kullanımı ve siber zorbalık davranışları gibi olumsuz etkileri de görülmektedir. Teknolojinin giderek daha kolay ulaşılabilir hale gelmesi ve internet kullanım yaş ortalamasının giderek düşmesi bu olumsuz davranışların görülmesinde önemli ölçüde etki ettiği düşünülmektedir (Peker, 2013). Problemli internet kullanımı ve siber zorbalık davranışlarının özellikle genç bireylerin üzerindeki olumsuz etkileri göz önüne alındığında bu gibi olumsuz davranışların erken dönemde fark edilmesinin ve önleme çalışmalarının planlanmasının oldukça önemli olduğu oldukça açıktır.

Bu çalışma KKTC'deki MEB Ortaöğretim ve Mesleki Ortaöğretim Dairesine bağlı olan okullarda öğrenim gören öğrencilerin problemli internet kullanımlarının ve siber zorbalık davranışlarının belirlenmesine yönelik verilerin elde edilmesine ve bu konuda önleyici önlemler alınabilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Aynı zamanda bu araştırma sonucunda elde edilen veriler ışığında problemli internet kullanımı ve siber zorbalık davranışlarını önlemeye yönelik öğrencilere, velilere ve öğretmenlere ışık tutması bakımından geliştirilecek rehberlik programlarının oluşturulmasında BÖTE alanındaki araştırmacılara önemli bir katkı sağlayacağı ön görülmektedir. Son olarak literatür incelendiğinde problemli internet kullanımı ve siber zorbalık davranışlarıyla ilgili KKTC MEB Ortaöğretim ve Mesleki Ortaöğretim Dairesine bağlı okullar kapsamında herhangi bir araştırmaya rastlanılmaması araştırmanın önemin ciddi anlamda arttırmaktadır.

1.6 Sınırlılıklar

1. Araştırma, 2015-2016 eğitim-öğretim yılında KKTC Milli Eğitim Bakanlığı Orta Öğretim ve Mesleki Orta Öğretim dairesine bağlı okullarda öğrenim gören 1206 öğrenciler ile sınırlıdır.

2. Araştırmada elde edilen veriler problemli internet kullanım ölçeği, siber zorbalık ölçeği ve kişisel bilgi formu'nun ölçtüğü özellikler ile sınırlıdır.

3. Araştırma süresi, yüksek lisans tez süresi ile sınırlıdır.

1.7 Tanımlar

Problemli İnternet Kullanımı: Bireylerin aşırı internet kullanımından dolayı yaşamlarının aile, eğitim ve iş gibi önemli boyutlarında meydana gelen bozulmalar ve sürekli kullanımı kontrol edememe durumudur.

Siber Zorbalık: Bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak belirli bir zaman içerisinde ve sürekli olarak birey veya bireylere yönelik gerçekleştirilen aşağılama, maddi-manevi zarar verme, tehdit etme, taciz etme veya utandırma gibi kasıtlı davranışlardır.

Geleneksel Zorbalık: Geleneksel zorbalıkta kurbanın taciz edilebilmesi için fiziksel bir ortam gerekmektedir. Zorbalığa maruz kalan kişi genellikle ergenlik döneminde olup, zorbalığa yaygın olarak okulda maruz kaldığı bilinen bir taciz biçimidir. Gençlerin zorbalığa daha çok okuldan eve veya evden okula gelip giderken, oyun alanlarında ve okul servisleri maruz kaldıkları görülmektedir.

1.8 Kısaltmalar

KKTC: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

OÖD: Orta Öğretim Dairesi

MTÖD: Mesleki Teknik Öğretim Dairesi

SPSS: Statistical Package for The Social Science

PİK: Problemli İnternet Kullanımı

BİT: Bilgi ve İletişim Teknolojileri

ADSL: Asymmetric Digital Subscriber Line

ARPANET: Advanced Reseach Project Agency Network

TUİK: Türkiye İstatistik Kurumu

SZ: Siber Zorbalık

PİKÖ: Problemlı İnternet Kullanım Ölçeği

SZÖ: Siber Zorbalık Ölçeği

WWW: World Wide Web, Dünya Çapında Ağ

BÖLÜM II

2. KAVRAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ LİTERATÜR

Çalışmanın bu bölümünde araştırma kapsamında ele alınan Problemlı İnternet Kullanımı ve Siber Zorbalık ile ilgili kavramsal bilgi verilmiştir. Ardından bu değişkenlerle ilgili araştırmalar özetlenecektir.

2.1 Kavramsal Temeller

2.1.1 İnternet Tanımı ve Tarihçesi

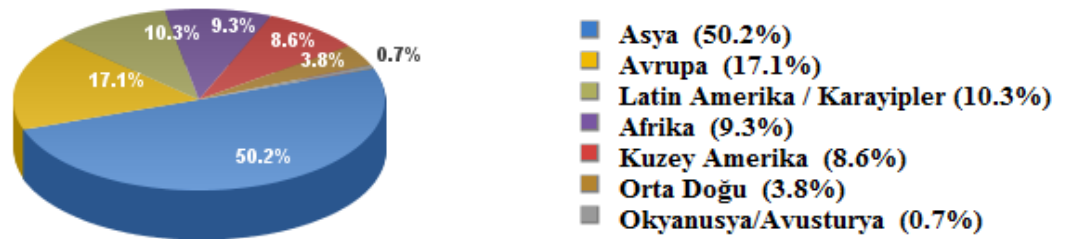
Geçmişten günümüze insanoğlu içinde bulunduğu çağın özelliklerine göre çeşitli iletişim araçları kullanmıştır. Bunlar kimi zaman yazı, kimi zaman görüntü, kimi zamanda sesli iletişim araçları olarak görülmüştür. Teknolojinin hızlı bir şekilde gelişmekte olduğu günümüzde iletişim araçlarında gelişip yaygınlaştığı görülmektedir. Özellikle bilgisayarların hızlı bir şekilde yaygınlaşması yeni iletişim teknolojilerin geliştirilmesine olanak tanımıştır (Özbay, 2013). Dünya üzerindeki bilgisayarların birbiriyle iletişim kurmasını sağlayan uluslararası en büyük iletişim ağına “İnternet” adı verilmektedir. Bilgisayarın marka, model ve sistemi farketmeksizin dünya üzerinde nerede olursa olsun, internet aracılığı ile iletişim kurulabilmektedir. Bu nedenle her geçen gün bilgisayar ve internetin önemi artmaktadır. Bu durumun nedeniyse şüphesiz internet ve bilgisayarın sunduğu hizmetlerin kolaylıkla elde edilebilir olmasıdır (Yenilmez, Anapa, Ersoy ve Turgut, 2011). Günümüzde iş, eğitim ve sosyal ilişkileri şekillendiren en önemli teknolojilerin başında internet teknolojisi gelmektedir (Peker, 2013).

İnternet ilk kez tamamen askeri amaçlar ile 1957 yılında Amerika Birleşik Devletleri hükümeti tarafından gündeme gelmiş ve 1966 yılı sonlarında “ARPANET” isimli proje önerisi ile çalışmalar başlamıştır. 1969 yılında internetin ilk şekli ortaya çıkmış ve dört merkezli (Stanford Research Institute (SRI), University of Utah, University of California at Los Angeles (UCLA) ve University of California at Barbara (UCSB)) ana bilgisayarlar arasında internet bağlantısı kurulmuştur (İçel, 2001; Dede, 2004; Peker, 2013).

İlk e-posta 1971 yılında ARPANET içinde kullanılmaya başlamıştır (Yılmaz, 2006; Peker, 2013). 1986 yılında “Ulusal Bilim Kuruluşu”(NSF) adında Amerikan bilimsel araştırma kurumu, ARPANET için ülke genelinde beş büyük süper bilgisayar merkezi kurulmasını içeren bir paket öne sürdü. ARPANET daha sonra Amerikan hükümetinin yapmış olduğu maddi destek ile NSFNET olarak isim değişikliğine uğradı (Kırık, 2007). NSFNET’in 1990 yılında başlayan özelleşme süreci Mayıs ayında NFS’nin internet omurga işletmeciliğinden tamamen çekilmesi ve 1995 yılı itibariyle internet omurga işletmeciliği özelleşmiştir. İlk başlarda karmaşık bir sistemin öğrenilmesiyle kullanılabilen ve sadece e-posta amacıyla kullanılan internet, 1991’de WWW (World Wide Web, Dünya Çapında Ağ)’nın icadı ile bilgisayar ağı bugünkü “internet” adını almıştır (Arısoy, 2009; Peker, 2013). Bu tarihten itibaren internet kullanıcı sayısı katlanarak artmış, Ticari kurumlar, Üniversiteler ve devlet kurumları bu gelişmelere uyum sağlamışlardır. Bağlantı noktalarına isim verilmeye başlanmış ve kurumlar bağlantı noktalarına kendi isimlerini vererek internet sitelerini açmaya başlamışlardır (Kırık, 2007; Arısoy, 2009; Peker, 2013).

2.1.1.1 Dünyada İnternet Kullanımı

Dünyada internet kullanımı istatistikleri incelendiğinde ciddi bir şekilde arttığı görülmektedir. 30 Haziran 2016 tarihi itibariyle dünya çapında internet kullanıcı sayısı 3,611,375,813’e ulaşmıştır. Yani Dünya’nın %49.2’si internet kullanmaktadır (<http://www.internetworldstats.com>, 2016). Dünyadaki internet kullanım istatistikleri Şekil 1’de verilmiştir.

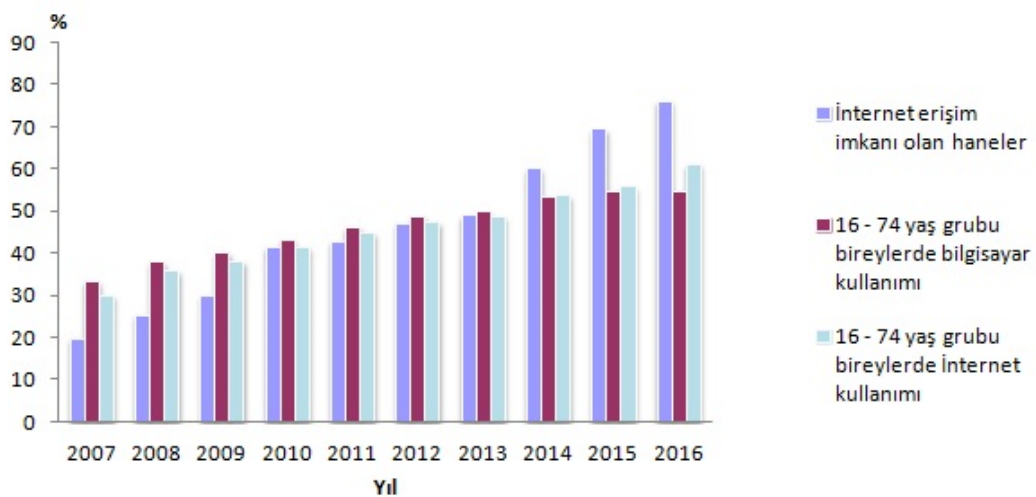
Şekil 1. Dünyada İnternet Kullanma İstatistikleri (www.internetworldstats.com, 2016)

Şekil 1 incelendiğinde; dünyadaki internet kullanımı sırasıyla, Asya %50.2, Avrupa %17.1, Latin Amerika / Karayipler %10.3, Afrika %9,3, Kuzey Amerika %8.6, Orta Doğu %3,8 ve Okyanusya / Avusturya %0,7 olarak verilmiştir. Verilere göre en çok internet kullanıcı sayısı Asya kıtasındadır. Ayrıca site verilerine göre; 4 milyar 148 milyon nüfuslu bu kıtada 1 milyar 874 milyon internet kullanıcısı var. Bu kıtada özellikle internet erişiminde büyük çalışmalar yapan Çin'in 1 milyar 379 milyonluk nüfusunun 721 milyonunu internete bağladığı görülmektedir.

Buna ek olarak Avrupa ülkelerinde yaklaşık 822 milyon nüfusun yüzde 73.5'i internet kullanıcısı, yaklaşık 974 milyon nüfuslu ABD ve Karayipler'de internet kullanıcı sayısı 659 milyondan fazla olduğu görülmektedir. 1 milyar 158 milyon nüfusu ile Afrika kıtasında ise yaklaşık 331 milyon kullanıcı var. Orta Doğu'da 247 milyon nüfusun yaklaşık 142 milyonu internet kullanıcısı. Son olarak yaklaşık 37 milyon nüfusu olan Avusturya ve Okyanusya'nın 27 milyon kullanıcısı görülmektedir.

2.1.1.2 Türkiye'de İnternet Kullanımı

Dünya'da 3,611,375,813 kişi internet kullanırken Türkiye'deki kullanıcıların durumunu da belirlemek önemlidir. Bu konu ile ilgili Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) "Bilişim Teknolojileri Kullanımı Araştırması" Şekil 2'de verilmiştir.

Şekil 2. Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması (TÜİK, 2016)

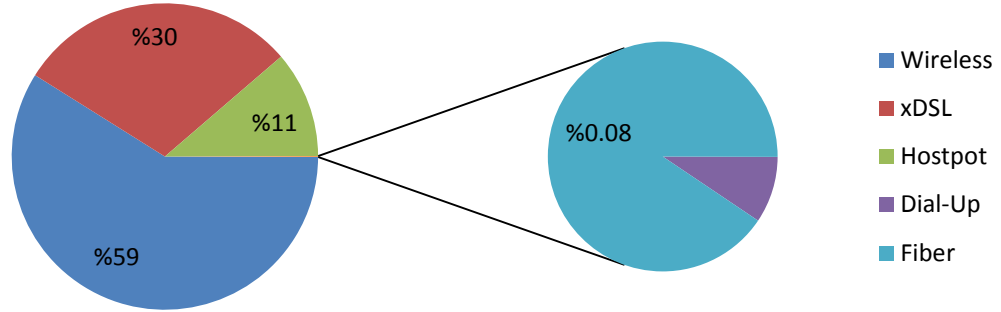
Türkiye İstatistik Kurumu 2016 (TÜİK) istatistiklerine göre; Türkiye’de her geçen yıl bilgisayar ve internet kullanımı artarak devam etmektedir. 2016 yılı verilerine göre yaklaşık her on hanenin sekizinde internet erişimi bulunmaktadır. İnternet erişim imkanı olan kişilerin %39.5’i sabit genişbant bağlantı (ADSL, fiber, kablolu internet vb.) ile internete erişim sağlarken %65.2’si mobil genişbant bağlantı ile internet erişimi sağlamaktadır. İnternet kullanım amaçları dikkate alındığında, bireylerin %82.4’ü sosyal medya uygulamalarını kullanırken %74.5’i video izleme, %69.5’i haber ve dergi okumak, %65.9’u sağlıkla ilgili bilgi aramak, %65.5’i çeşitli hizmetler hakkında bilgi aramak ve %63.7’si ise interneti müzik dinlemek amacıyla kullandığı tespit edilmiştir. İnternet kullanmayan bireyler neden olarak internet kullanımına ihtiyaç duymadıklarını belirtmiştir.

Yaklaşık olarak 78 milyonluk Türkiye nüfusunun 48 milyonunun internete bağlı olduğu görülmektedir. Ancak her ne kadar geçmiş senelere göre internet kullanım oranı artsa ve Türkiye’de yaygın bir şekilde kullanılıyor gibi görünse de, Avrupa ülkeleriyle kıyaslandığında bu durumun pek de öyle olmadığı görülmektedir. İnternet kullanım oranı Avrupa genelinde %73,5 iken, Türkiye’de bu oran yaklaşık olarak %61,2’dir.

2.1.1.3 KKTC’de İnternet Kullanımı

Bilgi teknolojileri ve haberleşme kurumu (BTHK)’nun yapmış olduğu çalışma sonucunda, 2016 yılı ikinci çeyreği itibarıyla KKTC geneli internet kullanımının geçmiş yıllara göre artış gösterdiği gözlemlenmiştir. Ağustos 2016 itibarıyla KKTC genelinde 69,022 sabit internet kullanıcısı olduğu, mobil internet kullanıcılarının ise 305,858 olduğu görülmektedir (BTHK, 2016). Kullanılan sabit internet hizmetlerinin türüne göre dağılımlarını Şekil 3’de verilmiştir.

KKTC Sabit İnternet Kullanımı

Şekil 3. KKTC Geneline Sabit İnternet Kullanımı

Sabit internet hizmet türlerine detaylı bakılacak olursa, en fazla tercih edilen sabit bağlantı yöntemi %59 ile Wireless olurken, ikinci sırada %30 ile xDSL gelmektedir. Abonelerin %11.2'si bağlantı yöntemi olarak Hostpot'u tercih ederken, Fiber kullanımı bu dönemde sadece kurumsal firmalarda sınırlı kalarak %0.08, son olarak Dial-Up kullanımı ise geçmiş yıllara göre ciddi derecede azalmış ve KKTC çapında sadece 6 aboneye inmiştir (BTHK, 2016).

2.1.2 Eğitimde İnternet Kullanımı

Eğitim canlı bir organizma gibi çevresindeki değişen şartlara uyum sağlamaya çalışmaktadır. Bu uyum sürecinde amaçları doğrultusunda hareket eder. Eğitimin amaçlarından biri bireyleri içinde yaşadıkları toplumun geleceği için yetiştirmektir. Buradaki amaç bilgi toplumu için bireyleri öğrenmeyi öğrenme, eleştirel düşünme, yaratıcılık, karar verme, problem çözme gibi düşünme becerilerine sahip olarak yetiştirmektir. Bu nedenle de Milli Eğitim Bakanlığı yaptığı/yaptırdığı projeler aracılığıyla her düzeydeki eğitim kurumunu öğretmenler ve öğrenciler için internet bağlantısı sağlama ve teknolojiyle donatma çalışmaları yapmaktadır (Akkoyunlu, 2002). Yapılan projelerde öğrencilerin eğitsel internet kullanımı alışkanlığı kazandırılması ve öğrendiklerini sınıf ortamında kullanabilmelerinin sağlanması amaçlanmaktadır.

Bu amaç; eğitim sisteminin önemli iki ögesi olan öğretmen ve öğrencinin de eğitim öğretim sürecindeki rollerini etkilemiştir. Rollerin etkilenmesinin bir sebebi de, gelişen bu süreç içinde uzaktan eğitim sisteminin hızla gelişmeye başlamasıdır. Eğitsel internetin kullanım alanlarında biri Uzaktan Eğitim sistemleridir. Bunlardan biri olan Web Tabanlı Uzaktan Eğitim, web'in teknolojik özelliklerinden yararlanılarak oluşturulan ve bilgisayar teknolojisi ile desteklenen bir öğretim programı olarak tanımlanmaktadır (Khan, 1997). Web Tabanlı Uzaktan Eğitim çalışmaları internetin ilk çıktığı yıllarda eğitim materyallerinin internet ortamında metin tabanlı sunumları ile başlamıştır. Bu dönemlerde hazırlanan eğitsel siteler, metin ağırlıklı bir elektronik kitap formundaydı. Asıl gelişme internet, bilgisayar ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerin Web ortamına yansımaları sonucunda başlamıştır.

Bilgisayar destekli eğitim teknolojisinin sunduğu çoklu ortam (metin, ses, animasyon, video, etkileşim) araçlarının Web ortamına taşınması ile Web Tabanlı Uzaktan Eğitim çalışmaları daha da yaygınlaşmıştır. Bu sayede Web'in çekiciliği artmış ve eğitime görsel işitsel bir boyut kazandırılmıştır. Web Tabanlı Uzaktan Eğitim materyalleri; zengin bilgi kaynağına ulaşma, bağlam içerisinde anlamlı ve etkileşimli bir ortam oluşturma, diğer insanlarla bilgi alışverişini sağlaması gibi imkânları sunmuştur. Bu durum, anlam belirsizliğini en aza indirmeye, karmaşık konuları tanınmasını sağlamaya ve sistemler arasında ilişkiler kurulmasına yardımcı olmuştur.

İnternet ortamının sağladığı görsel, işitsel ve etkileşimli materyaller, çoklu ortam (multimedia) olarak ifade edilmektedir. Multimedya; birden fazla aracın(ortam) birleşik kullanımıyla sunulmak üzere tasarlanmış tek bir iş veya birkaç farklı ortamdaki araçtaki materyaller topluluğu olarak tanımlanabilir.

2.1.3 Sağlıklı İnternet Kullanımı

Davis (2001), Sağlıklı internet kullanımı'nı düşünsel ve davranışsal herhangi bir rahatsızlık duymaksızın istenilen amaca yönelik, planlı bir zaman diliminde internetin kullanılması olarak tanımlamıştır. Bununla beraber çalışmasında interneti sağlıklı bir şekilde kullanan kullanıcıların interneti bilgi edinmek, sosyal ilişkiler

kurmak, iş ile ilgili kullanmak ve oyun oynamak gibi pek çok amaç için kullandığını belirtmiştir.

Sağlıklı internet kullanıcıları interneti sorunlarından kaçabilecekleri bir sığınak olarak değil, faydalı bir araç olarak görür ve gerçek hayat ile internetteki hayatı birbirinden ayırabilirler (Gürçan ve Hamarta, 2013). Kraut ve arkadaşlarına (2002) göre, kişisel olarak sosyal açıdan kendini geliştirmiş ve uyumlu bireylerin internet kullanımı mevcut ilişkilerini daha da geliştirecektir. Gerçek hayatta sosyal bireylerin internet kullanımından olumlu yönde yararlandığı çeşitli araştırmalar ile desteklenmiştir (Mottram ve Fleming, 2009; Koch ve Pratarelli, 2004).

Sağlıklı internet kullanımı, günlük yaşamın olmazsa olmaz bir parçası haline gelen internetin kullanıcıların yaşamını kolaylaştırdığı görülmektedir. Bununla beraber internet kullanımının özellikle genç nüfusta hızla yaygınlaştığı düşünülürse genç kullanıcıları internetin olumsuz etkilerinden koruyabilmek için ailelere ve eğitimcilere büyük görev düşmektedir (Zorbaz, 2013).

2.1.4 Problemli İnternet Kullanımı

Her ne kadar bağımlılık kavramı geleneksel olarak herhangi bir maddeye olan fiziksel bağımlılığı tanımlamak için kullanılsa da, internetin aşırı kullanımında da bu kavrama başvurulmaktadır (Yellowlees ve Marks, 2007). Teknoloji çağı olarak adlandırılan içinde bulunduğumuz çağda bilgisayar ve internet kullanımı hayatın vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. İnternetin ortaya çıkış amacı insanlar arasında iletişimi ve bilgi paylaşımını hızlandırıp kolaylaştırmak olsa da internetin tahmin edilenden daha hızlı yaygınlaşması beraberinde yeni bağımlılık türü olarak tanımlanan internet bağımlılığına neden olmuştur (Arısoy,2009b). Son yıllarda internette geçirilen sürenin artmasıyla bireylerin bir kısmı internet kullanımlarını sınırlayabilirken, bir kısım kullanıcının ise bu sınırlamayı yapmayı başaramadığı için eğitim, iş ve sosyal hayatlarında kayıplarla karşılaştıkları gözlemlenmiştir (Cicioğlu, 2014). Yellowlees ve Marks (2007), yapmış oldukları çalışmada problemli internet kullanımını bireylerin e-posta, kumar sitelerinde ve çevrimiçi etkinliklerde aşırı vakit geçirme olarak tanımlamakta ve bunun internet bağımlılığına sebep olduğunu belirtmişlerdir. Son yıllarda birçok araştırmacı tarafından aşırı internet kullanımı, internet bağımlılığı, problemli internet kullanımı, patolojik internet kullanımı ve

bilgisayar bağımlılığı gibi kavramlarla tanımlanmıştır (Young, 1998; Morahan-Martin ve Schumancer, 2000; Davis, 2001; Caplan, 2002). Yapılan çalışmalar sonucu birçok tanımın ortak olarak kullandığı kavram problemli ve aşırı internet kullanımı olmuştur (Beard ve Wolf, 2001; Ceyhan, Ceyhan ve Gürcan, 2007; Yıldız, 2010).

Tsai ve Lind (2003), çalışmalarında genç nüfusun giderek internet kullanıcılarının temelini oluşturduklarını ve internet kullanımının gençler arasında popüler bir etkinlik olarak görüldüğünü ifade etmişlerdir. Van der Eijnden ve arkadaşları (2010) ise çalışmaları sonucunda batı toplumlarındaki genç nüfus internet kullanımı'nın en popüler boş zaman aktiviteleri arasında yer aldığını belirtmiştir. Çalışmasında sosyal yaşamlarında kendilerini rahat ifade edemeyen bireylerin yüzyüze iletişim yerine kendilerini daha güvende hissettikleri sanal iletişimi tercih ettiklerini belirten Caplan (2002); İnternette geçirilen zamanın popüler bir aktivite halini almasıyla tahmin edilenden daha hızlı yaygınlaşan internet kullanımının problemli internet kullanımına neden olduğunu ve sosyal ilişkilere zarar verdiğini saptamıştır. Gönül (2002), Problemli internet kullanımı ile ilgili olarak en sık görülen bağımlılık nedenlerini online-sex (pornografi), online-kumar, online-borsa ve online-oyunlar olarak ifade ederken, benzer bir şekilde Öztürk ve Özmen (2011) çalışmalarında online oyun oynayan ve sosyal paylaşım sitelerinde vakit geçiren öğrencilerin, interneti araştırma, günlük haberleri takip etme ve e-posta için kullanan öğrencilerden daha fazla problemli internet kullanma eğiliminde olduklarını tespit etmişlerdir.

Genel olarak ifade etmek gerekirse problemli internet kullanımı ile ilgili çeşitli tanımlamalar yapıldığı görülmektedir. Bunların ortak tanımı olarak; bireylerin interneti yoğun bir biçimde kullanması ve bu durumu kontrol edememesi, ayrıca aşırı internet kullanımı sonucu olarak sosyal yaşamında ilişkilerinde sorunlar yaşaması ve sorumluluklarını yerine getirememesi durumlarına problemli internet kullanımı denilebilir. Bu anlamda özellikle genç nüfusta hem fiziksel hem ruhsal sağlığı olumsuz yönde etkileme potansiyeline sahip problemli internet kullanımının tehlikeli olduğu görülmektedir. Bu durumu anlatan modeller aşağıda kısaca açıklanmıştır.

2.1.5 İnternet Bağımlılığı

İnternet bağımlılığı terimi ilk olarak 1996 yılında Dr. Ivan Goldberg tarafından “Mental Hastalıkların Teşhis ve İstatistiği El Kitabı”ndaki (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, DSM-IV) madde bağımlılığı ölçütlerine dayanarak hazırladığı, kuramsal temeli olmayan ölçütleri arkadaşlarına e-mail ile şaka amaçlı göndermesiyle gerçekleşmiştir. Goldberg ilk kez “İnternet bağımlılığı” terimini ileri sürdüğünde ciddi olmasa da, son yıllarda bu terim araştırmacılar tarafından yaygın bir şekilde kullanılan önemli bir konu olmuştur (Kiralla, 2005; Akt: Sevindik, 2011).

İnternet kullanıcılarının birçoğu interneti herhangi bir olumsuz sonuçla karşılaşmadan yararlı bir şekilde kullanabiliyorken, kullanıcıların bir kısmının ise internet kullanımının olumsuz etkilerine maruz kalabildiği düşünülmektedir. Davis (2001) “Sağlıklı internet kullanımı”nı düşünsel, davranışsal herhangi bir rahatsızlık duymaksızın, uygun bir zaman diliminde, istendik amaca ulaşmak için internet kullanmak” olarak tanımlamıştır. Bu tanım üzerinden yola çıkılırsa, internetin aşırı kullanımının önüne geçilememesi, sürekli olarak internetin düşünülmesi ve internete ulaşamama durumunda olumsuz semptomların ortaya çıkmasının ise internet bağımlılığı’nın karakteristik özellikleri olarak görülebilir (Davis, 2001; Akt: Aslan, 2011).

2.1.5.1 İnternette Bağımlılık Nesneleri

Araştırmacılar İnternet bağımlılığını beş alt başlıkta incelemektedir. Bunlar;

1. Online-sex (pornografi) Bağımlılığı: Problemleri internet kullanımı ile ilgili en sık görülen bağımlılık nesnesidir. Kullanıcının internet üzerinden herhangi bir zorlukla karşılaşmadan ulaşabileceği pornografik resimler, hikayeler, filmler ve çeşitli sohbet odaları (Tüzer, 2011).

2. Online-oyun Bağımlılığı: Birçok kişinin internet üzerinden beraber oynayabildiği oyunlar, kullanıcıyı kendi sanal gerçekliğine bağlayarak gerçek dünya ile ilişkisini kısıtlar ve kişinin internet bağımlısı olma olasılığını artırmaktadır (Gönül, 2002).

3. Online-kumar Bağımlılığı: Birey yaşadığı ülke kumarı yasaklamış olsa bile, internet üzerinden kredi kartı aracılığı ile internet siteleri veya çevrimiçi uygulamaları

kullanarak farklı kişilerle istediği kadar kumar oynayabilmektedir (Soule, Shell ve Kleen, 2003).

4. Online-borsa Bağımlılığı: Birey başlarda günün belirli zamanları borsa’da alım-satım yaparak keyif alır fakat bir süre sonra bu keyif bağımlılığa dönüşerek maddi ve manevi büyük zararlara sebebiyet verebilmektedir (Soule, Shell ve Kleen, 2003).

5. Online-alışveriş Bağımlılığı: Özellikle son yıllarda artış gösteren sanal alışveriş, birey ihtiyacı olan hemen herşeyi internet üzerinden satın alır ve satar. Bu durum bağımlılığa dönüştüğü taktirde bireyin ihtiyacı olmadığı halde gereksiz para harcamasına ve dolandırılma gibi kötü sonuçlara götürebilmektedir (Sevindik, 2011).

2.1.6 Siber Zorbalık

Günümüzde BİT alanındaki hızlı gelişmeler sonucu, internet, bilgisayar ve cep telefonları insanların günlük yaşantısının olmazsa olmaz bir parçası olduğu ve bu teknolojilerin kullanımının büyük bir hızla artış gösterdiği gözlemlenmektedir. Hemen her gelir düzeyindeki bireyin temin edebileceği BİT araçlarının dünya genelinde insanlar arasında kolay iletişim kurma imkanı sunması, çeşitli konularla ilgili istenilen bilgilere hızlı bir şekilde ulaşıp paylaşma olanağı sunması bu teknolojilerin kullanımını yaygınlaştırmaktadır (Peker, 2013; David-Ferdon ve Hertz, 2007).

BİT’in eğitimde kullanılmaya başlanması bu teknolojilerin genç nüfus tarafından yaygın bir şekilde kullanılmasına yol açmıştır. Bu durum beraberinde gençler arasında gerçekleşen zorbaca davranışların sanal ortama taşınması ile siber zorbalık adı verilen yeni bir zorbalık türünün gözlemlenmesine yol açmıştır (Erdur-Baker ve Kavşut, 2007). Siber zorbalık ile ilgili yapılan literatür araştırmaları incelendiğinde siber zorbalık, e-zorbalık, online sosyal saldırganlık, online zarar verme, elektronik zorbalık, telefon zorbalığı, digital zorbalık ve internet zorbalığı gibi kavramlar olarak tanımlanmıştır (Kowalski ve Limber, 2007; Williams ve Guerra, 2007; Hinduja Patchin, 2009).

Smith vd. (2006), bir zorbalık şekli olarak tanımladıkları siber zorbalığın teknolojinin ilerlemesi ve akıllı telefonların gençler arasında yaygınlaşması sonucu daha belirgin hale geldiğini belirttikleri çalışmalarında, siber zorbalık yöntemlerini beş kategoride ele almışlardır. Bunlar;

- Mobil mesajlaşma ile yapılan zorbalık,
- Resim ve videolar ile yapılan zorbalık,
- Telefon çağrılar ile yapılan zorbalık,
- E-mail ve sosyal medya hesapları ile yapılan zorbalık,
- Websiteler aracılığı ile yapılan zorbalık.

Bu yöntemlerden herhangi bir tanesini yapması kişiyi siber zorba olarak tanımlamaya yeterlidir. Siber zorbalığın özellikle okullarda artış gösteren önemli bir sorun haline geldiği görülmektedir. Li (2005), çalışmasında öğrencilerin okul içerisinde akıllı cep telefonlarından internete bağlanarak veya okulun internet sistemini kullanarak siber zorbalık yaptıklarını gözlemlemiştir. Özellikle akıllı telefonların siber zorbalığın artışında etkili olduğu gözlemlenmiştir. Gençlerin siber zorbalık davranışlarına en çok rastlanan alanların okullar ve çevrelerinde olduğu saptanmıştır. Malesef bugün tamamen teknoloji ve internet ile iç içe olan gençler, elektronik haberleşmeyi alay, taciz ve kötöleme gibi kötü amaçlar için araç haline getirdikleri gözlemlenmektedir (Willard, 2007).

Birçok araştırmacının çalışmalarında siber zorbalığın ortak tanımı; kendini savunamayan bir kişiye karşı, BİT’ni kullanarak “isimsiz çağrılar, gizli e-postalar, hakaret ve tehdit içerikli yada virüslü e-postalar” ile kasıtlı zarar verici ve saldırgan davranışlarda bulunmak şeklindedir. (Peker, 2013; Dilmaç 2009; Arıcak, 2011; Marees ve Peterman, 2012; Smith, Mahdavi, Carvalho ve Tippet, 2006; Vandebosch ve Van Cleemput, 2008; Wolak, Mitchell ve Finkelhor, 2007; Baker-Erdur ve Kavşut 2007; Arıcak 2009). Manap (2012) çalışmasında siber zorbalık ile ilgili tehdit ve şantaj gibi tehlikeli durumlarında yaşanabildiğini, bu davranışların gerçek hayata yansiyarak şiddet eylemlerine dönüşebildiğini belirtmiştir. Benzer bir şekilde Tanrikulu, Kınay ve Arıcak (2013), çalışmalarında bilgisayar, internet ve sosyal medya uygulamalarını kullanmadaki beceri ile ilgili güç dengesinin olmadığını, bu durumun yeterli bilgiye sahip olmayan kişilerin kendilerini savunamamalarına sebep olduğunu belirtmiştir.

Günümüzde özellikle genç bireyler arasında en yaygın iletişim araçları olarak karşımıza çıkan ve yaşamın vazgeçilmezleri arasında sayılan “internet ve çevrimiçi teknolojileri” her geçen gün daha geniş kitlelere hitap etmeye devam etmektedir (Cicioğlu, 2014). Bu teknolojilerin kontrol dışı kullanımında özellikle genç

bireylerin gelişimleri üzerinde bir takım olumsuz etkilere neden olabilmektedir. Bu olumsuz etkilerin tespit edilmesi ve engellenerek ortadan kaldırılması gençlerin geleceği açısından büyük önem arz etmektedir (Şahin vd., 2010).

2.1.6.1 Siber Zorbalığın Görülme Biçimleri

Arıcak (2011), siber zorbalığın görülme biçimlerini iki sınıfta incelemiştir. Bunların ilki, daha çok zorbalığın teknik yönünü içeren elektronik zorbalık (electronic bullying), diğeri ise zorbalığın psikolojik yönünü içeren elektronik iletişim zorbalığıdır (e-communication bullying). Elektronik zorbalık, bireysel olarak yapılabileceği gibi organize bir şekilde birden fazla kişi tarafından da aynı anda yapılabilir. Elektronik zorbalık kişisel bilgi ve şifrelerin ele geçirilmesi, web sitelerinin hack'lenmesi, zararlı yazılım içeren maillerin gönderilmesi gibi teknik olayları içerir. Bu tür siber saldırılar hedeflenen kişi yada kurumun donanım ve yazılımlarına direk olarak etkide bulunurken, dolaylı olarak bu siber saldırılara maruz kalan kişilerin duygularına da etki etmektedir. Elektronik iletişim zorbalığı ise bilişim teknolojilerini kullanarak kişilerin sürekli rahatsız edilmesi (cyber-stalking), kişilerle dalga geçilmesi, rahatsız edici lakaplar takma, asılsız haber ve dedikodular yayma, sosyal medya uygulamaları üzerinden kişiye hakaret etme veya kişinin izni olmadan fotoğraf, video vb. belgelerini yayınlama gibi ilişkisel saldırı davranışlarını içerir. Bu da direk olarak siber zorbalığa maruz kalan kişi yada kişilerin duygularını etkilemektedir. Siber zorbalık davranışları “akran tacizinin elektronik bir formudur”, özellikle gençler arasında hızla yaygınlaşan sosyal medya uygulamalarının kullanımı ve kişisel bilgilerin kontrolsüz paylaşılması siber zorbalık davranışlarını artırmaktadır (Arıcak, Kınay ve Tanrıkulu, 2012).

Siber zorbalık davranışında bulunacak kişiler için internet ortamının sunduğu imkanların gerçek hayata göre çok daha uygun olduğu söylenebilir. Bunun başlıca nedeni gerçek hayatta suçlu duruma düşebileceği yada fiziksel olarak tepki görebilecekken internet ortamında kimliğini gizleyerek insanları rahat bir şekilde taciz edebilmektedir. Bu da siber zorbalık davranışlarıyla her an karşı karşıya kalılabileceğini veya siber zorba olunabileceğini göstermektedir. Bu bağlamda interneti zorbalık için araç olarak gören kişilerin kişilik özelliklerinin incelenmesi gerekir. Geleneksel zorbalık mağdurlarının, mağdur olmayan bireylere kıyasla daha

az özgüvene sahip oldukları kabul görmekte ve bu durumun siber zorbalık mağdurları için de geçerli olduğu görülmektedir (Özbay, 2013).

2.1.7 Problemli İnternet Kullanımı ve Siber Zorbalık Davranışları İlişkisi

İçinde bulunduğumuz teknoloji çağında bilgi ve iletişim teknolojileri (BİT)'nin özellikle gençler arasında yaygın bir şekilde kullanıldığı görülmektedir. Bu durum beraberinde problemli internet kullanımı ve siber zorbalığın görülme oranını da arttırmıştır. Özellikle siber zorbalık davranışlarında bulunan bireylerin çoğunlukla ergen yaşta olduğu ve en önemli ortak özelliklerinin problemli internet kullanıcıları olduğu görülmüştür. Sonuç olarak problemli internet kullanımı ve siber zorbalık davranışları arasında bir ilişki olduğu görülmektedir (Cicioğlu, 2014).

Eroğlu (2011), çalışmasında siber zorbalık davranışlarının zorbalığı gerçekleştiren ve bu zorbalığa maruz kalanların sosyal, psikolojik ve eğitim alanında olumsuz yönde etkileneceğini tespit etmiştir. Bu nedenlerden siber zorbalığın önemsenmesi gerektiğini, önlenmesinin ise ancak siber zorbalığa neden olan etmenlerin belirlenmesiyle mümkün olacağını belirtmiştir. Bununla beraber problemli internet kullanımı'nın siber zorbalık davranışlarına etki eden önemli etken olduğunu vurgulamıştır. Aynı şekilde Erdur-Baker (2010), Türkoğlu (2013) ve Jung vd.(2014) çalışmalarında PİK'nın siber zorbalık davranışlarına yol açan önemli bir etken olduğunu belirtmişlerdir.

2.2. İlgili Araştırmalar

Problemli internet kullanımı ve Siber zorbalık davranışları ile ilgili yapılan araştırmalar bu bölümde kısaca özetlenmiştir.

2.2.1 Problemli İnternet Kullanımı

Bayraktar (2001), KKTC'de yaptığı çalışmasında internet kullanımı'nın ergen gelişimindeki rolünü incelemiştir. Çalışmada 12-17 yaş aralığındaki 686 ilköğretim ve ortaöğretim öğrencisi ile çalışılmıştır. Araştırma sonucunda çalışma kapsamındaki öğrencilerin %1'lik kısmının internet bağımlısı olduğu, %11'lik kısmında ise bağımlılık semptomlarının görüldüğü kaydedilmiştir.

Caplan (2005), Problemlı internet kullanımı ile ilgili yaptığı çalışmasında 251 niversite ğrencisi ile çalışmış, öğrencilerin sosyal beceri ve kendini gösterme eğilimlerini genelleştirmış ve problemlı internet kullanımı bilişsel davranışsal kuramı çerçevesinde incelemiştir. Araştırmanın sonucunda kendini gösterme becerisi zayıf olan öğrencilerin, evrimii iletişimi yüz yüze iletişime tercih ettikleri gözlemlenmiştir. Bu durum evrimii iletişimi tercih eden öğrencilerin interneti daha uzun süre kullanmasına neden olmakta ve problemlı internet kullanımı için önemli bir yordayıcı olduğu belirtilmektedir.

Cao ve Su (2007), yaptıkları araştırma sonucunda 12-18 yaş aralığındaki öğrencilerde internet bağımlılığının görülme oranının %2 olduğunu saptamışlardır. İnternet bağımlısı olan ve olmayan her biri 64 öğrencilik gruplar oluşturmuş, belirli değişkenler açısından iki gruptaki öğrenciler karşılaştırılmıştır. Zaman Yönetiminde Bozulma leği ile yapılan değerlendirmede internet bağımlısı olan öğrenciler, bağımlı olmayan öğrencilere göre daha düşük puanlar almıştır. Gler ve Güçlükler Anketi ile Eysenck Kişilik Anketi sonlarında ise internet bağımlısı olan grup ğrencilerinin, bağımlı olmayan gruba karşı anlamlı derecede yüksek puan aldığı kaydedilmiştir.

Yang ve Tung (2007), Tayvan'da gerçekleştirdikleri çalışmalarında internet bağımlısı ergenler ile ilgili bağımlı olmayan ergenler arasında çeşitli değişkenler açısından farklılık olup olmadığını araştırmışlardır. İnternet bağımlısı olan bireylerin internette bağlı kaldıkları süre ve haftalık harcadıkları zamanın, internet bağımlısı olmayanlara göre anlamlı derecede yüksek olduğu grlmştir. Aynı zamanda internette geçirilen sürenin ve haftalık internet için harcanan toplam zamanın yüksek olmasının internet bağımlılığı ile pozitif bir ilişkisi olduğunu belirtmişlerdir. Çalışma sonucunda bağımlılık oranının erkeklerin kızlara göre daha fazla olduğu grlmştir. Gençlerin internet kullanımında daha çok eğlence ve araştırmaya yöneldiği tespit edilmiş, bağımlılık, depresyon, utangaçlık ve zgven eksikliği yaşayan bireylerin bağımlı olma ihtimalinin normalden daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

Ceyhan (2008), niversite öğrencileri üzerinde yaptığı problemlı internet kullanımı ile ilgili araştırmasında, psikolojik semptom düzeyinin artmasının problemlı internet kullanımını pozitif yönde etkilediğini tespit etmiştir. Bununla

beraber interneti kullanım amacı ile problemlı internet kullanımı arasında anlamlı bir ilişki olduğu görölmüştür. İnterneti oyun oynamak, sosyal paylaşım siteleri ve benzeri uygulamalar ile iyi vakit geçirmek için kullanan öğrencilerin, interneti akademik iletişim ve araştırma yapma amaçlı kullanan öğrencilere göre problemlı internet kullanım düzeylerinin daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir.

Mythily, Qui ve Winslow (2008), Singapur’da yapmış oldukları çalışmada genç nüfusun aşırı internet kullanımının yaygınlığını ve çeşitli değişkenler ile olan ilişkisini araştırmışlardır. Çalışma sonucunda günde 5 saat ve üzeri internet kullanan gençlerin aşırı internet kullandığını kabul eden araştırmacılar bu durumun eğitim hayatlarına olumsuz yönde etki ettiğini ifade etmişlerdir. Son olarak erkek’lerin kız’lara göre iki kat daha fazla internet kullandıklarını belirterek aşırı internet kullanan bireylerin özgüven problemi yaşadıklarını vurgulamışlardır.

Doğan ve arkadaşları (2008), Ergenlerin problemlı internet kullanımı ile ilgili yaptıkları araştırmada, katılımcıları cinsiyet, internete ulaşım durumları, ilgi alanları ve internet kafeler ile ilgili görüşleri açısından incelemişlerdir. Araştırmaya 98’i kız 86’sı erkek olmak üzere toplam 184 12. Sınıf öğrencisi katılmıştır. Ergenlerin problemlı internet kullanımı ölçeği uygulanmıştır. Değerlendirilen sonuçlar incelendiğinde, aşırı internet kullanımı boyutunda kızlar ve erkekler arasında anlamlı bir farka rastlanmazken, genel sonuçlar incelendiğinde kız öğrencilerin erkeklere oranla problemlı internet kullanımının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İnternetin olumsuz sonuçlarına maruz kalma ve sosyal rahatlık alt boyutları incelendiğinde kız öğrencilerin erkeklere göre daha fazla sosyal rahatlığa sahip oldukları ve olumsuz etkilere daha fazla maruz kaldıkları tespit edilmiştir. Son olarak ergenlerin internet kafeler ile ilgili görüşleri incelendiğinde aşırı kullanım alt boyutunda anlamlı herhangi bir fark çıkmazken, sosyal rahatlık ve olumsuz sonuçlar kapsamında anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Khazaal ve arkadaşları (2008), İnternet bağımlılığı ile ilgili yapmış oldukları araştırmada çevrimiçi oyun oynama ve günlük internet kullanım süresi arasındaki ilişkiyi değerlendirmişlerdir. Araştırmada 18-54 yaş aralığında, 51 gönüllü ve 195 lisans öğrencisi olmak üzere toplam 165’i kadın, 81’i erkek 247 kişi ile çalışılmıştır. Çalışmada internet bağımlılığı anketinden alınan sonuçlar incelendiğinde internetin günlük kullanım süresi ve çevrimiçi oyun oynama arasında pozitif bir ilişki olduğu

tespit edilmiştir. Bununla beraber genç katılımcıların internet bağımlılık anketinden daha yüksek puanlar aldıkları gözlemlenmiştir. Son olarak internet bağımlılığı ile ilgili erkek ve kız katılımcıların arasında anlamlı bir fark görülmemiştir.

Huang ve arkadaşları (2009), Üniversite öğrencilerinde Problemlili internet kullanımı ile ilgili yapmış oldukları çalışma sonucunda her on üniversite öğrencisinden birinin problemlili internet kullanıcısı olduğunu tespit etmişlerdir. Çalışmaya dahil olan erkek öğrencilerin %14'ü kızların ise %5'inde problemlili internet kullanımı görülmüştür. Bununla beraber öğrencilerin akademik olarak başarısız ve aile ilişkileri bakımından kötü durumda olmalarının problemlili internet kullanımının gelişmesindeki en büyük etken olduğu belirtilmiştir. Araştırmanın bir diğer sonucu ise depresyon ve problemlili internet kullanımının arasında pozitif bir ilişki olduğu saptanmasıdır.

Cömert ve Ögel (2009), Çalışmalarında İstanbul'daki lise öğrencileri arasındaki internet bağımlılığının yaygınlığını incelemişlerdir. Araştırma sonucunda internet bağımlılığının görülme oranı %4.5 olduğu saptanmış ve erkek öğrencilerin internet bağımlısı olma olasılığının kız öğrencilere göre 3 kat fazla olduğu gözlemlenmiştir. Esen (2010) ise 15-17 yaş aralığındaki lise öğrencileri üzerinde yaptığı akran baskısı ve algılanan sosyal destek değişkenlerinin internet bağımlılığını yordama gücünü incelediği çalışmasında, genç bireylerdeki akran baskısının internet bağımlılığını pozitif yönde etkilediğini ifade etmiştir.

Saville ve arkadaşları (2010), Çalışmalarında 276 öğrenciye internet bağımlılığı ile ilgili ölçek uygulayarak internet bağımlısı olan ve olmayan bireyleri ayırarak 14'er kişilik farklı gruplar oluşturmuştur. İnternet bağımlısı olan ve olmayan bu farklı gruplardaki öğrencileri erteleyebilme özellikleri açısından karşılaştırmış, bu karşılaştırma sonucunda bağımlı öğrencilerin olmayanlara göre çok daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bununla beraber internet bağımlılığının dürtüsellik ile ilişkili olduğu ve internet bağımlılığının diğer bağımlılık türleri ile ortak noktalar taşıdığı görülmüştür.

Üçkardeş (2010), İnternet bağımlılığı ile ilgili Mersin üniversitesinde yaptığı araştırmasında, öğrenciler arasındaki internet bağımlılık oranının %2 olduğunu, internet bağımlısı olan öğrencilerin haftada en az 40 saat ve üzeri internet kullandığını ve interneti en çok sosyal aktivite uygulamaları için kullandıklarını tespit etmiştir.

Aynı zamanda bireylerin sosyal öz-yeterlik düzeylerinin artırılması halinde internet bağımlılıklarının azalacağını vurgulamıştır.

Tsitsika ve arkadaşları (2011), Yunanistan genelinde 129 ergenin katılımıyla gerçekleştirdikleri çalışmalarında depresyon'un internet bağımlılığını doğrudan etkileyen pozitif bir etken olduğunu belirtmiştir. Depresyonda sıklıkla görülen öz saygı eksikliği, düşük motivasyon, reddedilme korkusu ve onay ihtiyacının bireyi internete yönlendirerek internet bağımlılığına yol açabileceğini ifade etmiştir.

Alaçam (2012), üniversite öğrencileri üzerinde yapmış olduğu çalışmasında internet bağımlılığının görülme sıklığının %0,6 ve riskli internet kullanımının %8 olduğunu belirtmiştir. Erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla internet bağımlılığının daha yaygın olduğu gözlemlenmiştir. Riskli internet kullanımı ile internet bağımlılığı'nın görüldüğü bireylerde alkol ve sigara kullanımına karşı olan eğilimlerinin bağımlı olmayan bireylere göre çok daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Bununla beraber internet bağımlılığı olan grubun %63, riskli internet kullanımı olan grubun ise %40'nda olası dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (DEHB) saptanmıştır. Çalışma sonucunda internet bağımlılığı ile DEHB arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur.

Türkoğlu (2013), Ergenlerin problemlili internet kullanımları ve siber zorbalık eğilimleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında, 2011-2012 eğitim-öğretim yılında İstanbul Avrupa yakasında öğrenim gören 540 lise öğrenci ile çalışılmıştır. Katılımcılar sosyo-ekonomik düzeyleri farklı iki ilçeden rasgele seçilen liselerden 233'ü erkek, 307'si kız öğrencinden oluşturulmuştur. Araştırma sonucunda internet bağımlılığı ve siber zorbalık davranışları arasında pozitif bir ilişki olduğu görülmüştür. Öğrencilerin problemlili internet kullanımı ile sınıf, cinsiyet, kendine ait bilgisayara sahip olma, günlük internet kullanım süresi değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu, ancak yaş, aile eğitim durumu, aile gelir durumu, kendine ait odaya sahip olma ve internet kullanımına başlama zamanıyla ilgili değişkenler incelendiğinde anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir. Siber zorbalık ile ilgili eğilimler incelendiğinde cinsiyet, aile eğitim düzeyi, aile gelir düzeyi, kendine ait bilgisayara sahip olma, internet kullanım geçmişi ve günlük internet kullanım süresinin anlamlı farklılıklar gösterdiği, ancak yaş, okul türü, sınıf ve kendine ait odaya sahip olma değişkenlerinin anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

2.2.2 Siber Zorbalık

Smith ve arkadaşları (2006), siber zorbalık farkındalığı ve cinsiyetle yaşı siber zorbalık ile ilişkisini inceledikleri çalışmalarında 11-16 yaş aralığındaki Londra’da bulunan 14 farklı okulda öğrenim gören 92 öğrenci ile çalışmıştır. Anket uygulanan öğrencilerin %22’sinin en az bir kere siber zorbalığa maruz kaldığı, %6,6’sının ise son birkaç ay içinde yoğun bir şekilde siber zorbalığa maruz kaldığı tespit edilmiştir. Siber zorbalık ve mağduriyeti’nin yaş değişkeniyle herhangi bir ilişkisi bulunamamıştır. Kız öğrencilerin erkeklere göre siber zorbalığa daha fazla maruz kaldıkları saptanmıştır. Siber zorbalığa maruz kalan öğrencilerin %46’sı zorbalığın resim ve videolar ile yapıldığını, %37’si telefonla, %29’luk kısmı ise mesaj ile yapıldığını bildirmiştir.

Li (2007), Siber zorbalık ve siber mağduriyet ile ilgili çalışmasını iki ülkede (Çin, Kanada) uygulamıştır. Çin’de 197 (107 erkek, 90 kız), Kanada’da ise 264 (130 erkek, 134 kız) ortaokul öğrencisinin katılımı ile gerçekleştirdiği çalışmada kendi tasarlamış olduğu, siber zorbalıkla ilgili deneyimlerini sorguladığı anketini uygulamıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin %29’unun siber mağdur olduğu, %18’inin ise siber zorba olduğu saptanmıştır. Siber zorbalık ve mağduriyetin öğrencilerin eğitim hayatını etkilemediği belirtilmiştir. Son olarak cinsiyet değişkeninin siber zorbalık için önemli bir belirleyici olduğu tespit edilmiş, erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla siber zorbalık davranışlarını daha fazla sergilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Erdur-Baker ve Kavuş (2007), siber zorbalık deneyimlerini, internet ve cep telefonu kullanma sıklıklarını incelemek amacıyla yaptıkları çalışmada 228 lise öğrencisi ile çalışmışlardır. Anket uygulayarak toplanan veriler sonucunda, siber zorbalığın kızlara göre erkek öğrencilerde daha yoğun görüldüğü tespit edilmiştir. Bununla beraber internet temelli iletişim araçlarının kullanılmasıyla sanal zorba veya kurban olma arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu bulunmuştur. Öğrencilerin siber zorba ve kurban olma durumlarının okullarının türü, aile sosyo-ekonomik düzeyi, yaş ve sınıf gibi değişkenler ile ilişkili olmadığı saptanmıştır. Son olarak çalışmaya katılan öğrencilerin %28’inin siber zorbalık davranışlarında bulundukları, %30’unun ise siber zorbalık davranışlarına maruz kaldıkları belirtilmiştir.

Erdur-Baker (2010) tarafından geleneksel ve siber zorbalık üzerine yapılan araştırmada yaşları 14 ile 18 arasındaki 123'ü kız, 151'i erkek olmak üzere 276 ergen ile çalışılmıştır. Araştırma sonucunda çalışmaya katılan ergenlerin %32'sinin hem siber hem de geleneksel zorbalığa maruz kaldığı, %26'sının ise geleneksel ve siber zorbalık davranışlarını sergiledikleri tespit edilmiştir. Erkeklerin iki zorbalık türünde de kızlara göre daha çok zorba ve kurban oldukları görülmüştür. Sonuç olarak her iki zorbalık türü de cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde erkeklerin kızlara göre anlamlı derecede yüksek etkinliği belirlenmiştir.

Popovic-Citic, Djuric ve Cvetkovic (2011), Siber zorbalık ve siber mağduriyet üzerine yapmış oldukları araştırmalarında, Belgrad'da orta öğretim kademesindeki 5 okulun öğrencileri üzerinde çalışmışlardır. 357 öğrenci ile çalışılarak yürütülen araştırma sonucunda, öğrencilerin büyük çoğunluğunun günlük olarak internet kullandığını ve kişisel akıllı cep telefonuna sahip olduğu tespit edilmiştir. Çalışmanın yürütüldüğü 11-15 yaş aralığındaki öğrencilerin %10'unda siber zorbalık davranışları tespit edilmiş, %20'sinde ise siber zorbalığa maruz kaldıkları görülmüştür. Siber zorbalığın en yaygın kullanıldığı ve maruz kalındığı türlerinin aşağılama ve taciz olduğu görülmüştür. Son olarak siber zorbalık ile ilgili cinsiyet değişkeni açısından anlamlı farklılıklar görülmüştür. Erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre siber zorbalık davranışlarının daha yüksek olduğu, Kız öğrencilerinin ise erkek öğrencilere göre siber zorbalığa maruz kalma durumunun daha fazla olduğu saptanmıştır.

Kınay (2012), Siber zorbalık duyarlılığının bilgi güvenliği ile ilişkisini incelemek amacıyla gerçekleştirdiği çalışmasında İstanbul ilinden rastgele seçilen 180'i erkek, 188'i kız 368 ortaöğretim öğrencisi ile çalışmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen verilere göre, erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre bilgisayar ve internet kullanımlarında daha fazla siber zorbalık davranışlar sergilediği, bununla beraber erkek öğrencilerin suça daha çok maruz kaldıkları ve bundan dolayı tehlike algılarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Siber zorbalık duyarlılığı ile ilgili ise kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha yururlu oldukları görülmüştür. Son olarak öğrencilerin yaşları arttıkça siber zorbalık davranışlarının da arttığı ortaya çıkmıştır.

Bayram ve Saylı (2013), siber zorbalık davranışları ile ilgili araştırmalarında 612 üniversite öğrencisiyle çalışmışlardır. Katılımcılardan elde edilen bilgilere göre, öğrencilerin %30,6'sı en az bir kere siber zorbalığa maruz kaldıklarını belirtmiştir. En fazla maruz kalınan siber zorbalık türünün e-posta ile yapılan zorbalık olduğu, bunu sohbet odaları ve sosyal paylaşım sitelerinin izlediği görülmüştür. Çalışmaya katılan erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha fazla siber zorbalık davranışlarında bulundukları tespit edilmiş, kız öğrencilerin ise erkek öğrencilere göre daha fazla siber zorbalığa maruz kaldıkları sonucu elde edilmiştir.

Her geçen gün büyüyen bir sorun olan siber zorbalık ile ilgili çalışmalar sonucunda erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla siber zorbalık yaptığı saptanmıştır (Li, 2007; Özbay, 2013).

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde çalışmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin analizi ve yorumlanmasına ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3.1 Araştırma Modeli

Bu çalışmada betimsel araştırma yöntemlerinden genel tarama modeli kullanılmıştır. Genel tarama modeli, geniş bir kitleye hitap eden evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla, evrenin tümü veya bir grup yada örneklem üzerinde yapılan tarama modelidir (Demirbilek, 2012; Karasar,1994). Araştırmada bu modelin tercih edilme sebebi, örneklemin geniş bir kitleye hitap ediyor oluşundan dolayı ulaşılması gereken öğrenci sayısının yüksek oluşu ve bu nedenle verilerin hızlı bir şekilde toplanabilmesine olanak sağlamasıdır. Bu model kapsamında öğrencilerin siber zorbalık ve problemleri internet kullanım davranışlarına ilişkin görüşleri incelenmiştir.

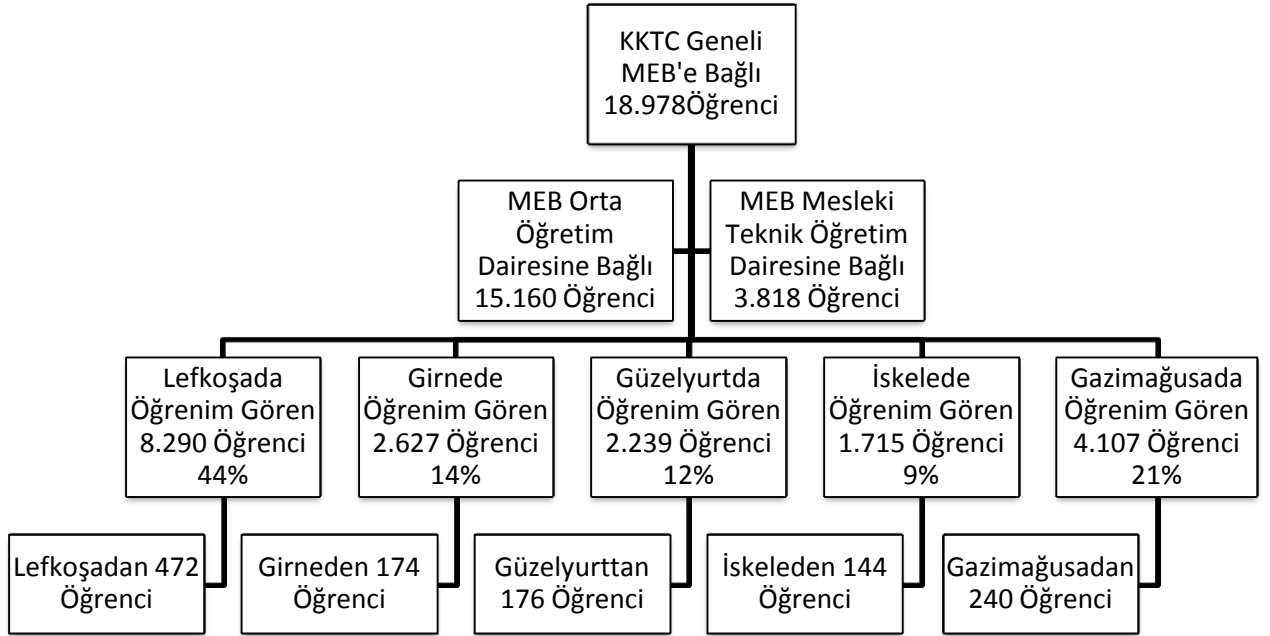
3.2 Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı, Genel Orta Öğretim Dairesi ve Mesleki Teknik Orta Öğretim Dairesine bağlı okullarda 2015-2016 eğitim öğretim yılında öğrenim gören 18.978 öğrenci oluşturmuştur. Evreni oluşturan öğrenci sayısına ilişkin veriler KKTC MEB, Genel Orta Öğretim Dairesi ve Mesleki Teknik Orta Öğretim Dairesi müdürlüğü istatistik defterlerinden edinilen bilgilere dayanılarak toplanmıştır.

Araştırma koşulları bakımından öğrenci evreninin tümünü örneklem olarak almak olanaksız olduğundan "Tabakalı Örnekler" yöntemi ile "Basit Seçkisiz Örneklem" yöntemi kullanılmıştır. Tabakalı örneklem (Stratified Sampling), evrendeki alt grupların belirlenip bunların evren büyüklüğü içindeki oranlarıyla örneklemde temsil edilmelerini sağlamayı amaçlayan bir örneklem yöntemi (Büyükoztürk, 2008). Bu çalışmada Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin bölgeleri alt

tabaka olarak belirlenmiştir. Belirlenen alt tabakalar içerisinde basit seçkisiz örnekleme yöntemi ile örneklem belirlenmiştir. Evren ve belirlenen örneklem grupları öğrenciler için şekil 6'da detaylı olarak verilmektedir.

Şekil 4. Araştırmanın Evreni, Örneklemi ve Bölgesel nüfus dağılım oranları

Araştırmanın örneklemini oluşturan öğrenciler için belirlenen hedef örneklem oranı %6'dır. Büyüköztürk ve arkadaşları (2008, 86) tarama modelindeki araştırmalarda örneklem hatasını düşürmek ve örneklemin evreni temsilliğini artırmak amacıyla, bu oranın örneklem için yeterli bir büyüklük olduğunu belirtmektedir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde ortaöğretim kademesindeki okullarda eğitim-öğretim görmekte olan toplam 18.978 öğrencinin 8.290'ı (%44) Lefkoşa bölgesinde, 2.627'si (%14) Girne bölgesinde, 2.239'u (%12) Güzelyurt bölgesinde, 1.715'i (%9) İskele bölgesinde ve 4.107'si (%21) Gazimağusa bölgesindedir. Basit tabakalı örnekleme yöntemi ile belirlenen alt tabakalardan %6 oranında seçkisiz örnekleme yöntemi ile seçilen öğrenci örneklemini Lefkoşa bölgesinden 472 (%36), Girne bölgesinden 174 (%15), Güzelyurt bölgesinden 176 (%15), İskele bölgesinden 144 (%13) ve Gazimağusa bölgesinden 240 (%21) şeklindedir. Büyüköztürk ve arkadaşları (2008, 86) tarafından geliştirilen bu oranlar incelendiğinde 20.000 kişilik bir evren için ($P < .05$) 377 ve 644 kişi arasında bir örneklemin yeterli olduğu belirtilmektedir. Araştırmanın örneklem boyutu bu verilere dayanarak güvenilirliğini arttırmak amacıyla yeterli olan rakamın yaklaşık iki katı

olarak ele alınmış ve çalışmanın örneklemini seçkisiz tabakalı örneklem yöntemi ile seçilen 1206 öğrenci oluşturmuştur. Şekil 6’da görüldüğü gibi öğrenci evreni KKTC’nin coğrafi bölgelerine göre tabakalama yöntemi ile örneklenirken, ortaöğretim ve mesleki ortaöğretim dairesine bağlı okullarda öğrenim gören öğrencilerin oranı da dikkate alınmıştır.

Öğrenciler her ortaokul ve liseden rastgele gönüllülük esasına dayanarak seçilmiştir. Ancak, Lefkoşa Türk Maarif Koleji akademik takviminin dolu olduğu gerekçesiyle Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı’nın bilgisi dahilinde araştırmaya dahil edilmemiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin okul türü ve sınıf değişkenine göre dağılımı Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Araştırma katılımcılarının okul ve sınıf değişkenine göre dağılımı

Sınıf Dağılımı	N	%
6. Sınıf	177	14.7
7. Sınıf	176	14.6
8. Sınıf	176	14.6
9. Sınıf	169	14
10. Sınıf	169	14
11. Sınıf	169	14
12. Sınıf	170	14.1
Okul Türü	N	%
Ortaokul	529	43.8
Lise	389	32.3
Meslek Lisesi	288	23.9
Toplam	1206	100

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılan 1206 öğrencinin, 177’si (%14.7) 6. sınıf, 176’sı (%14.6) 7. sınıf, 176’sı (%14.6) 8. Sınıf, 169’u (%14.0) 9. Sınıf, 169’u (%14.0) 10. Sınıf, 169’u (%14.0) 11. Sınıf ve 170’i (%14.1) 12. sınıf

öğrencisidir. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin sınıflara göre dağılımında dengeli bir grup üzerinde çalışıldığı söylenebilir. Benzer şekilde araştırmaya katılan öğrencin okul türü dağılımları incelendiğinde, katılımcıların 529'u (%43.9) Ortaokul, 389'u (%32.3) Lise ve 288'i (%23.8) Meslek Lisesinde öğrenim görmektedir.

3.2.1. Araştırmaya Katılan Öğrencilere Ait Demografik Bilgiler

Bu bölümde araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetleri, öğrenim gördükleri okulların bölgesi ve haftalık internet kullanım sürelerine ilişkin elde edilen bulgular tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	N	%
Kız	608	50.4
Erkek	598	49.6
Toplam	1206	100

Tablo 2’de görülebileceği gibi araştırmaya katılan 1206 öğrencinin 608’i kız, 598’i ise erkektir. Buna göre çalışma örnekleminin %50.4’ü kız, %49.6’sı ise erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Bu sonuçlara göre cinsiyet dağılımı bakımından dengeli bir grup üzerinde çalışıldığı söylenebilir.

Tablo 3. Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Okulların Bulundukları Bölgeye Göre Dağılımı

Okul Bölgesi	N	%
Lefkoşa	439	36.4
Girne	180	14.9
Gazimağusa	250	20.7
Güzelyurt	181	15.0
İskele	156	13.0
Toplam	1206	100

Tablo 3’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan 1206 öğrencinin 439’u (%36.4) Lefkoşa, 180’i (%14.9) Girne, 250’si (%20.7) Gazimağusa, 181’i (%15.0) Güzelyurt ve 156’sı (%13.0) İskele bölgelerindeki okullarda öğrenim görmektedir.

Tablo 4. Öğrencilerin Haftalık İnternet Kullanım Sürelerine Göre Dağılımı

Haftalık İnternet Kullanım Süresi	N	%
4 Saatten az	292	24.2
4 ile 12 saat arası	337	27.9
13 ile 27 saat arası	245	20.3
28 Saatten Fazla	332	27.6
Toplam	1206	100

Tablo 4’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrencilerin, haftalık internet kullanım sürelerinin dağılımına bakıldığında 1206 öğrencinin 292’si (%24.2) 4 saatten az, 337’si (%27.9) 4 ile 12 saat arası, 245’i (%20.3) 13 ile 27 saat arası, 332’si ise (%27.6) 28 saatten fazla internet kullanmaktadır. Bu durumda öğrencilerin haftalık internet kullanım süresi bakımından dengeli dağılımın olduğu bir grup üzerinde çalışıldığı söylenebilir.

3.3 Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri nicel yöntem kullanılarak toplanmıştır. Veri toplama aracı olarak anket formlarında kullanılan ölçek izinleri 2015-2016 eğitim öğretim yılında KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığından alınarak uygulanmıştır. Uygulanan anket formları kişisel bilgi formu, problemli internet kullanımı ölçeği ve siber zorbalık ölçeği olarak üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetleri, yaşları, sınıfları ve haftalık internet kullanım süreleri gibi demografik bilgilerin elde edileceği Kişisel Bilgi Formu formu kullanılmıştır. Kişisel bilgi formu EK 1’de verilmiştir. İkinci bölümde Ceyhan, Ceyhan ve Gürçan (2007)’nin hazırlamış olduğu 33 maddelik Problemli İnternet Kullanım Ölçeği, Üçüncü bölümde ise Arıca, Kınay ve Tanrıku (2011)’nin 24 maddelik Siber Zorbalık Ölçeği bulunmaktadır.

3.3.1. Problemli internet kullanımı ölçeği

Ceyhan, Ceyhan ve Gürcan (2007) tarafından geliştirilen Problemli internet kullanım ölçeği, toplam 33 maddeden oluşan beşli Likert tipinde “Tamamen uygun”, “Oldukça uygun”, “Biraz uygun”, “Nadiren uygun” ve “Hiç uygun değil” seçeneklerinden oluşan bir ölçektir. Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılmış, faktör analizi 1658 üniversite öğrencisi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Ölçek üç faktörden oluşmaktadır;

Bu üç faktörden, birincisi “İnternet’te daha fazla vakit geçirmek için günlük işlerimi ihmal ediyorum.”, “İnternet kullanımım benim için önemli kişilerle olan ilişkilerimde problem yaşamama neden oluyor.”, “İnternet beni kendisine esir ediyor.”, “İnternet kullanmayı bırakmadığım için randevularıma veya derslerime geç kalıyorum.”, “Sürekli ziyaret ettiğim internet sitelerini bir gün dahi girememeye tahammül edemiyorum.” gibi maddeler içerdiği için “İnternetin olumsuz sonuçları” olarak adlandırılmıştır. İkinci faktör “İnternet yoluyla iletişim kurmayı, yüz yüze iletişim kurmaya tercih ediyorum.”, “İnternet’te kendimi çok özgür hissediyorum.”, “Problemlerimden bunaldığımda sığındığım en iyi yer internet’tir.”, “Yalnızlığımı internet’le paylaşıyorum.”, “İnternet’te bağlantı kurduğum insanlara kendimi daha iyi anlatıyorum.” gibi maddeler içerdiği için “Sosyal fayda/sosyal rahatlık” olarak adlandırılmıştır. Üçüncü faktör ise “Planladığımın dışında fazladan bir dakika bile interneti kullanmıyorum.”, “İnternet’e gerekmedikçe girmekten kaçınıyorum.”, “İnternet bağlantımı ksmeye her karar verdiğimde kendi kendime ‘birkaç dakika daha’ diyorum.”, “İnternet’te geçirdiğim zaman çoğunlukla uyku süremi azaltıyor.” gibi maddeler içerdiği için “Aşırı kullanım” olarak adlandırılmıştır.

Ölçekte yer alan 33 maddenin iç tutarlılık katsayısının (α) 0.94 olduğu bulunmuştur. Ölçeği oluşturan üç faktörün iç tutarlılık katsayıları ise, 17 maddeden oluşan birinci faktör “İnternetin olumsuz sonuçları” α : 0.92, 10 maddeden oluşan ikinci faktör “Sosyal fayda/sosyal rahatlık” α : 0.83 ve 6 maddeden oluşan üçüncü faktör “Aşırı kullanım süresi” α : 0.75 olarak elde edilmiştir. Elde edilen bu sonuçlar problemli internet kullanımı ölçeğinin iç tutarlılığını oldukça yüksek ve güvenilir olduğunu göstermektedir. Problemli internet kullanım ölçeği EK 2’de verilmiştir.

3.3.2. Siber zorbalık ölçeği

Arıcak, Kınay ve Tanrıkulu (2012) tarafından geliştirilen 24 maddelik Siber Zorbalık Ölçeği tek faktörlü bir yapıya sahip olup, iç tutarlık katsayısı ise α : 0.95 olarak tespit edilmiştir. Elde edilen bu sonuç siber zorbalık ölçeğinin iç tutarlığının oldukça yüksek ve güvenilir olduğunu göstermektedir. Siber zorbalık ölçeği EK 3’de verilmiştir.

3.4. Verilerin Çözümü ve Yorumlanması

Araştırma kapsamında toplanan veriler “Statistical Package For Social Science” (SPSS) v. 23.0 paket programına aktarılmış ve uzman denetiminde analiz edilmiştir. Verilerin çözümlemesinde *T*-testi, Ortalama, Frekans, Varyans Analizi (ANOVA), Tukey HSD, Çoklu Regresyon Analizi, Mann-Whitney testi ve Kruskal-Wallis testi kullanılmıştır.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmaya katılan öğrencilerin “Problemli internet kullanımı ve Siber zorbalık davranışlarına ilişkin görüşleri” toplanan nicel verilerin istatistiksel analizi sonucunda elde edilen bulguların tartışma ve yorumuna yer verilmiştir.

4.1. Öğrencilerin Problemli İnternet Kullanımına İlişkin Görüşlerinin Betimsel Analiz Sonuçlarının İncelenmesi

Araştırma kapsamında elde edilen öğrencilerin problemli internet kullanımına ilişkin verilerin betimsel analiz sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 5. Öğrencilerin Problemli İnternet Kullanımına İlişkin görüşlerinin Betimsel Analiz Sonuçları

Problemli İnternet Kullanımı (PİK)	N	$\bar{X}$	SS
İnternetin Olumsuz Sonuçları	1206	3.67	0.934
Sosyal Fayda / Rahatlık	1206	3.52	0.919
Aşırı Kullanım	1206	3.28	0.830
Genel Toplam	1206	3.49	0.798

Tablo 5 incelendiğinde problemli internet kullanım ölçeği kullanılarak elde edilen veriler ışığında öğrencilerin problemli internet kullanım düzeyleri tespit edilmiştir. Toplanan verilere ait betimsel analiz sonuçları incelendiğinde, Problemli internet kullanım ölçeğinin genel puan ortalaması $\bar{X}=3.49$, standart sapma değeri $ss=0.798$ olarak bulunmuştur. “İnternetin Olumsuz Sonuçları” alt boyut ortalaması $\bar{X}=3.67$, standart sapma değeri $ss=0.934$, “Sosyal Fayda/Rahatlık” alt boyut ortalaması $\bar{X}=3.52$, standart sapma değeri $ss=0.919$, “Aşırı Kullanım” alt boyut ortalaması $\bar{X}=3.28$, standart sapma değeri $ss=0.830$ bulunmuştur.

Elde edilen bu sonuçlara göre öğrencilerin problemli internet kullanımı “Oldukça Uygun” seçeneğinde yoğunlaşmıştır. İnternetin Olumsuz Sonuçları ve Sosyal Fayda/Rahatlık alt boyutunun “Oldukça Uygun”, Aşırı Kullanım alt boyutunun ise “Biraz Uygun” seçeneğinde yoğunlaştığı görülmektedir. Elde edilen bu bulgular sonucunda araştırma kapsamındaki öğrencilerin problemli internet kullanım düzeylerinin yüksek seviyede olduğu tespit edilmiştir.

4.2. Öğrencilerin Problemli İnternet Kullanımına İlişkin Görüşlerinin Cinsiyete Göre İncelenmesi

Araştırmanın alt amaçlarından olan “KKTC’deki MEB’na bağlı ortaöğretim ve mesleki ortaöğretim okullarında öğrenim gören öğrencilerin problemli internet kullanımına ilişkin görüşleri cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermekte midir ?” sorusuna yanıt aramak için yapılan T-Testi analiz sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 6. Öğrencilerin Problemli İnternet Kullanımına İlişkin Görüşlerinin Cinsiyete Göre T-Testi Analizi

Problemli İnternet Kullanımı	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SS	t	p	Açıklama
İnternetin Olumsuz Sonuçları	Kız	608	3.55	1.022	-4,582	.000	Fark Anlamlı
	Erkek	598	3.80	0.817			
Sosyal Fayda/Rahatlık	Kız	608	3.43	1.001	-3,554	.000	Fark Anlamlı
	Erkek	598	3.62	0.819			
Aşırı Kullanım	Kız	608	3.18	0.842	-4,371	.491	Fark Yok
	Erkek	598	3.38	0.806			
Genel Toplam	Kız	608	3.39	0.865	-4,675	.000	Fark Anlamlı
	Erkek	598	3.60	0.709			

Araştırmaya katılan öğrencilerin problemli internet kullanımına ilişkin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur [$t_{(1204)}=-4.675$, $p=.000$]. Elde edilen bulgular incelendiğinde erkek öğrencilerin ($\bar{X}=3.60$, $SS=0.709$), kız öğrencilere ($\bar{X}=3.39$,

SS=0.865) göre problemlı internet kullanım ortalamalarının anlamlı derecede yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 6 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre İnternetin Olumsuz Sonuçları alt boyut ortalamaları istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur [$t_{(1204)}=-4.582$, $p=.000$]. Erkek öğrencilerin internetin olumsuz sonuçlar alt boyut ortalamaları ($\bar{X}=3.80$, $SS=0.817$), kız öğrencilere ($\bar{X}=3.55$, $SS=1.022$) göre anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Benzer şekilde Sosyal Fayda/Rahatlık alt boyut ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir [$t_{(1204)}=-3.554$, $p=.000$]. Erkek öğrencilerin sosyal fayda/rahatlık alt boyut ortalamalarının ($\bar{X}=3.62$, $SS=0.819$), kız öğrencilere ($\bar{X}=3.43$, $SS=1.001$) göre anlamlı derecede yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin Aşırı Kullanım alt boyut ortalamaları incelendiğinde ise istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın tespit edilmediği görölmektedir [$t_{(1204)}=-4.371$, $p=.491$].

Literatür incelendiğinde benzer şekilde Sevindik (2011)'in Fırat Üniversitesinden 1723 öğrenci üzerinde yürüttüğü araştırması sonucunda problemlı internet kullanımı ve alt boyutlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği görölmektedir. Erkek öğrencilerin problemlı internet kullanım ortalamalarının, kız öğrencilere göre anlamlı derecede yüksek olduğunu belirtmiştir. Bir başka çalışmada Meral ve Bahar (2016), 242 ortaöğretim kademesindeki öğrenci üzerinde yaptıkları araştırma sonucunda problemlı internet kullanımının erkek öğrencilerde kız öğrencilere göre anlamlı derecede yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Öğrencilerde problemlı internet kullanımının, sağlıklı yaşam biçimi davranışlarını olumsuz etkilediği görölmüştür.

4.3. Öğrencilerin Problemlı İnternet Kullanımına İlişkin Görüşlerinin Okul Türü Değişkenine Göre İncelenmesi

Araştırmanın alt amaçlarından olan “KKTC’deki MEB’na bağlı ortaöğretim ve mesleki ortaöğretim okullarında öğrenim gören öğrencilerin problemlı internet kullanımına ilişkin görüşleri okul türüne göre anlamlı farklılık göstermektemidir ?”

sorusuna yanıt aramak için yapılan betimleyici istatistikler ve varyans analiz sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 7. Öğrencilerin Problemlı İnternet Kullanımına İlişkin Okul Türü Değişkeni Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Okul Türü		İnternetin Olumsuz Sonuçları	Sosyal Fayda/Rahatlık	Aşırı Kullanım	Problemlı İnternet Kullanımı
Ortaokul	$\bar{X}$	3,66	3,52	3,31	3,50
	N	529	529	529	529
	SS	0,926	0,905	0,837	0,798
Lise	$\bar{X}$	3,68	3,53	3,23	3,48
	N	389	389	389	389
	SS	0,896	0,930	0,799	0,771
Meslek Lisesi	$\bar{X}$	3,70	3,54	3,28	3,51
	N	288	288	288	288
	SS	0,999	0,933	0,859	0,836

Tablo 8. Öğrencilerin Problemlı İnternet Kullanımına İlişkin Okul Türü Değişkenine Göre ANOVA Analiz Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	P	Açıklama
İnternetin Olumsuz Sonuçları	Gruplar Arası	.339	2	.170	.194	.824	Fark Yok
	Gruplar İçi	1051.962	1203	.874			
	Toplam	1052.301	1205				
Sosyal Fayda/Rahatlık	Gruplar Arası	.078	2	.039	.046	.955	Fark Yok
	Gruplar İçi	1019.471	1203	.847			
	Toplam	1019.548	1205				
Aşırı Kullanım	Gruplar Arası	1.529	2	.765	1.108	.331	Fark Yok
	Gruplar İçi	830.515	1203	.690			
	Toplam	832.044	1205				
Genel Toplam	Gruplar Arası	.134	2	.067	.105	.900	Fark Yok
	Gruplar İçi	768.639	1203	.639			
	Toplam	768.773	1205				

P<0.05

Araştırmaya katılan öğrencilerin problemli internet kullanımına ilişkin görüşlerinin “okul türü” değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda grup ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır [$F_{(2-1203)}=0.105$; $P=0.900$]. Tablo 7 incelendiğinde araştırma kapsamındaki öğrencilerin problemli internet kullanım ortalamalarının okul türü değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiş, bununla beraber ortaokul ($\bar{X}=3.50$, $SS=0,798$), lise ($\bar{X}=3.48$, $SS=0,771$) ve meslek lisesi ($\bar{X}=3.51$, $SS=0,836$) değişkenleri arasında istatistiksel anlamda herhangi bir farklılık olmamasına rağmen genel olarak grup ortalamalarının yüksek olduğu görülmektedir. Benzer şekilde tablo 10 ve 11’de görülebileceği gibi İnternetin Olumsuz Sonuçları ($F_{(2-1203)}=0.194$; $P=0.824$), Sosyal Fayda/Rahatlık ($F_{(2-1203)}=0.046$; $P=0.955$), ve Aşırı Kullanım ($F_{(2-1203)}=1.108$; $P=0.331$) alt boyut ortalamaları incelendiğinde problemli internet kullanım grup ortalamalarının okul türü değişkenine göre anlamlı farklılık göstermedikleri fakat buna rağmen problemli internet kullanım oranlarının yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Elde edilen bulgular ışığında literatür incelendiğinde benzer çalışmalar ile örtüştüğü görülmektedir. Özer (2013), 385 öğrencinin katılımıyla gerçekleştirdiği araştırması sonucunda problemli internet kullanımının okul türü değişkenine göre farklılaşmadığını tespit etmiştir.

4.4. Öğrencilerin Problemli İnternet Kullanımına İlişkin Görüşlerinin Sınıf Değişkenine Göre İncelenmesi

Araştırmanın alt amaçlarından olan “KKTC’deki MEB’na bağlı ortaöğretim ve mesleki ortaöğretim okullarında öğrenim gören öğrencilerin problemli internet kullanımına ilişkin görüşleri sınıfa göre anlamlı farklılık göstermekte midir ?” sorusuna yanıt aramak için yapılan betimleyici istatistikler ve varyans analiz sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 9. Öğrencilerin Problemlİ İnternet Kullanımına İlişkin Sınıf Değişkeni
Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Sınıf	İnternetin Olumsuz Sonuçları		Sosyal	Aşırı Kullanım	Problemlİ İnternet Kullanımı
			Fayda/Rahatlı k		
6,00	$\bar{X}$	3.61	3.45	3.31	3.46
	N	177	177	177	177
	SS	0.948	0.941	0.896	0.841
7,00	$\bar{X}$	3.64	3.51	3.27	3.47
	N	176	176	176	176
	SS	0.958	0.929	0.808	0.803
8,00	$\bar{X}$	3.72	3.59	3.36	3.56
	N	176	176	176	176
	SS	0.871	0.842	0.805	0.749
9,00	$\bar{X}$	3.59	3.47	3.24	3.43
	N	169	169	169	169
	SS	0.921	0.854	0.827	0.767
10,00	$\bar{X}$	3.72	3.58	3.27	3.52
	N	169	169	169	169
	SS	0.944	0.935	0.823	0.807
11,00	$\bar{X}$	3.66	3.52	3.26	3.48
	N	169	169	169	169
	SS	0.939	0.914	.797	0.780
12,00	$\bar{X}$	3.78	3.557	3.25	3.53
	N	170	170	170	170
	SS	0.955	1.017	0.859	0.842

Tablo 10. Problemlı İnternet Kullanımına İlişkin Sınıf Değişkenine Göre ANOVA Analiz Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	P	Açıklama
İnternetin Olumsuz Sonuçları	Gruplar Arası	5.116	6	.853			
	Gruplar İçi	1047.185	1199	.873			
	Toplam	1052.301	1205		.976	.440	Fark Yok
Sosyal Fayda/Rahatlık	Gruplar Arası	2.982	6	.497			
	Gruplar İçi	1016.567	1199	.848			
	Toplam	1019.548	1205		.586	.742	Fark Yok
Aşırı Kullanım	Gruplar Arası	1.845	6	.308			
	Gruplar İçi	830.199	1199	.692			
	Toplam	832.044	1205		.444	.849	Fark Yok
Genel Toplam	Gruplar Arası	2.064	6	.344			
	Gruplar İçi	766.709	1199	.639			
	Toplam	768.773	1205		.538	.780	Fark Yok

P<0.05

Tablo 9 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin problemlı internet kullanımına ilişkin görüşlerinin sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan varyans (Anova) analizi sonucunda “İnternetin Olumsuz Sonuçları”, “Sosyal Fayda/Rahatlık”, “Aşırı Kullanım” alt boyutlarıyla birlikte genel olarak problemlı internet kullanımı grup ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Literatür incelendiğinde benzer şekilde Özer (2013)’in 385 lise öğrencisi üzerinde yürüttüğü araştırması sonucunda öğrencilerin problemlı internet kullanım davranışlarının sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir. Benzer şekilde Meral ve Bahar (2016) 242 ortaöğretim kademesindeki öğrenci üzerinde yürüttükleri çalışma sonucunda problemlı internet kullanımının sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediğini belirtmişlerdir.

4.5. Öğrencilerin Problemlı İnternet Kullanımına İlişkin Görüşlerinin Okul Bölgesi Değişkenine Göre İncelenmesi

Araştırmanın alt amaçlarından olan “KKTC’deki MEB’na bağılı ortaöğretim ve mesleki ortaöğretim okullarında öğrenim gören öğrencilerin problemlı internet kullanımına ilişkin görüşleri okul bölgesine göre anlamlı farklılık göstermekte midir ?” sorusuna yanıt aramak için yapılan Kruskal-Wallis analiz sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 11. Öğrencilerin Problemlı İnternet Kullanımına İlişkin Okul Bölgesi Değişkenine ilişkin Kruskal-Wallis Testi

Problemlı İnternet Kullanımı	Okul Bölgesi	N	Sıra Ort.	df	X ²	P	Açıklama
İnternetin Olumsuz Sonuçları	Lefkoşa	439	608.86	4	30.080	.000	Fark Anlamlı
	Girne	180	646.14				
	Gazimağusa	250	628.49				
	Güzelyurt	181	632.99				
	İskele	156	464.97				
Sosyal Fayda/Rahatlık	Lefkoşa	439	603.76	4	23.578	.000	Fark Anlamlı
	Girne	180	601.20				
	Gazimağusa	250	639.05				
	Güzelyurt	181	655.07				
	İskele	156	488.63				
Aşırı Kullanım	Lefkoşa	439	598.04	4	14.190	.007	Fark Anlamlı
	Girne	180	630.89				
	Gazimağusa	250	632.06				
	Güzelyurt	181	627.48				
	İskele	156	513.67				
Genel Toplam	Lefkoşa	439	601.71	4	25.871	.000	Fark Anlamlı
	Girne	180	627.98				
	Gazimağusa	250	639.43				
	Güzelyurt	181	641.68				
	İskele	156	478.38				

P<0.05

Araştırmaya katılan öğrencilerin problemli internet kullanım düzeylerinin bulundukları okul bölgesi değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda grup ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar bulunmuştur ($P=.000$; $P<0.05$). Farklılığın hangi bölgeler arasında olduğunu tespit etmek amacıyla yapılan Mann Whitney testi sonuçlarına göre; İskele bölgesindeki öğrencilerin problemli internet kullanım düzeylerinin (478.38), Lefkoşa (601.71), Girne (627.98), Gazimağusa (639.43) ve Güzelyurt (641.68) bölgesindeki öğrencilere göre istatistiksel açıdan anlamlı derecede düşük olduğu tespit edilmiştir. Tablo 11 incelendiğinde İskele bölgesindeki düşük problemli internet kullanım oranı dışında Lefkoşa, Girne, Gazimağusa ve Güzelyurt bölgeleri arasında istatistiksel anlamda herhangi bir farklılığın olmadığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin İnternetin Olumsuz Sonuçları alt boyutu incelendiğinde bulundukları okul bölgesi değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda grup ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar bulunmuştur ($P=.000$; $P<0.05$). Farklılığın hangi bölgeler arasında olduğunu tespit etmek amacıyla yapılan Mann Whitney testi sonuçlarına göre; İskele bölgesindeki öğrencilerin İnternetin Olumsuz Sonuçları alt boyut düzeylerinin (464.97), Lefkoşa (608.86), Girne (646.14), Gazimağusa (628.49) ve Güzelyurt (632.99) bölgesindeki öğrencilere göre istatistiksel açıdan anlamlı derecede düşük olduğu tespit edilmiştir. Tablo 11 incelendiğinde İskele bölgesindeki düşük internetin olumsuz sonuçları alt boyut oranı dışında Lefkoşa, Girne, Gazimağusa ve Güzelyurt bölgeleri arasında istatistiksel anlamda herhangi bir farklılığın olmadığı görülmektedir.

Öğrencilerin Sosyal Fayda/Rahatlık alt boyutu incelendiğinde bulundukları okul bölgesi değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda grup ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar bulunmuştur ($P=.000$; $P<0.05$). Farklılığın hangi bölgeler arasında olduğunu tespit etmek amacıyla yapılan Mann Whitney testi sonuçlarına göre; İskele bölgesindeki öğrencilerin Sosyal Fayda/Rahatlık alt boyut düzeylerinin (488.63), Lefkoşa (603.76), Girne (601.20), Gazimağusa (639.05) ve Güzelyurt (655.07) bölgesindeki öğrencilere göre istatistiksel açıdan anlamlı derecede düşük olduğu tespit edilmiştir. Tablo 11 incelendiğinde İskele bölgesindeki düşük sosyal fayda/rahatlık alt boyut oranı dışında Lefkoşa, Girne, Gazimağusa ve

Güzelyurt bölgeleri arasında istatistiksel anlamda herhangi bir farklılığın olmadığı görülmektedir.

Öğrencilerin Aşırı Kullanım alt boyutu incelendiğinde bulundukları okul bölgesi değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda grup ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar bulunmuştur ($P=.007$; $P<0.05$). Farklılığın hangi bölgeler arasında olduğunu tespit etmek amacıyla yapılan Mann Whitney testi sonuçlarına göre; İskele bölgesindeki öğrencilerin Aşırı Kullanım alt boyut düzeylerinin (513.67), Lefkoşa (598.04), Girne (630.89), Gazimağusa (632.06) ve Güzelyurt (627.48) bölgesindeki öğrencilere göre istatistiksel açıdan anlamlı derecede düşük olduğu tespit edilmiştir. Tablo 11 incelendiğinde İskele bölgesindeki düşük aşırı kullanım alt boyut oranı dışında Lefkoşa, Girne, Gazimağusa ve Güzelyurt bölgeleri arasında istatistiksel anlamda herhangi bir farklılığın olmadığı görülmektedir.

Çalışma kapsamındaki öğrencilerin problemlili internet kullanım oranlarının okul bölgesi değişkenine göre sadece iskele bölgesinde farklılık gösterdiği, diğer bölgelerin (Lefkoşa, Girne, Mağusa ve Güzelyurt) grup ortalamalarının ise istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Genel olarak bütün bölgelerde yüksek seviyedeki problemlili internet kullanım oranlarının iskele bölgesinde farklılık gösterme nedeninin internet sağlayıcılarının bölgedeki yetersizliği olduğu düşünülmektedir.

4.6. Öğrencilerin Problemlili İnternet Kullanımına İlişkin Görüşlerinin Haftalık İnternet Kullanım Süresi Değişkenine Göre İncelenmesi

Araştırmanın alt amaçlarından olan “KKTC’deki MEB’na bağlı ortaöğretim ve mesleki ortaöğretim okullarında öğrenim gören öğrencilerin Problemlili İnternet Kullanımı davranışlarına ilişkin görüşleri haftalık internet kullanım süresine göre anlamlı farklılık göstermekte midir ?” sorusuna yanıt aramak için yapılan betimleyici istatistikler ve varyans analiz sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 12. Öğrencilerin Problemlı İnternet Kullanımına İlişkin Haftalık İnternet Kullanım Süresi Değişkenine ilişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Kullanım Süresi		İnternetin Olumsuz Sonuçları	Sosyal Fayda/Rahatlık	Aşırı Kullanım	Problemlı İnternet Kullanımı
4 Saatten az	$\bar{X}$	3.19	3.03	2.92	3.05
	N	284	284	284	284
	SS	1.077	0.999	0.820	0.875
4 ile 12 saat arası	$\bar{X}$	3.66	3.43	3.13	3.40
	N	251	251	251	251
	SS	0.750	0.760	0.627	0.569
13 ile 27 saat arası	$\bar{X}$	3.60	3.50	3.15	3.41
	N	376	376	376	376
	SS	0.768	0.744	0.640	0.601
28 saatten fazla	$\bar{X}$	4.16	4.08	3.85	4.03
	N	295	295	295	295
	SS	0.841	0.823	0.857	0.758

Tablo 13. Öğrencilerin Problemlı İnternet Kullanımına İlişkin Haftalık İnternet Kullanım Süresi Değişkenine Göre ANOVA Analiz Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	P	Açıklama
İnternetin Olumsuz Sonuçları	Gruplar Arası	147.068	3	49.023	65.094	.000	Fark Anlamlı
	Gruplar İçi	905.233	1202	.753			
	Toplam	1052.301	1205				
Sosyal Fayda/Rahatlık	Gruplar Arası	175.406	3	58.469	83.255	.000	Fark Anlamlı
	Gruplar İçi	844.143	1202	.702			
	Toplam	1019.548	1205				
Aşırı Kullanım	Gruplar Arası	160.076	3	53.359	95.447	.000	Fark Anlamlı
	Gruplar İçi	671.968	1202	.559			
	Toplam	832.044	1205				
Genel Toplam	Gruplar Arası	157.914	3	52.638	103.577	.000	Fark Anlamlı
	Gruplar İçi	610.859	1202	.508			
	Toplam	768.773	1205				

Araştırmaya katılan öğrencilerin problemli internet kullanımlarının haftalık internette geçirdikleri süre değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi (ANOVA) sonucunda grup ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar bulunmuştur [$F_{(3-1202)}=103.638$; $P<0.05$]. Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını bulmak amacıyla yapılan Tukey HSD testi sonuçlarına göre; haftalık internet kullanım süresi 28 saatten fazla ($\bar{X}=4.03$, $SS=0.758$) olan öğrencilerin problemli internet kullanım düzeyleri, 13 ile 27 saat arası ($\bar{X}=3.41$, $SS=0.601$), 4 ile 12 saat arası ($\bar{X}=3.40$, $SS=0.569$) ve 4 saatten az ($\bar{X}=3.05$, $SS=0.875$) internet kullanan öğrencilerden anlamlı derecede daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. 13 ile 27 saat arası internet kullanan öğrencilerle 4 ile 12 saat arası internet kullanan öğrencilerin problemli internet kullanım düzeylerinde istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Tablo 13’de görüldüğü gibi öğrencilerin haftalık internet kullanım süresinin artması ile problemli internet kullanım oranlarının ciddi bir artış gösterdiği görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin İnternetin Olumsuz Sonuçları alt boyutu incelendiğinde haftalık internette geçirdikleri süre değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi (ANOVA) sonucu grup ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar bulunmuştur [$F_{(3-1202)}=65.094$; $P<0.05$]. Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını bulmak amacıyla yapılan Tukey HSD testi sonuçlarına göre; haftalık internet kullanım süresi 28 saatten fazla ($\bar{X}=4.16$, $SS=0.841$) olan öğrencilerin İnternetin Olumsuz Sonuçları alt boyut düzeylerinin, 13 ile 27 saat arası ($\bar{X}=3.60$, $SS=0.768$), 4 ile 12 saat arası ($\bar{X}=3.66$, $SS=0.750$) ve 4 saatten az ($\bar{X}=3.19$, $SS=1.077$) internet kullanan öğrencilerden anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir. Tablo 13’de görüldüğü gibi öğrencilerin haftalık internet kullanım süresinin artması ile İnternetin Olumsuz Sonuçları alt boyut oranlarının ciddi bir artış gösterdiği görülmektedir.

Öğrencilerin Sosyal Fayda/Rahatlık alt boyutu incelendiğinde haftalık internette geçirdikleri süre değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi (ANOVA) sonucu grup ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar bulunmuştur [$F_{(3-1202)}=83,255$; $P<0.05$]. Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını bulmak amacıyla yapılan Tukey HSD testi sonuçlarına göre; haftalık internet kullanım süresi 28

saatten fazla ($\bar{X}=4.08$, $SS=0.823$) olan öğrencilerin Sosyal Fayda/Rahatlık alt boyut düzeylerinin, 13 ile 27 saat arası ($\bar{X}=3.50$, $SS=0.744$), 4 ile 12 saat arası ($\bar{X}=3.43$, $SS=0.760$) ve 4 saatten az ($\bar{X}=3.38$, $SS=0.999$) internet kullanan öğrencilerden anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir. Tablo 13’de görüldüğü gibi öğrencilerin haftalık internet kullanım süresinin artması ile Sosyal Fayda/Rahatlık alt boyut oranlarının ciddi bir artış gösterdiği görülmektedir.

Öğrencilerin Aşırı Kullanım alt boyutu incelendiğinde haftalık internette geçirdikleri süre değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi (ANOVA) sonucu grup ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar bulunmuştur [$F_{(3-1202)}=95,447$; $P<0.05$]. Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını bulmak amacıyla yapılan Tukey HSD testi sonuçlarına göre; haftalık internet kullanım süresi 28 saatten fazla ($\bar{X}=3.85$, $SS=0.857$) olan öğrencilerin Aşırı Kullanım alt boyut düzeylerinin, 13 ile 27 saat arası ($\bar{X}=3.15$, $SS=0.640$), 4 ile 12 saat arası ($\bar{X}=3.13$, $SS=0.627$) ve 4 saatten az ($\bar{X}=2.92$, $SS=0.820$) internet kullanan öğrencilerden anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir. Tablo 13’de görüldüğü gibi öğrencilerin haftalık internet kullanım süresinin artması ile Aşırı Kullanım alt boyut oranlarının ciddi bir artış gösterdiği görülmektedir.

Sonuç olarak tablo 13’de görülebileceği gibi internette geçirilen sürenin artmasıyla birlikte problemlili internet kullanım oranlarının artış gösterdiği tespit edilmiştir. Bu durumu problemlili internet kullanımının internette geçirilen süreyle doğrudan ilişkilidir şeklinde yorumlayabiliriz. Elde edilen bu bulgular literatürdeki benzer çalışmalarla karşılaştırıldığında benzerlik göstermektedir. Nalwa ve Anand (2003) çalışmaları sonucunda problemlili internet kullanımı saptanan kişilerin, sağlıklı internet kullanan kişilere göre internette daha fazla zaman geçirdiğini belirtmiştir. Benzer şekilde Ceyhan, Ceyhan ve Gürcan (2007) çalışmaları sonucunda kişilerin internette gereğinden fazla geçirdikleri zaman sonucunda yaşamlarının olumsuz etkilendiğini ve bu davranışları tanımlamak için “internet bağımlılığı, problemlili internet kullanımı ve siber bağımlılık” gibi pek çok kavram kullanıldığını belirtmişlerdir. İnterneti sağlıklı bir şekilde bilinçli kullanan kişilerin aksine interneti gereğinden fazla kullanan ve eksikliğinde yoksunluk belirtileri gösteren kişilerin sosyal yaşantılarında, iş ve eğitimlerinde bir takım sorunlarla karşılaştıkları görülmektedir (Gönül, 2002). Benzer bir çalışma sonucunda ise Arısoy (2009),

internet kullanım süresinin kontrol altına alınamaması sonucunda problemlili internet kullanımının ortaya çıktığını belirtmiştir.

4.7. Öğrencilerin Siber Zorbalık Davranışlarına İlişkin Görüşlerinin Betimsel Analiz Sonuçlarının İncelenmesi

Araştırma kapsamında elde edilen öğrencilerin problemlili internet kullanımına ilişkin verilerin betimsel analiz sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 14. Öğrencilerin Siber Zorbalık Davranışlarına İlişkin görüşlerinin Betimsel Analiz Sonuçları

	N	$\bar{X}$	SS
Siber Zorbalık	1206	1.22	0.425

Tablo 15 incelendiğinde siber zorbalık ölçeği kullanılarak elde edilen veriler ışığında öğrencilerin siber zorbalık davranış düzeyleri tespit edilmiştir. Toplanan verilere ait betimsel analiz sonuçları incelendiğinde öğrencilerin Siber zorbalık ortalaması $\bar{X}=1.22$, standart sapma değeri $ss=0.425$ olarak bulunmuştur. Elde edilen bu sonuçlara göre öğrencilerin siber zorbalık tutumlarının “Hiçbir Zaman” seçeneğinde yoğunlaştığı görülmektedir. Sonuç olarak öğrencilerin siber zorbalık davranışlarının düşük seviyede olduğu tespit edilmiştir.

4.8. Öğrencilerin Siber Zorbalık Davranışlarına İlişkin Görüşlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi

Araştırmanın alt amaçlarından olan “KKTC’deki MEB’na bağlı ortaöğretim ve mesleki ortaöğretim okullarında öğrenim gören öğrencilerin siber zorbalık davranışlarına ilişkin görüşleri cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermekte midir ?” sorusuna yanıt aramak için yapılan t-testi analiz sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 15. Öğrencilerin Siber Zorbalık Davranışlarına İlişkin Görüşlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre T-Testi Analizi

	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SS	t	P	Açıklama
Siber Zorbalık	Kız	608	1.19	0.369	-1.790	.002	Fark Anlamlı
	Erkek	598	1.24	0.474			

P<0.05

Araştırmaya katılan öğrencilerin siber zorbalık davranışlarına ilişkin görüşlerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılıklar gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bu analizde grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur [$t_{(1204)}=-1.790$, $p=.000$]. Tablo 16’da görüldüğü gibi erkek öğrencilerin siber zorbalık ortalamaları ($\bar{X}=1.24$, $SS=1.24$), kız öğrencilerin siber zorbalık ortalamasından ($\bar{X}=1.19$, $SS=1.19$) anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Elde edilen bu bulgulara dayanarak çalışma kapsamındaki milli eğitim bakanlığına bağlı olan ortaöğretim ve mesleki ortaöğretim kademesindeki erkek öğrencilerin, kız öğrencilere göre daha fazla siber zorbalık davranışlarında bulundukları söylenebilir.

Literatür incelendiğinde benzer şekilde Cicioğlu (2014)’nın 563 lise öğrencisi üzerinde yürüttüğü araştırması sonucunda siber zorbalık davranışlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir. Erkek öğrencilerin siber zorbalık davranışlarının, kız öğrencilere göre anlamlı derecede yüksek olduğunu belirtmiştir. Benzer şekilde Kavuk ve Keser (2011)’in 2082 ilköğretim kademesindeki öğrenci üzerinde yapmış oldukları çalışma sonucunda erkek öğrencilerin siber zorbalık davranışlarının kız öğrencilere göre anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir.

4.9. Öğrencilerin Siber Zorbalık Davranışlarına İlişkin Görüşlerinin Okul Türü Değişkenine Göre İncelenmesi

Araştırmanın alt amaçlarından olan “KKTC’deki MEB’na bağlı ortaöğretim ve mesleki ortaöğretim okullarında öğrenim gören öğrencilerin siber zorbalık davranışlarına ilişkin görüşleri bulundukları okul türüne göre anlamlı farklılık

göstermektemidir ?” sorusuna yanıt aramak için yapılan betimleyici istatistikler ve varyans analiz sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 16. Öğrencilerin Siber Zorbalık Davranışlarına İlişkin Görüşlerinin Okul Türü Değişkeni Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

OkulTürü	$\bar{X}$	N	SS
Ortaokul	1,20	529	0,412
Lise	1,23	389	0,405
Meslek Lisesi	1,22	288	0,472
Toplam	1,22	1206	0,425

Tablo 17. Öğrencilerin Siber Zorbalık Davranışlarına İlişkin Görüşlerinin Okul Türü Değişkenine Göre ANOVA Analiz Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Df	Kareler Ortalaması	F	P	Açıklama
Gruplar Arası	,141	2	,070			
Gruplar İçi	217,894	1203	,181	,388	,678	Fark Yok
Toplam	218,035	1205				

$P < 0.05$

Araştırma kapsamındaki öğrencilerin siber zorbalık davranışlarıyla ilgili görüşlerinin “Okul Türü” değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi (Anova) sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır [$F_{(2-1203)}=0.388$; $P=0.678$]. Tablo 17 incelendiğinde araştırma kapsamındaki öğrencilerin siber zorbalık davranışlarının okul türüne göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiş, bununla beraber ortaokul ($\bar{X}=1.20$, $SS=0,412$), lise ($\bar{X}=1.23$, $SS=0,405$) ve meslek lisesi ($\bar{X}=1.22$, $SS=0,425$) değişkenleri arasında istatistiksel anlamda herhangi bir farklılık olmamasına rağmen genel olarak grup ortalamalarının düşük olduğu görülmektedir. Elde edilen bulgular ışığında literatür incelendiğinde benzer çalışmalar ile örtüştüğü görülmektedir. Kavuk ve Keser (2011), 2082 öğrencinin katılımıyla gerçekleştirdikleri araştırma sonucunda siber zorbalık davranışlarının okul türü değişkenine göre farklılaşmadığını tespit etmişlerdir.

4.10. Öğrencilerin Siber Zorbalık Davranışlarına İlişkin Görüşlerinin Sınıf Değişkenine Göre İncelenmesi

Araştırmanın alt amaçlarından olan “KKTC’deki MEB’na bağlı ortaöğretim ve mesleki ortaöğretim okullarında öğrenim gören öğrencilerin siber zorbalık davranışlarına ilişkin görüşleri sınıfa göre anlamlı farklılık göstermekte midir ?” sorusuna yanıt aramak için yapılan betimleyici istatistikler ve varyans analiz sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 18. Öğrencilerin Siber Zorbalık Davranışlarına İlişkin Sınıf Değişkeni Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Sınıf	$\bar{X}$	N	SS
6,00	1,17	177	0,329
7,00	1,21	176	0,427
8,00	1,24	176	0,468
9,00	1,22	169	0,405
10,00	1,22	169	0,452
11,00	1,26	169	0,449
12,00	1,19	170	0,431

Tablo 19. Öğrencilerin Siber Zorbalık Davranışlarına İlişkin Sınıf Değişkenine Göre ANOVA Analiz Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	P	Açıklama
Gruplar Arası	1,018	6	,170			
Gruplar İçi	217,016	1199	,181	,938	,467	Fark Yok
Toplam	218,035	1205				

P<0.05

Araştırma kapsamındaki öğrencilerin siber zorbalık davranışlarıyla ilgili görüşlerinin sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi (Anova) sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Literatür incelendiğinde benzer şekilde Özdemir ve Akar (2011)'ın 336 lise öğrencisi üzerinde yürüttüğü araştırması sonucunda öğrencilerin siber zorbalık davranışlarının sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir. Benzer bir şekilde Kavuk ve Keser (2011)'in ilköğretim kademesindeki 2082 öğrenci üzerinde yürüttükleri araştırmaları sonucunda öğrencilerin siber zorbalık davranışlarının sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucu elde edilmiştir.

4.11. Öğrencilerin Siber Zorbalık Davranışlarına İlişkin Görüşlerinin Okul Bölgesi Değişkenine Göre İncelenmesi

Araştırmanın alt amaçlarından olan “KKTC’deki MEB’na bağlı ortaöğretim ve mesleki ortaöğretim okullarında öğrenim gören öğrencilerin siber zorbalık davranışlarına ilişkin görüşleri okul bölgesine göre anlamlı farklılık göstermekte midir ?” sorusuna yanıt aramak için yapılan betimleyici istatistikler ve varyans analiz sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 20. Öğrencilerin Siber Zorbalık Davranışlarına İlişkin Okul Bölgesi Değişkenine ilişkin Kruskal-Wallis Testi

Okul Bölgesi	N	Sıra ortalaması	df	X ²	P	Açıklama
Lefkoşa	439	569.97	4	31,930	,000	Fark Anlamlı
Girne	180	661.12				
Mağusa	250	564.54				
Güzelyurt	181	590.10				
İskele	156	709.34				
P<0.05						

Araştırmaya katılan öğrencilerin siber zorbalık davranışlarının bulundukları okul bölgesi değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda grup ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar bulunmuştur (P=.000; P<0.05). Farklılığın hangi bölgeler arasında olduğunu tespit etmek amacıyla yapılan Mann Whitney testi sonuçlarına göre; İskele bölgesindeki öğrencilerin Siber Zorbalık davranış düzeylerinin

(709.34), Lefkoşa (569.97), Girne (661.12), Gazimağusa (564.54) ve Güzelyurt (590.10) bölgesindeki öğrencilere göre istatistiksel açıdan anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir. Tablo 21 incelendiğinde İskele bölgesindeki yüksek siber zorbalık oranı dışında Lefkoşa, Girne, Gazimağusa ve Güzelyurt bölgeleri arasında istatistiksel anlamda herhangi bir farklılığın olmadığı görülmektedir.

Siber zorbalık ortalamasının diğer bölgelere oranla yüksek olduğu İskele bölgesindeki öğrenciler için bu durumu bölgedeki sosyal aktivite tesislerinin yetersiz oluşu ve bu nedenle gençlerin yeni arayışlara girerek siber zorbalık davranışlarına yönelmeleri şeklinde yorumlayabiliriz. Benzer şekilde Gürçan (2010), çalışmasında bu konuyla ilgili genç bireylerin eğlence anlayışlarındaki yenilik ve heyecan arayışlarının internetin olumsuz sonuçlarını tetiklediğini belirtmiştir.

4.12. Öğrencilerin Siber Zorbalık Davranışlarına İlişkin Görüşlerinin Haftalık İnternet Kullanım Süresi Değişkenine Göre İncelenmesi

Araştırmanın alt amaçlarından olan “KKTC’deki MEB’na bağlı ortaöğretim ve mesleki ortaöğretim okullarında öğrenim gören öğrencilerin siber zorbalık davranışlarına ilişkin görüşleri haftalık internet kullanım süresine göre anlamlı farklılık göstermekte midir ?” sorusuna yanıt aramak için yapılan betimleyici istatistikler ve varyans analiz sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 21. Öğrencilerin Siber Zorbalık Davranışlarına İlişkin Haftalık İnternet Kullanım Süresi Değişkenine ilişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Kullanım Süresi	$\bar{X}$	N	SS
4 Saatten az	1,15	295	0,248
4 ile 12 saat arası	1,13	376	0,235
13 ile 27 saat arası	1,16	251	0,281
28 saatten fazla	1,40	284	0,665

Tablo 22. Öğrencilerin Siber Zorbalık Davranışlarına İlişkin Haftalık İnternet Kullanım Süresi Değişkenine Göre ANOVA Analiz Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	P	Açıklama
Gruplar Arası	15,506	3	5,169			
Gruplar İçi	202,529	1202	,168	30,675	,000	Fark Anlamlı
Toplam	218,035	1205				

P<0.05

Araştırmaya katılan öğrencilerin siber zorbalık davranışlarının haftalık internette geçirdikleri süre değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi (ANOVA) sonucunda grup ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar bulunmuştur [$F_{(3-1202)}=30.657$; $P<0.05$]. Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını bulmak amacıyla yapılan Tukey HSD testi sonuçlarına göre; haftalık internet kullanım süresi 28 saatten fazla ($\bar{X}=1.40$, $SS=0.665$) olan öğrencilerin siber zorbalık düzeyleri, 13 ile 27 saat arası ($\bar{X}=1.16$, $SS=0.281$), 4 ile 12 saat arası ($\bar{X}=1.13$, $SS=0.235$) ve 4 saatten az ($\bar{X}=1.15$, $SS=0.248$) internet kullanan öğrencilerden anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir. Tablo 23’de görüldüğü gibi öğrencilerin haftalık internet kullanım süresinin artması ile siber zorbalık davranış oranlarının ciddi bir artış gösterdiği görülmektedir.

Çalışma sonucunda elde edilen bulgular ışığında literatür incelendiğinde benzer çalışmalar ile örtüştüğü görülmektedir. Peker ve Eroğlu (2010) yapmış olduğu araştırma sonucunda günlük 3 saat ve üzerinde internette vakit geçiren kişilerin siber zorbalık davranışlarına daha yatkın olduklarını belirtmiştir. Benzer şekilde Kınay (2012), lise öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmasında günlük internet kullanım süresi 1 saatten az olan öğrencilerde zorbalık davranışlarının görülmediğini belirtmiştir. Aynı şekilde Özdemir ve Akar (2011)’da çalışması sonucunda günlük 5 saat ve üzeri internet kullanan öğrencilerin daha az internet kullanan öğrencilere göre daha fazla siber zorbalık davranışlarında bulunduğunu belirtmiştir. Bu benzer çalışmaların yanı sıra farklı sonuçlar bulan araştırmalar da mevcuttur. Çalışan (2013), araştırmasında siber zorbalık davranışları sergileyen öğrencilerin haftalık internet kullanım sürelerine göre farklılık göstermediklerini belirtmiştir.

4.13. Öğrencilerin Problemlı İnternet Kullanımları ve Siber Zorbalık Davranışları Arasındaki Yordayıcılığın İncelenmesi

Araştırmanın alt amaçlarından olan “KKTC’deki MEB’na bağılı ortaöğretim ve mesleki ortaöğretim okullarında öğrenim gören öğrencilerin problemlı internet kullanımı ile haftalık internet kullanım süreleri siber zorbalık davranışlarının anlamlı bir yordayıcısıdır ?” sorusuna yanıt aramak için yapılan çoklu doğrusal Regresyon analiz sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 23. Problemlı İnternet Kullanımı ile Haftalık İnternet Kullanım Sürelerinin Siber Zorbalık Davranışlarını Yordamasına İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analiz Sonuçları

Yordayıcı Değişken	B	Standart Hata B	β	T	P	Açıklama
Sabit	1,752	,048		36,734	,000	Fark Anlamlı
Problemlı İnternet Kullanımı	-,269	,015	-,505	-18,334	,000	
Haftalık İnternet Kullanım Süresi	,163	,010	,434	15,754	,000	
R=0,505	R ² =0,255					
F ₍₂₋₁₂₀₃₎ =206.218	P=0.000					
P<0.05						

Araştırmaya katılan öğrencilerin problemlı internet kullanımı ile haftalık internet kullanım sürelerinin siber zorbalık davranışlarını yordamasına ilişkin yapılan çoklu doğrusal regresyon analiz sonuçları istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur [$F_{(2-1203)}=206.218$; $P<0.05$]. Tablo 25 incelendiğinde görülebileceği gibi problemlı internet kullanımı ve haftalık internet kullanım süresinin siber zorbalık davranışlarının yaklaşık %25.5’ini açıkladığı tespit edilmiştir ($R^2=0.255$). Bununla beraber öğrencilerin problemlı internet kullanımı ve siber zorbalık düzeyi arasında negatif bir ilişki vardır($\beta=-0.505$) ve bu ilişki istatistiksel açıdan anlamlıdır($T=-18.334$, $P=0.000$). Nitekim öğrencilerin haftalık internet kullanım süresi ve siber zorbalık düzeyi arasında pozitif bir ilişki olduğu gözlemlenmiştir($\beta=0.434$) ve bu ilişki istatistiksel açıdan anlamlıdır($T=15.754$, $P=0.000$). Elde edilen bu bulgular ışığında siber zorbalık davranışları açıklanırken haftalık internet kullanım süresinin önemli bir yordayıcı olduğu görülmektedir. Bununla beraber problemlı internet kullanımı ile siber zorbalık davranışlarının birbirlerinin yordayıcısı olmadığı, aksine biri artış gösterirken diğ erinin azaldığı gözlemlenmiştir. Bu bulgular öğrencilerin

problemli internet kullanımı ile siber zorbalık davranışlarını en aza indirmek için yapılan programlarda kullanılabilecek bir bulgudur.

Literatür incelendiğinde benzer şekilde Cicioğlu (2014)'nın meslek lisesinde eğitim-öğretim hayatına devam eden 563 öğrenci üzerinde yapmış olduğu araştırması sonucunda problemli internet kullanımı ve internette geçirilen sürenin, siber zorbalık davranışlarının %13.8'ini açıkladığını tespit etmiştir. Çalışma sonucunda problemli internet kullanımı ve internette geçirilen sürenin, siber zorbalık davranışlarını yordadığı görülmüştür. Benzer biçimde Jung vd. (2014), yaşları 11 ile 14 arasında olan 4531 öğrenci üzerinde yürütmüş oldukları çalışma sonucunda problemli internet kullanımı ve siber zorbalık davranışları arasında pozitif bir ilişki tespit etmişlerdir.

BÖLÜM V

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde “KKTC MEB genel ortaöğretim ve mesleki ortaöğretim bağlı olan okullarda öğrenim gören öğrencilerin Problemlı İnternet Kullanım durumları ve Siber Zorbalık Davranışlarına İlişkin Görüşleri”ne ilişkin olarak 1206 öğrenciye uygulanan ölçeklerden elde edilen veri analizlerinin bulgularına ait araştırma sonuçları verilmiştir.

5.1. Sonuç ve Tartışma

5.1.1. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin problemlı internet kullanım düzeylerinin cinsiyet değişkenine yönelik sonuçları

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular ışığında çalışma kapsamındaki öğrencilerin problemlı internet kullanım düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Erkek öğrencilerin problemlı internet kullanımlarının kız öğrencilere göre anlamlı derecede yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Erkek öğrencilerin problemlı internet kullanım düzeylerinin kız öğrencilere göre anlamlı şekilde yüksek olmasının sebeplerinden birisi olan online oyunların yanında internetin cinsellik amacı ile kullanılması da bu bulguyu destekler niteliktedir. Benzer şekilde Işık (2007), Gazi Üniversitesinde 563 öğrenci ile yaptığı çalışma sonucunda erkeklerin interneti daha çok cinsellik amacı ile kullandığını belirtmiştir. Bir başka çalışmada Gürcan (2010), 114 meslek lisesi öğrencisi üzerinde yürüttüğü araştırması sonucunda erkek öğrencilerin problemlı internet kullanımının, kız öğrencilere göre ciddi şekilde yüksek olduğunu saptamıştır. Bununla birlikte problemlı internet kullanım düzeyinin cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermediğine ilişkin bulgulara mevcuttur. Ceyhan (2010) 464 üniversite öğrencisi üzerinde yürüttüğü çalışması sonucunda, araştırma kapsamındaki öğrencilerin problemlı internet kullanım düzeylerinin cinsiyet değişkeni bakımından anlamlı bir farklılık göstermediğini tespit etmiştir.

Sonuç olarak erkek öğrencilerin problemlı internet kullanım düzeylerinin kız öğrencilere göre anlamlı bir derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu durumu

erkek öğrencilerin bilgisayar oyunlarına daha düşkün olmaları ve internete internet kafeler gibi farklı ortamlardan ulaşmada kız öğrencilere göre daha rahat olmaları şeklinde yorumlayabiliriz. Bu sonuç neticesinde erkek öğrencilerin kız öğrencilere nazaran daha fazla risk altında olduğu düşünülerek, önleyici çalışmaların erkek öğrenciler açısından öncelikli olarak ele alınmasının önemli olduğu düşünülmelidir.

5.1.2. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin problemlı internet kullanım düzeylerinin okul türü değişkenine yönelik sonuçları

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular ışığında çalışma kapsamındaki öğrencilerin problemlı internet kullanım düzeylerinin okul türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediğı tespit edilmiştir. Sonuç olarak KKTC genelindeki MEB’na bağılı olan okullarda öğrenim gören öğrencilerin okul türü fark etmeksizin problemlı internet kullanım düzeylerinin yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Literatür incelendiğinde elde edilen sonuçlar benzer çalışmalarla tutarlılık göstermektedir. Özer (2013), 385 lise öğrencisi üzerinde yürüttüğü çalışması sonucunda problemlı internet kullanım düzeyinin okul değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediğini belirtmiştir. Benzer şekilde Türkoğlu (2013), 540 lise öğrencisi üzerinde yürüttüğü çalışma sonucunda öğrencilerin problemlı internet kullanım düzeylerinin okul türü değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediğini tespit etmiştir. Nitekim benzer çalışmalar olduğu gibi farklı sonuçlar elde eden çalışmalarda mevcuttur. Ceyhan (2011), 307 lise öğrencisi üzerinde yürüttüğü araştırması sonucunda problemlı internet kullanım düzeyinin okul türü değişkenine göre anlamlı farklılıklar gösterdiğini belirtmiştir. Meslek lisesinde öğrenim gören öğrencilerin problemlı internet kullanım düzeylerinin normal liselerde öğrenim gören öğrencilere göre anlamlı derecede yüksek olduğunu saptamıştır.

Bu sonuç neticesinde milli eğitim bakanlığı genel orta öğretim dairesi ve mesleki orta öğretim dairesine bağılı okullarda öğrenim gören öğrencilerin problemlı internet kullanımına yönelik hazırlanacak olan önleyici çalışmaların okul türü farketmeksizin ele alınmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

5.1.3. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin problemli internet kullanım düzeylerinin sınıf değişkenine yönelik sonuçları

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular ışığında çalışma kapsamındaki öğrencilerin problemli internet kullanım düzeylerinin sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Sonuç olarak KKTC genelindeki MEB'na bağlı olan okullarda öğrenim gören öğrencilerin sınıf farketmeksizin problemli internet kullanım düzeylerinin yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Literatür incelendiğinde elde edilen sonuçlar benzer çalışmalarla tutarlılık göstermektedir. Gürcan (2010), 710 lise öğrencisi üzerinde yürütmüş olduğu çalışma sonucunda öğrencilerin problemli internet kullanım düzeylerinin sınıf değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığını belirtmiştir. Benzer bir şekilde Ceyhan ve Ceyhan (2007), 2076 öğrenci üzerinde yürüttükleri çalışmaları sonucunda öğrencilerin problemli internet kullanım düzeylerinin sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediğini belirtmişlerdir. Nitekim benzer çalışmalar olduğu gibi farklı sonuçlar elde eden çalışmalarda mevcuttur. Sevindik (2011), 1723 öğrenci üzerinde yürüttüğü araştırması sonucunda öğrencilerin problemli internet kullanım düzeylerinin sınıf değişkene göre anlamlı farklılıklar gösterdiğini belirtmiştir. Bu durumu öğrencilerin sınıf düzeyinin yükselmesi ile problemli internet kullanımının artış gösterdiğini şeklinde yorumlamıştır.

Bu sonuç neticesinde milli eğitim bakanlığı genel orta öğretim dairesi ve mesleki orta öğretim dairesine bağlı okullarda öğrenim gören öğrencilerin problemli internet kullanımına yönelik hazırlanacak olan önleyici çalışmaların sınıf düzeyi farketmeksizin ele alınmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

5.1.4. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin problemli internet kullanım düzeylerinin okul bölgesi değişkenine yönelik sonuçları

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular ışığında çalışma kapsamındaki öğrencilerin problemli internet kullanım düzeylerinin okul bölgesi değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. İskele bölgesindeki okullarda öğrenim gören öğrencilerin problemli internet kullanım oranları diğer bölgelerde (Lefkoşa, Girne, Mağusa, Güzelyurt) öğrenim gören öğrencilere göre anlamlı derecede düşük olduğu gözlemlenmiştir. Bu durumun önemli sebeplerinden biri olarak bölgedeki

internet sağlayıcı firmaların yetersiz oluşu ve bölgesel olarak şehirden uzaklaşmanın problemli internet kullanımı ile negatif yönde bir ilişkisi olduğu düşünülmektedir. Literatür incelendiğinde problemli internet kullanım düzeyine yönelik okul bölgesi değişkenine göre inceleme yapılan herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bakımdan elde edilen bulguları karşılaştırmada kullanılabilecek herhangi bir araştırma sonucu bulunmamaktadır.

Bu sonuç neticesinde milli eğitim bakanlığı genel orta öğretim dairesi ve mesleki orta öğretim dairesine bağlı okullarda öğrenim gören öğrencilerin problemli internet kullanım oranlarının genel olarak yüksek olduğu, bununla beraber iskele bölgesindeki öğrencilerin problemli internet kullanım oranlarının diğer bölgelere göre anlamlı bir şekilde düşük olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bu bulgular ışığında öğrencilerin problemli internet kullanımına yönelik hazırlanacak olan önleyici çalışmaların okul bölgesi farketmeksizin ele alınmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

5.1.5. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin problemli internet kullanım düzeylerinin haftalık internet kullanım süresi değişkenine yönelik sonuçları

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular ışığında çalışma kapsamındaki öğrencilerin problemli internet kullanım düzeylerinin, haftalık internet kullanım süresi değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Çalışma kapsamındaki öğrencilerin internet kullanım süreleri arttıkça problemli internet kullanımı ve alt boyutlarının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde artış gösterdiği görülmektedir (Tablo 4.21). Literatür incelendiğinde elde edilen sonuçlar benzer çalışmalarla tutarlılık göstermektedir. Çalışma sonucunda elde edilen bulguları destekler nitelikte olan Odacı ve Kalkan (2010)'ın 493 öğrenci üzerinde yürüttükleri çalışmaları sonucunda, internet kullanım süresinin problemli internet kullanımını yordadığını saptamışlardır. Araştırmaya katılan öğrencilerin internet kullanımının artmasıyla problemli internet kullanım düzeyinin anlamlı derecede artış gösterdiğini belirtmişlerdir. Benzer şekilde Günüş (2009), 754 ortaöğretim kademesindeki öğrenci üzerinde yürüttüğü araştırması sonucunda internet kullanım süresinin artmasıyla problemli internet kullanım düzeyinin de artış gösterdiğini tespit etmiştir. Yapılan literatür taraması sonucunda internet kullanım süresinin, problemli internet

kullanımına istatistiksel anlamda etki etmediğini tespit eden herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Elde edilen bu bulguların ışığında internet kullanım süresinin problemli internet kullanımına doğrudan etki eden önemli bir yordayıcı olduğu söylenebilir.

5.1.6. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin siber zorbalık davranışlarının cinsiyet değişkenine yönelik sonuçları

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular ışığında çalışma kapsamındaki öğrencilerin siber zorbalık davranışlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Erkek öğrencilerin siber zorbalık davranışlarının kız öğrencilere göre anlamlı şekilde yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Bu durumun önemli sebeplerinden biri olarak KKTC genelinde MEB'na bağlı olan okullarda öğrenim gören erkek öğrencilerin internet kullanım sürelerinin kız öğrencilere göre anlamlı derecede yüksek oluşu gösterilebilir. Bununla beraber erkek öğrencilerin internet kafe gibi mekanları kız öğrencilere göre daha sık kullanmaları, interneti online oyunlar ve cinsellik amacıyla kullandıkları da bu sebepler arasında gösterilebilir. Literatür incelendiğinde elde edilen sonuçlar benzer çalışmalarla tutarlılık göstermektedir. Serin (2012), çalışması sonucunda erkek öğrencilerin siber zorbalık davranışlarının ve siber mağdur olma durumlarının kız öğrencilere göre ciddi anlamda yüksek olduğunu belirtmiştir. Benzer şekilde Calvete, Orue, Estévez, Villardón ve Padilla (2010), ıspanya'da 12-17 yaşlarındaki 1431 öğrenci üzerinde yürüttükleri araştırma sonucunda erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla siber zorbalık davranışlarında bulunduklarını ve %44,1'inin en az bir defa siber zorbalık yaptıklarını tespit etmişlerdir. Nitekim benzer çalışmalar olduğu gibi farklı sonuçlar elde eden çalışmalarda mevcuttur. Peker (2013), Sakarya ilinde Anadolu lisesi öğrencileri üzerinde yürüttüğü araştırması sonucunda siber zorbalık davranışlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediğini belirtmiştir.

Bu sonuç için olası nedenler erkeklerin gelişimsel görevlerinden biri olan içten ilişkiler kurmada zorluk yaşaması ve bu yüzden yüz yüze iletişim yerine interneti tercih ederek internetteyken duygu ve düşüncelerini daha iyi ifade ettiğini düşünmesi olabilir (Ceyhan, 2008). Ayrıca erkeklerin teknolojiye daha çok ilgi

duymasının, online oyunlara kız öğrencilere göre daha düşük olmalarının ve internet kafe gibi farklı ortamlara daha rahat girmelerinin siber zorbalık davranışlarını yordayabileceği düşünülmelidir. Bu sonuç neticesinde erkek öğrencilerin kız öğrencilere nazaran daha fazla risk altında olduğu düşünülerek, önleyici çalışmaların erkek öğrenciler açısından öncelikli olarak ele alınmasının önemli olduğu düşünülmelidir.

5.1.7. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin siber zorbalık davranışlarının okul türü değişkenine yönelik sonuçları

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular ışığında çalışma kapsamındaki öğrencilerin siber zorbalık davranışlarının okul türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Sonuç olarak KKTC genelindeki MEB'na bağlı olan okullarda öğrenim gören öğrencilerin okul türü fark etmeksizin siber zorbalık davranışlarının düşük seviyede olduğu gözlemlenmiştir. Literatür incelendiğinde elde edilen sonuçlar benzer çalışmalarla tutarlılık göstermektedir. Erdur-Baker ve Kavşut (2007), farklı okul türlerinden ve yaşlarda ortaöğretim kademesindeki öğrenci üzerinde yürüttüğü araştırması sonucunda siber zorbalık ve mağduriyetiyle ilgili okul türü değişkeninin anlamlı bir ilişkisinin olmadığını tespit etmiştir. Nitekim benzer çalışmalar olduğu gibi farklı sonuçlar elde eden çalışmalarda mevcuttur. Horzum ve Ayas (2011) yapmış oldukları çalışma sonucunda Anadolu liselerinde ve özel liselerde öğrenim gören öğrencilerin diğer liselerde öğrenim gören öğrencilere göre siber zorbalık davranışlarının anlamlı derecede yüksek olduğunu belirtmişlerdir.

Bu sonuç neticesinde milli eğitim bakanlığı genel orta öğretim dairesi ve mesleki orta öğretim dairesine bağlı okullarda öğrenim gören öğrencilerin siber zorbalık davranışlarına yönelik hazırlanacak olan önleyici çalışmaların okul türü farketmeksizin ele alınmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

5.1.8. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin siber zorbalık davranışlarının sınıf değişkenine yönelik sonuçları

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular ışığında çalışma kapsamındaki öğrencilerin siber zorbalık davranışlarının sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Sonuç olarak KKTC genelindeki MEB'na bağlı olan okullarda öğrenim gören öğrencilerin sınıf farketmeksizin siber zorbalık davranışlarının düşük seviyede olduğu gözlemlenmiştir. Literatür incelendiğinde elde edilen sonuçlar benzer çalışmalarla tutarlılık göstermektedir. Özdemir ve Akar (2011), 336 öğrenci üzerinde yürüttükleri araştırmaları sonucunda öğrencilerin siber zorbalık davranışlarının sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediğini belirtmişlerdir. Nitekim benzer çalışmalar olduğu gibi farklı sonuçlar elde eden çalışmalarda mevcuttur. Fırat ve Ayrar (2016), 6.625 öğrenci üzerinde yürüttükleri araştırma sonucunda öğrencilerin siber zorbalık davranışlarının sınıf değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiğini saptamıştır. Öğrencilerin sınıf kademesinin artması ile siber zorbalık davranışlarının görülme sıklığının da artış gösterdiğini belirtmiştir.

Bu sonuç neticesinde milli eğitim bakanlığı genel orta öğretim dairesi ve mesleki orta öğretim dairesine bağlı okullarda öğrenim gören öğrencilerin siber zorbalık davranışlarına yönelik hazırlanacak olan önleyici çalışmaların sınıf düzeyi farketmeksizin ele alınmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

5.1.9. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin siber zorbalık davranışlarının okul bölgesi değişkenine yönelik sonuçları

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular ışığında çalışma kapsamındaki öğrencilerin siber zorbalık davranışlarının okul bölgesi değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. İskele bölgesindeki okullarda öğrenim gören öğrencilerin siber zorbalık oranları diğer bölgelerde (Lefkoşa, Girne, Mağusa, Güzelyurt) öğrenim gören öğrencilere göre anlamlı derecede yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Bu durumun önemli sebeplerinden biri olarak, bölgedeki sosyal aktivite tesislerinin yetersiz olması ve bu nedenle öğrencilerin eğlenmek amacıyla yeni arayışlara yöneltip siber zorbalığın tetiklendiği düşünülmektedir. Literatür incelendiğinde siber zorbalık düzeyine yönelik okul bölgesi değişkenine göre inceleme yapılan herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bakımdan elde edilen

bulguları karşılaştırmada kullanılabilecek herhangi bir araştırma sonucu bulunmamaktadır.

Bu sonuç neticesinde milli eğitim bakanlığı genel orta öğretim dairesi ve mesleki orta öğretim dairesine bağlı okullarda öğrenim gören öğrencilerin siber zorbalık oranlarının genel olarak düşük olduğu, bununla beraber iskele bölgesindeki öğrencilerin siber zorbalık oranlarının diğer bölgelere göre anlamlı bir şekilde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bu bulgular ışığında öğrencilerin siber zorbalık davranışlarına yönelik hazırlanacak olan önleyici çalışmaların iskele bölgesindeki öğrenciler açısından öncelikli olarak ele alınmasının önemli olduğu düşünülmelidir.

5.1.10. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin siber zorbalık davranışlarının haftalık internet kullanım süresi değişkenine yönelik sonuçları

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular ışığında çalışma kapsamındaki öğrencilerin siber zorbalık davranışlarının, haftalık internet kullanım süresi değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Çalışma kapsamındaki öğrencilerin internet kullanım süreleri arttıkça siber zorbalık davranışlarının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde artış gösterdiği görülmektedir (Tablo 4.22). Literatür incelendiğinde elde edilen sonuçlar benzer çalışmalarla tutarlılık göstermektedir. Çalışma sonucunda elde edilen bulguları destekler nitelikte olan Peker (2015)'in 400 ortaöğretim kademesindeki öğrenci üzerinde yürüttüğü araştırması sonucunda internet kullanım süresinin artmasıyla siber zorbalık davranışlarının da artış gösterdiğini saptamıştır. Benzer şekilde Arıcak (2008), 269 öğrenci üzerinde yürüttüğü çalışması sonucunda internette geçirilen sürenin siber zorbalık davranışlarının anlamlı bir yordayıcısı olduğunu belirtmiştir. Nitekim benzer çalışmalar olduğu gibi farklı sonuçlar elde eden çalışmalarda mevcuttur. Çalışgan (2013) tarafından yapılan çalışma sonucunda haftalık internet kullanım süresi değişkeninin siber zorbalık davranışlarının görülmesinde anlamlı bir yordayıcı olmadığını saptamıştır. Çalışması sonucunda öğrencilerin sergiledikleri siber zorbalık davranışlarının haftalık internet kullanma saatlerine göre anlamlı bir farklılık göstermediğini belirtmiştir.

5.1.11. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin problemli internet kullanımları ile haftalık internet kullanım sürelerinin siber zorbalık davranışlarını yordamasına ilişkin sonuçlar

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular ışığında çalışma kapsamındaki öğrencilerin problemli internet kullanımları ve haftalık internet kullanım sürelerinin siber zorbalık davranışlarının yaklaşık %25.5'ini açıkladığı tespit edilmiştir. Elde edilen bu sonuca göre siber zorbalık davranışları açıklanırken problemli internet kullanımının ve internette geçirilen sürenin önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Literatür incelendiğinde elde edilen sonuçlar benzer çalışmalarla tutarlılık göstermektedir. Cicioğlu (2014), 563 öğrenci üzerinde yürüttüğü araştırması sonucunda öğrencilerin problemli internet kullanım düzeylerinin ve haftalık internet kullanım sürelerinin, siber zorbalık davranışlarının yaklaşık %13.8'lik kısmını açıkladığını belirtmiştir. Benzer şekilde Türkoğlu (2013), 540 ortaöğretim öğrencisi üzerinde yürüttüğü araştırması sonucunda siber zorbalık davranışlarının problemli internet kullanımı ve internet kullanım süresi ile ilişkili olduğunu belirtmiştir. Sonuç olarak öğrencilerin üzerinde yapılan araştırmalar ve bu çalışmada elde edilen bulgular ışığında internette geçirilen süre ile problemli internet kullanımının siber zorbalık davranışlarını yordadığı tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular ışığında öğrencilerin aşırı internet kullanımlarının onları problemli internet kullanımına ittiğini, dolayısıyla da beraberinde siber zorbalık davranışlarına yönlendirdiği söylenebilir.

5.2. Öneriler

Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda öneriler geliştirilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığına Yönelik Öneriler:

- MEB orta öğretim ve mesleki ortaöğretim dairesine bağlı olan okullarda öğrencilere yönelik problemlili internet kullanımı ve siber zorbalık davranışlarına yönelik seminerler düzenlenebilir.
- Problemlili internet kullanımı ve siber zorbalık davranışlarına ilişkin risk altında olan öğrencileri belirlemeye yönelik çalışmalar yapılabilir. Belirlenen öğrencilere yönelik grup rehberliği ve bireysel görüşmeler düzenlenebilir.
- Özellikle erkek öğrencilere yönelik bireylerin hangi internet ortamında problemlili internet kullandıklarının ve ne düzeyde siber zorba olduklarının farkındalığını arttırıcı etkinlikler yapılabilir.
- Öğrencileri sanal ortamdan uzaklaştırmak amacıyla gerçek hayatta sosyalleşebilmelerini sağlayacak grup çalışmaları, spor etkinlikleri, tiyatro gibi sosyal aktiviteler organize edilebilir.
- Okullardaki bilgisayar derslerinde, temel bilgilerin yanı sıra nitelikli ve amaca yönelik internet kullanım davranışlarının önemini vurgulayan içeriklere yer verilmesinin problemlili internet kullanımı ve siber zorbalık davranışlarının önlenmesinde yardımcı olacaktır.
- Araştırma ortaokul, lise ve meslek liselerinde yürütülmüştür. İlkokul öğrencilerine yönelik önleyici çalışmaların ve bilgilendirici seminerlerin gerçekleştirilmesi geleceğe yönelik daha sağlıklı internet kullanan öğrencilerin yetişmesi açısından önemlidir.
- Lise ve ortaokul öğrencilerine yönelik belirli aralıklarla problemlili internet kullanımını ve siber zorbalık davranışlarını saptamaya yönelik taramalar yapılmalıdır.
- Veliler ve öğretmenlere yönelik zararlı internet yazılımları konusunda bilgilendirmeye yönelik seminer ve eğitim çalışmaları düzenlenebilir.
- Problemlili internet kullanımı ve siber zorbalık davranışlarının önlenmesine yönelik eğitim çalışmalarını özellikle bu alanda eğitim almış

kişilerin yönetmesi daha yararlı olacaktır. Bu nedenle BÖTE alanındaki öğretim görevlileri tarafından okullardaki rehberlik öğretmenlerine problemli internet kullanımı ve siber zorbalık davranışlarını önlemeye yönelik hizmet içi eğitimler verilebilir.

Arastirmacılara Öneriler:

- Bu araştırmada incelenen demografik değişkenler dışında daha farklı değişkenlere yönelik yeni araştırmalar literatürdeki sınırlı sayıdaki verilerin geliştirilmesine katkı sağlayacaktır.
- Araştırmada kullanılan veriler ortaokul, lise ve meslek lisesinde öğrenim gören öğrencileri kapsamaktadır. İlkokul ve üniversite öğrencilerine yönelik araştırmaların yapılabilir.
- Okullardaki bilgisayar derslerinin problemli internet kullanımı ve siber zorbalığa yönelik öğrencilere yeterli bilinçlendirmeyi sağlayıp sağlamadığına yönelik çalışmalar yapılabilir.
- İnternetin sağlıklı ve yararlı kullanılabilmesine yönelik ortaöğretim kademesindeki öğrencileri sosyalleşmeye yönlendirici alternatif etkinlikler içeren eğitim programları ve sosyal aktiviteler düzenlenerek öğrenciler bilinçlendirilebilir.

Ebeveynlere Öneriler:

- Çocuk ve ergenlerin sosyal, duygusal, zihinsel ve cinsel gelişimlerini olumsuz yönde etkileyecek internet sitelerinden korunmak için önleyici filtre programlar kullanılmalıdır.
- Velilere yönelik internetin doğru ve etkili kullanımı konusunda çocuklarıyla ilgili seminer düzenlenebilir.

KAYNAKÇA

- Akkoyunlu, B. (2002). Öğretmenlerin internet kullanımı ve bu konudaki öğretmen görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(22).
- Alaçam, H. (2012). *Denizli bölgesi üniversite öğrencilerinde internet bağımlılığının görülme sıklığı ve yetişkin dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu ile ilişkisi* (Doctoral dissertation, Pamukkale Üniversitesi).
- Arıcak, O. T, Kınay, H. ve Tanrikulu, T. (2012). Siber Zorbalık Ölçeği'nin İlk Psikometrik Bulguları. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 101-114.
- Arıcak, O. T. (2009). Psychiatric symptomatology as a predictor of cyberbullying among university students. *Eurasian Journal of Educational Research (EJER)*, (34).
- Arıcak, O. T. (2011). Siber zorbalık: Gençlerimizi bekleyen yeni tehlike. *Kariyer Penceresi*, 2(6), 10-12.
- Arıcak, T., Siyahhan, S., Uzunhasanoglu, A., Saribeyoglu, S., Ciplak, S., Yilmaz, N., & Memmedov, C. (2008). Cyberbullying among Turkish adolescents. *Cyberpsychology & behavior*, 11(3), 253-261.
- Arısoy, Ö. (2009). İnternet Bağımlılığı ve Tedavisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1(1), 55-67.
- Aslan, S. (2011). *Akademisyenlerde internet bağımlılık düzeyleri ve buna bağlı oluşabilecek sağlık sorunları arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi* (Master's thesis, İnönü Üniversitesi).
- Erdur-Baker, Ö., & Kavşut, F. (2007). Akran Zorbalığının Yeni Yüzü: Siber Zorbalık. *Eurasian Journal of Educational Research (EJER)*, (27).
- Bayraktar, F. (2001). İnternet kullanımının ergen gelişimindeki rolü (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). *Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir*.

- Bayraktar, F. (2013). İnternet ve ergen gelişimi. *İnternet bağımlılığı sorunlar ve çözümler* (ss. 75-94) Ankara, Anı Yayıncılık.
- Bayram, N. ve Sayılı, M. (2013). Üniversite Öğrencileri Arasında Siber Zorbalık Davranışı. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 71(1), 107-116.
- Beard, K. W., & Wolf, E. M. (2001). Modification in the proposed diagnostic criteria for Internet addiction. *CyberPsychology & Behavior*, 4(3), 377-383.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2008). Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi, 177-184.
- Calvete, E., Orue, I., Estévez, A., Villardón, L., & Padilla, P. (2010). Cyberbullying in adolescents: Modalities and aggressors' profile. *Computers in Human Behavior*, 26(5), 1128-1135.
- Campbell, M. A. (2005). Cyber bullying: An old problem in a new guise?. *Australian Journal of Psychologists and Counsellors in Schools*, 15(1), 68-76.
- Cao, F., & Su, L. (2007). Internet addiction among Chinese adolescents: prevalence and psychological features. *Child: care, health and development*, 33(3), 275-281.
- Caplan, S. E. (2002). Problematic Internet use and psychosocial well-being: development of a theory-based cognitive-behavioral measurement instrument. *Computers in human behavior*, 18(5), 553-575.
- Caplan, S. E. (2005). A social skill account of problematic Internet use. *Journal of communication*, 55(4), 721-736.
- Ceyhan, A. A. (2008). Predictors of problematic internet use on Turkish university students. *CyberPsychology & Behavior*, 11(3), 363-366.
- Ceyhan, A. A. (2011). İnternet kullanma temel nedenlerine göre üniversite öğrencilerinin problemleri internet kullanımı ve algıladıkları iletişim beceri düzeyleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(1), 59-77.

- Ceyhan, E. (2010). Problemlı internet kullanım düzeyi üzerinde kimlik statüsünün, internet kullanım amacının ve cinsiyetin yordayıcılığı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10(3), 1323-1355.
- Ceyhan, E., Ceyhan, A. A., & Gürcan, A. (2007). Problemlı internet kullanımı ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(1), 387-416.
- Cicioğlu, M. (2014). Öğrencilerin Problemlı İnternet Kullanımı ve Siber Zorbalık Davranışlarına İlişkin Görüşleri. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Cömert, I. T., & Ögel, K. (2009). İstanbul örnekleminde internet ve bilgisayar bağımlılığının yaygınlığı ve farklı etkenlerle ilişkisi. *Türkiye Klinikleri Journal of Forensic Medicine*, 6(1), 9-16.
- Çağır, G. (2010). Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Problemlı İnternet Kullanım Düzeyleri ile Algılanan Esenlik Halleri ve Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişki. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) *Balikesir University Journal of Social Sciences Institute*, 13(24).
- Çakır, B. O. & Horzum, M. B. (2008). Web tabanlı öğretim ortamındaki öğrencilerin internet bağımlılığını etkileyen faktörler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 41(1), 187-205.
- Çakır, Ö., Horzum, M. B. ve Ayas, T. (2013). İnternet bağımlılığının tanımı ve tarihçesi. *İnternet Bağımlılığı Sorunlar ve Çözümler*. Anı Yayıncılık: Ankara.
- Çalışgan, H. (2013). İlköğretim Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı ve Siber Zorbalık. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Çelik, Ç. B. ve Odacı, H. (2011). Kendilik Algısı Ve Benlik Saygısının Problemlı İnternet Kullanımı Üzerindeki Yordayıcı Rolü. *5th International Computer & Instructional Technologies Symposium*, 22-24 September, Fırat University.
- Çetinkaya, B. (2010). İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinde Siber Zorbalığın Yaygınlığı. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Konya: Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- David-Ferdon, C. ve Hertz, M.F. (2007). Electronic Media, Violence, and Adolescents: An Emerging Health Problem. *Journal of Adolescent Health*, 41, 1-5.
- Davis, R. A. (2001). A Cognitive-Behavioral Model of Pathological İnternet Use. *Computers in Human Behavior*, 17(2), 187-195
- Dede, M. B. (2004). İnternet. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Dilmaç, B. (2009). Sanal zorbalığı yordayan psikolojik ihtiyaçlar: Lisans öğrencileri için bir ön çalışma. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9(3), 1291-1325.
- Dilmaç, B. ve Aydoğan, D. (2010). Values as a Predictor of Cyber-bullying among Secondary School Students. *International Journal of Social Sciences* 5 (3), 185-188.
- Doğan, H., Işıklar, A. ve Eroğlu, S. E. (2008). Ergenlerin problemli internet kullanımının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 106-124.
- Döner, C. (2011). İlköğretim öğrencilerinde internet bağımlılığının farklı değişkenlere göre incelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.*
- Ekşi, F. ve Ümmet, D., (2013). Bir Kişilerarası İletişim Problemi Olarak İnternet Bağımlılığı ve Siber Zorbalık: Psikolojik Danışma Açısından Değerlendirilmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi Cilt 11, No. 25*, 91-115.
- Erdur-Baker ve Ö. Kavşut, (2010). Cyberbullying and its correlation to traditional bullying, gender and frequent and risky usage of internet-mediated communication tools. *New Media & Society*, 12, 109-125.
- Erdur-Baker ve Ö., Kavşut, F., (2007). Akran Zorbalığının Yeni Yüzü: Siber Zorbalık. *Eurasian Journal of Educational Research*, 27, 31-42.
- Eroğlu, Y. (2011). Koşullu öz-değer riskli internet davranışları ve siber zorbalık/ mağduriyet arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*

- Esen, E. (2010). Ergenlerde İnternet Bağımlılığını Yordayan Psiko-Sosyal Değişkenlerin İncelenmesi. *Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.*
- Fırat, M., & Ayran, G. (2016). Cyberbullying among college students. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 15(4), 322-329.
- Gençer, S.L., (2011), Ortaöğretim öğrencilerinin internet bağımlılık durumlarının internet kullanım profilleri ve demografik özelliklere göre farklılıklarının incelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.*
- Gönül, S. (2002). Patolojik İnternet Kullanımı (İnternetin Kötüye Kullanımı), *Yeni Symposium*, 40 (3), 105–110.
- Griffiths, M. (1999). İnternet Bağımlılığı: Gerçek mi? Kurgu mu? (Çev. K. Alat), *Türk Psikoloji Bülteni*, 5(13): 47.
- Günüç, S. (2009). İnternet Bağımlılık Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Bazı Demografik Değişkenler ile İnternet Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretimi Bilim Dalı, Van.*
- Gürcan, N. (2010). Ergenlerin problemli internet kullanımları ile uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi (*Doctoral dissertation, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*).
- Heino, KR., Lintonen, T. ve Rimpela, A. (2004). Internet addiction? Potentially problematic use of the Internet in a population of 12–18 year-old adolescents. *Addiction Research & Theory*, 12(1), 89-96.
- Hinduja, S. ve Patchin, J.W. (2009). Bullying Beyond The Schoolyard: Preventing and Responding to Cyberbullying. *California: Carwin Pres.*
- Horzum, M. B., & Ayas, T. (2011). Ortaöğretim öğrencilerinin sanal zorba ve mağdur olma düzeylerinin okul türü ve cinsiyet açısından incelenmesi. *Journal of Educational Sciences & Practices*, 10(20).

- Huang, R.L., Lu, Z., Liu, J.J., You, Y.M., Pan, Z.Q., Wei, Z., He, Q. ve Wang, Z.Z. (2009). Features and Predictors of Problematic Internet Use in Chinese College Students. *Behaviour & Information Technology*, 28(5), 485-490.
- Işık, U. (2007). Medya bağımlılığı teorisi doğrultusunda internet kullanımının etkileri ve internet bağımlılığı. *Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya*.
- İçel, K. (2001). Kitle Haberleşme Hukuku. *İstanbul: Beta Yayınları. 5. Baskı*.
- Jung, Y. E., Leventhal, B., Kim, Y. S., Park, T. W., Lee, S. H., Lee, M., Park, S.H., Yang, J.C., Chung, Y.C., Chung, S.K. ve Park, J. I. (2014). Cyberbullying, problematic internet use, and psychopathologic symptoms among Korean youth. *Yonsei medical journal*, 55(3), 826-830.
- Kavuk, M., & Keser, H. (2011). İlköğretim okullarında siber zorbalık. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi [Hacettepe University Journal of Education]*, 1-16.
- Khan, B. H. (Ed.). (1997). Factors to consider when evaluating a web-based instruction course: A survey. *Web-based instruction*, 375-378.
- Khazaal, Y., Billieux, J., Thorens, G., Khan, R., Louati, Y., Scarlatti, E., et al. (2008). French validation of the internet addiction test. *Cyber Psychology & Behavior*, 11 (6), 703–706.
- Kınay, H. (2012). Lise Öğrencilerinin Siber Zorbalık Duyarlılığının Riskli Davranış, Korumacı Davranış, Suça Maruziyet ve Tehlike Algısı ile İlişkisi ve Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*.
- Kırık, Ö. (2007). İnternet Kafeler ve Ortaya Çıkan Sorunlar: İlköğretim Öğrencileri, Öğretmenleri ve İnternet Kafe İşletmecileri Üzerine Bir Araştırma. *Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın*.
- Kiralla, L. V. (2005). Internet addiction disorder: A descriptive study of college counselors in four-year institutions (pp. 1-129).

- Kowalski, R. M. ve Limber, S. P. (2007). Electronic Bullying Among Middle School Students. *Journal of Adolescent Health*, 41(6), 22-30.
- Li, Q. (2007). Bullying in the new playground: Research into cyberbullying and cyber victimisation. *Australasian Journal of Educational Technology*, 23(4), 435-454.
- Li, S. M. ve Chung, T. M. (2006). Internet function and Internet addictive behavior. *Computers in Human Behavior*, 22 (6), 1067-1071.
- Manap, A. (2012). İlköğretim İkinci Kademe Öğrencileri Ve Siber Zorbalık: Samsun İli Örneği. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*
- Meral, D., & Bahar, H. H. (2016). Ortaöğretim Öğrencilerinde Problemlı İnternet Kullanımının Yalnızlık ve Psikolojik İyi Oluş ile İlişkisinin İncelenmesi. *Journal of Education Faculty*, 18(2), 1117-1134.
- Morahan-Martin, J. ve Schumacher, P.(2000). Incidence and correlates of pathological internet use among college students, *Computers in Human Behavior*,16(1), 13–29.
- Mythily, S., Qiu, S. ve Winslow, M. (2008). Prevalence and Correlates of Excessive Internet Use among Youth in Singapore. *The Annals, Academy of Medicine, Singapore*, 37(1), 9-14.
- Nalwa, K. ve Anand, A.P. (2003). Internet addiction in students: a cause of concern. *Cyberpsychology and Behavior*, 6(6), 653–656.
- Niemz, K., Griffiths, M. ve Banyard, P. (2005). Prevalence of pathological internet use among university students and correlations with self-esteem, the general questionnaire and disinhibition. *Cyber Psychology & Behavior*, 8(6), 562-570
- Odacı, H., Kalkan, M. (2010). Problematic Internet use, loneliness and dating anxiety among young adult university students. *Computers & Education*, 55(3), 1091-1097.
- Özbay, A. (2013). Ergenlerde Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet, Aleksitimi ve Öfke İfade Etme Biçimleri Arasındaki İlişki. *(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul, Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.*

- Özdemir, M., & Akar, F. (2011). Lise öğrencilerinin siber-zorbalığa ilişkin görüşlerinin bazı değişkenler bakımından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 4(4), 605-626.
- Özer, Ş. (2013). Problemlerli internet kullanımının benlik saygısı ve öznel iyi oluş ile açıklanabilirliği. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*.
- Öztürk, E. ve Özmen, S. K. (2011). Öğretmen Adaylarının Problemlerli İnternet Kullanım Davranışlarının, Kişilik Tipi, Utangaçlık ve Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(4), 1785-1808.
- Pamuk, M. Ve Bavlı, B. (2013). Ergenlerin Sanal Zorbalıklarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(1), 321-338.
- Peker, A. (2013). İnsani değerler yönelimli psiko-eğitim programının problemlerli internet kullanımı ve siber zorbalık üzerindeki etkisi. *University of Sakarya, Educational Science Institute, Sakarya*.
- Peker, A. (2015). Ortaokul öğrencilerinin siber zorbalık statülerini yordayan risk faktörlerinin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 40(181).
- Peker, A., Eroğlu, Y., ve Ada, Ş. (2012). Ergenlerde Siber Zorbalığın Ve Mağduriyetin Yordayıcılarının İncelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*.
- Popovic-Citic, B., Djuric, S., ve Cvetkovic, V. (2011). The prevalence of cyberbullying among adolescents: A case study of middle schools in Serbia. *School psychology international*, 32(4), 412-424.
- Rehm, L. M. (2003). The Internet and Critical Issues For Families. *Journal of Family Consumer Sciences Education*, 21(2), 33-43.
- Reisoğlu, İ., Gedik, N., ve Göktaş, Y. (2013). Öğretmen Adaylarının Özsaygı ve Duygusal Zekâ Düzeylerinin Problemlerli İnternet Kullanımıyla İlişkisi. *Eğitim ve Bilim*, 38(170).

- Sanders, C.E., Field, T.M., Diego, M. ve Kaplan, M. (2000). The Relationship of Internet to Depression and Social Isolation among Adolescents. *Adolescence*, 35(138), 237-242
- Saville, B.K., Gisbert, A., Kopp, J. ve Telesco, G. (2010). Internet Addiction and Delay Discounting in College Students. *The Psychological Record*, 60(2), 273-286.
- Sevindik, F. (2011). Fırat üniversitesi öğrencilerinde problemli internet kullanımı ve sağlıklı yaşam biçimi davranışlarının belirlenmesi. (Yayımlanmamış Doktora Tezi) *Malatya, İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü*.
- Shapira, N. A., Lessig, M. C., Goldsmith, T. D., Szabo, S. T., Lazoritz, M., Gold, M. S., & Stein, D. J. (2003). Problematic internet use: proposed classification and diagnostic criteria. *Depression and anxiety*, 17(4), 207-216.
- Sırakaya, M. (2011). Öğretmen adaylarının problemli internet kullanımı ve internet öz-yeterlik düzeylerinin incelenmesi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara*.
- Slonje, R., ve Smith, P.K. (2008). Cyberbullying: Another main type of bullying? *Scandinavian Journal of Psychology*, 49(2), 147-154
- Smith, P., Mahdavi, J., Carvalho, M., and Tippett, N. (2006). An Investigation into Cyberbullying, its Forms, Awareness and Impact, and the Relationship Between Age And Gender in Cyberbullying. *Unit for School and Family Studies, Goldsmiths College, University of London*
- Soule, L. C., Shell, L. W., & Kleen, B. A. (2003). Exploring Internet addiction: Demographic characteristics and stereotypes of heavy Internet users. *Journal of Computer Information Systems*, 44(1), 64-73.
- Suler, J. R. (1999). To get what you need: healthy and pathological Internet use. *CyberPsychology & Behavior*, 2(5), 385-393.
- Şahin, M., Sarı, S. V., Özer, Ö. ve Er, S. H. (2010). Lise öğrencilerinin siber zorba davranışlarında bulunma ve maruz kalma durumlarına ilişkin görüşleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi* 21, 257-270.

- Tanrikulu, T., Kınay, H. ve Arıçak, O. T. (2013). Siber Zorbalığa İlişkin Duyarlılık Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 38-47.
- Tekinarslan, E. ve Güner, M. D. (2009). Problemlı İnternet Kullanımı: Eğitim Fakültesi Öğrencileri Üzerinde Çok Yönlü Bir İnceleme. *In Proceedings of 9th International Educational Technology Conference*.
- Topçu, Ç., Erdur-Baker, Ö. ve Çapa-Aydin, Y. (2008). Examination of cyberbullying experiences among Turkish students from different school types. *Cyber Psychology & Behavior*, 11(6), 643-648
- Tsai, C.C. ve Lin, S.S.J. (2003). Internet Addiction of Adolescents in Taiwan: An Interview Study, *Cyberpsychology & Behavior*, 6(6),649–652.
- Tsitsika, A., Critselis, E., Louizou, A., Janikian, M., Freskou, A., Marangou, E., Kormas, G., Kafetzi, D. (2011). Determinants of Internet Addiction among Adolescents: A Case-Control Study. *ScientificWorld Journal*, 11, 866-874.
- Tutgun, A. (2009). Öğretmen adaylarının problemlı internet kullanımlarının incelenmesi. *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*
- Türkoğlu, S. (2013). Ergenlerin problemlı internet kullanımları ile siber zorbalık eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Marmara Üniversitesi, İstanbul*.
- Tüzer, V. (2011). İnternet, Siberseks ve Sadakatsizlik, Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar. *Current Approaches in Psychiatry*, 3(1), 100-116.
- Üçkardeş, E.A. (2010). Mersin Üniversitesi Öğrencileri Arasında İnternet Bağımlılığının Değerlendirilmesi. *Uzmanlık Tezi, Mersin Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Psikiyatri Anabilim Dalı, Mersin*.
- Van den Eijnden, R.J.J.M., Spijkerman R, Vermulst, A.A., Engels, R.C.M.E. (2010) Compulsive Internet Use Among Adolescents: Bidirectional Parent–Child Relationships, *Journal of Abnorm Child Psychol*, 38(1), 77–89.

- Vandebosch, H. ve Van Cleemput, K. (2008). Defining cyberbullying: A qualitative research into the perceptions of youngsters. *CyberPsychology & Behavior*, 11(4), 499–503.
- Williams, K. R. ve Guerra, N. G. (2007). Prevalence and Predictors of Internet Bullying. *Journal of Adolescent Health*, 41(6), 14-21.
- Wolak, J., Mitchell, K. J., ve Finkelhor, D. (2007). Does online harassment constitute bullying? An exploration of online harassment by known peers and online-only contacts. *Journal of Adolescent Health*, 41(6), S.51–S58.
- Yang, S-C. ve Tung, C.J. (2007). Comparison of Internet Addicts and Nonaddicts in Taiwanese High School. *Computers in Human Behavior*, 23(1), 79-96.
- Yellowlees, P.M. ve Marks, S. (2007). Problematic Internet Use or Internet Addiction? *Computers in Human Behavior*, 23(3), 1447–1453.
- Yenilmez, K., Anapa, P., Ersoy, M. ve Turgut, M. (2011). İlköğretim Matematik Öğretmeni Adaylarının Eğitsel İnternet Kullanımına Yönelik Öz-Yeterlik İnançları. *5th International Computer & Instructional Technologies Symposium, Fırat Üniversitesi*.
- Yıldız, İ. (2010). Lise öğrencilerinde problemlı internet kullanımı ile sağlıklı yaşam biçimi davranışları arasındaki ilişki (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). *Cumhuriyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sivas*.
- Yılmaz, S. (2006). İnternet ve İnternet Kafelerin İlk ve Orta Öğretim Öğrencilerine Etkileri (İstanbul Örneği). *Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya*.
- Young, K. S. (1998). Caught in the net: How to Recognize the Signs of Internet Addiction and a Winning Strategy for Recovery, ss:3-4
- Young, K. S. (1998). Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. *Cyberpsychology & Behavior*, 1(3), 237-244.
- Young, K. S., & Rodgers, R. C. (1998). Internet addiction: Personality Traits Associated with Its Developme, paper presented at the 69th annual meeting of the Eastern Psychological Association.

- Young, K., Pistner, M., O'MARA, J. A. M. E. S. ve Buchanan, J. (1999). Cyber disorders: the mental health concern for the new millennium. *CyberPsychology & Behavior*, 2(5), 475-479.
- Zorbaz, O. (2013). Lise Öğrencilerinin Problemlı İnternet Kullanımının Sosyal Kaygı ve Akran İlişkileri Açısından İncelenmesi. (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*) Ankara, *Hacettepe Üniversitesi Sosyala Bilimler Enstitüsü*.
- Zorbaz, O. ve Tuzgöl Dost, M. (2014). Lise öğrencilerinin problemlı internet kullanımının cinsiyet, sosyal kaygı ve akran ilişkileri açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi [Hacettepe University Journal of Education]*, 29(1), 298-310.

EKLER

EK 1: Kişisel Bilgi Formu

Kişisel Bilgi Formu

- 1.Cinsiyetiniz: ☐ Kız ☐ Erkek
2. Yaşınız:
- 3.Okulunuz :
- 4.Okulunuzun bulunduğu ilçe:
☐ Lefkoşa ☐ Girne ☐ Gazimağusa ☐ Güzelyurt ☐ İskele
5. Sınıfınız:
6. İnternete bağlanmak için kullandığınız yöntem:
☐ ADSL ☐ 3G ☐ Wireless ☐ Modem ☐ Diğer (Lütfen belirtiniz) :
7. İnternete nereden erişim sağlıyorsunuz? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.)
☐ Kişisel bilgisayarımdan ☐ Okulumdan ☐ İnternet kafeden
☐ Cep telefonumdan ☐ Diğer (Lütfen belirtiniz) :
8. İnternet erişimini hangi cihazlar aracılığı ile sağlıyorsunuz? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.)
☐ Tablet ☐ PDA ☐ PC ☐ Laptop
9. Haftalık İnternet kullanma süreniz kaç saattir?
☐ 4 saatten az ☐ 4 ile 12 saat arası ☐ 13 ile 27 saat arası ☐ 28 saatten fazla

EK 2: Problemlı İnternet Kullanım Ölçeği

Değerli Öğrenciler,

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti sınırları içerisindeki orta öğretim ve mesleki teknik öğretim dairesine bağlı bulunan okullarda öğrenim gören öğrenciler için oluşturulan “**Öğrencilerin Problemlı İnternet Kullanım Ölçeği**” isimli anketi size en yakın olan seçeneği işaretleterek cevaplamanız beklenmektedir.

Bu anket, bireylerin internet kullanım davranışlarını betimlemek için hazırlanmıştır. Sizden istenen, internet kullanırken genellikle gösterdiğiniz davranışları dikkate alarak, aşağıdaki ifadelerden her birinin size uygunluk derecesini belirlemenizdir.

Bu amaçla, ilk önce her bir ifadeyi okuyunuz ve daha sonra her bir ifadenin karşısındaki “**TamamenUygun**”, “**OldukçaUygun**”, “**BirazUygun**” “**NadirenUygun**”, ve “**HiçUygunDeğil**” seçeneklerinden kendi durumunuza uygun olan bir seçeneği belirleyiniz. Bu seçeneği belirledikten sonra o seçeneğe ait parantezin içerisinde çarpı (X) işareti koyunuz.

Lütfen hiçbir maddeyi boş bırakmayınız. Yanıtlarken kendi internet kullanım davranışlarınızı olduğu gibi yansıtmınız, sonuçların daha sağlıklı değeriendirilmesine katkıda bulunacaktır. Anket sonuçları sadece araştırma raporu için kullanılacaktır.

Yanıtlarınız ile bu bilimsel araştırmaya katıldığınız için teşekkürler.

Celil Nazım Yılmaz

Yard. Doç. Dr. ERİNÇ ERÇAĞ

	Tamamen uygun ↓	Oldukça uygun ↓	Biraz uygun ↓	Nadiren uygun ↓	Hiç uygun değil ↓
Bölüm 1. Aşırı Kullanım					
1. İnternet bağlantımı kesmeye her karar verdiğimde kendi kendime “birkaç dakika daha” diyorum.....	()	()	()	()	()
2. İnternette geçirdiğim zaman çoğunlukla uyku süremi azaltıyor.....	()	()	()	()	()
3. Çok istememe rağmen interneti uzun süre kullanmaktan bir türlü vazgeçemiyorum.....	()	()	()	()	()
4. İnternete gerekmedikçe girmekten kaçınıyorum....	()	()	()	()	()
5. Planladığımın dışında fazladan bir dakika bile interneti kullanmıyorum.....	()	()	()	()	()

6. İnternet kullanırken zamanın nasıl geçtiğini
hiç anlayamıyorum..... () () () () ()

Bölüm 2. İnternetin Olumsuz Sonuçları

7. Tekrar internete girene kadar kendimi huysuz,
karamsar, rahatsız ve huzursuz hissediyorum..... () () () () ()
8. İnternete giremediğim zaman, internette olmayı
düşünmekten kendimi alıkoyamıyorum..... () () () () ()
9. İnternette, kontrol benden çıkıyor..... () () () () ()
10. İnternet yüzünden yemek yemeyi unuttuğum
zamanlar oluyor..... () () () () ()
11. İnternette daha fazla vakit geçirmek için
günlük işlerimi ihmal ediyorum..... () () () () ()
12. Sosyal aktiviteler için para harcamaktansa
internet erişmek için harcamayı tercih ediyorum () () () () ()
13. Sürekli ziyaret ettiğim internet sitelerini
bir gün dahi girememeye tahammül edemiyorum.. () () () () ()
14. İnternet kullandığım süre boyunca
her şeyi unutuyorum..... () () () () ()
15. Yapmam gereken işler çoğaldıkça,
internet kullanma isteğim de o ölçüde artıyor..... () () () () ()
16. İnternet, yapmam gerekenleri ertelemek için
vazgeçilmez bir araçtır..... () () () () ()
17. İnternet kullanımım, benim için önemli kişilerle
olan ilişkilerimde problem yaşamama neden oluyor () () () () ()
18. İnternet kullanırken başkalarının
beni meşgul etmesine öfkeleniyorum..... () () () () ()
19. İnterneti kullanmasam bile sürekli aklımda () () () () ()
20. İnternette çok fazla zaman geçirdiğim için
başarımlarım düşüyor..... () () () () ()
21. İnternet kullanmayı bırakamadığım için
randevularıma veya derslerime geç kalıyorum..... () () () () ()
22. Sabahları uyandığımda bir an önce
internet erişmek istiyorum..... () () () () ()
23. İnternet beni kendisine esir ediyor..... () () () () ()

Bölüm 3. Sosyal Fayda/Rahatlık

24. İnternette kendimi çok özgür hissediyorum.....	()	()	()	()	()
25. İnternette bağlantı kurduğum insanlara kendimi daha iyi anlatıyorum.....	()	()	()	()	()
26. Problemlerimden bunaldığımda sığındığım en iyi yer internettir.....	()	()	()	()	()
27. Birisi internette ne yaptığımı sorduğunda savunmacı ve gizleyici oluyorum.....	()	()	()	()	()
28. İnternet ortamında genellikle kendimi huzurlu hissediyorum.....	()	()	()	()	()
29. İnternet yoluyla iletişim kurmayı, yüz yüze iletişim kurmaya tercih ediyorum.....	()	()	()	()	()
30. Yalnızlığımı internetle paylaşıyorum.....	()	()	()	()	()
31. İnternet ortamında elde ettiğim saygıyı günlük yaşamımda bulamıyorum.....	()	()	()	()	()
32. İnternette, diğer ortamlara göre daha kolay ilişki kuruyorum	()	()	()	()	()
33. İnternette ismimi gizlemek beni daha özgür kılıyor	()	()	()	()	()

EK 3: Siber Zorbalık Ölçeği

1	İnternette başkasının adını kullanarak e-mail hesabı (Yahoo, Gmail, Mynet vb.) açarım	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
2	Facebook, Twitter gibi sitelerde başkalarının adını gizlice kullanarak hesap açarım.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
3	İnternette arkadaşlarımın ya da başka kişilerin kişisel bilgilerini kullanırım.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
4	İnternette başka kişilere virüslü mesaj (e-mail) gönderirim.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
5	Arkadaşlarımın şifrelerini onların haberi olmadan internette kullanırım.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
6	İnternette arkadaşlarımın şifrelerini kullanarak gizlice e-mail (MSN, Yahoo, Gmail, Mynet gibi) adreslerine girmeye çalışırım.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
7	İnternette arkadaşlarımın şifrelerini kullanarak gizlice onların oyunlarına girmeye çalışırım.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
8	İnternette başka kişilere onları tehdit eden mesajlar gönderirim.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
9	İnternette başka kişilere ya da arkadaşlarıma onların hoşlanmayacağı mesajlar gönderirim.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
10	İnternette başka kişilerin ya da arkadaşlarımın fotoğraflarını izinlerini almadan farklı sitelerde yayınlıyorum.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
11	İnternette başka kişilerin ya da arkadaşlarımın fotoğraflarını onların iznini almadan mesaj (e-mail) ile diğer kişilere gönderirim.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
12	İnternette başka kişilerle ya da arkadaşlarımla ilgili onların hoşlanmayacağı haberler yayınlıyorum.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
13	İnternette başka kişilerle ya da arkadaşlarımla ilgili gerçek olmayan söylentiler yayarım.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
14	İnternette başka kişilere ya da arkadaşlarıma hakaret eden mesajlar gönderirim.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
15	İnternette başka kişilerle ya da arkadaşlarımla alay ederim.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
16	İnternette arkadaşlarıma ya da başkalarına hoşlanmayacakları kötü isim ya da lakap takarım.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
17	Bir insanın yüzüne asla söyleyemeyeceğim şeyleri internette ya da cep telefonunda rahatlıkla söylerim.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
18	Cep telefonundan başka kişilere onları tehdit eden mesajlar gönderirim.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
19	Cep telefonundan başka kişilerin fotoğraflarını onların iznini almadan diğer kişilere gönderirim.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman

20	Cep telefonundan başka kişilere onların hoşlanmayacağı mesajlar gönderirim.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
21	Cep telefonunu kullanarak başka kişilerle ilgili gerçek olmayan söylentiler yayarım.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
22	Cep telefonundan başka kişilere hakaret eden mesajlar gönderirim.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
23	Cep telefonunu kullanarak başka kişilerle alay ederim.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
24	Telefonla başkalarını arayarak onları rahatsız ederim.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman

EK 4: Problemlı İnternet Kullanım Ölçek İzni

Celil Nazım YILMAZ <celil.cyprus@gmail.com>

10.02.2016 ☆

Alıcı: aceyhan ▾

Merhaba hocam. Ben Celil Nazım YILMAZ

Yakın Doğu Üniversitesi Yüksek Lisans öğrencisiyim. Problemlı İnternet Kullanımı(PİKÖ) ve Problemlı İnternet Kullanımı -Ergen(PİKÖ-E) Ölçeğini izniniz olursa tezimde kullanmak istiyorum. Eğer sizde mevcutsa ölçeği ve değerlendirme puanınızı da göndermenizi rica ediyorum.

Yardımlarınız için teşekkür ederim. İyi çalışmalar diliyorum.

Aydoğan Aykut CEYHAN

11.02.2016 ☆

Merhaba Bilgisayarım virüslendi formatlanıyor Birkaç güne kadar ileteceğim Pr...

Aydoğan Aykut CEYHAN <aceyhan@anadolu.edu.tr>

📎 11.02.2016 ★

Alıcı: bana ▾

Merhaba,

İlgili ölçek kopyaları ektedir.
Ölçekleri bilimsel amaçlı çalışmalarınızda kullanabilirsiniz.
İyi çalışmalar.

Prof.Dr. A.Aykut CEYHAN
Anadolu Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı
Yunus Emre Kampüsü- Eskişehir
E-mail: aceyhan@anadolu.edu.tr
Tel: 222 3350580-3464 & 3526

Prof.Dr. A.Aykut CEYHAN
Anadolu University

EK 5: Siber Zorbalık Durum Ölçek İzni

Celil Nazım YILMAZ <celil.cyprus@gmail.com>

10.02.2016 ☆

Alıcı: hkinay, ttanrikulu

Merhaba hocam. Ben Celil Nazım YILMAZ

Yakın Doğu Üniversitesi Yüksek Lisans öğrencisiyim. Siber Zorbalık ile Mağduriyet Ölçeğini izniniz olursa tezimde kullanmak istiyorum. Eğer sizde mevcutsa ölçeği ve değerlendirme puanınızı da göndermenizi rica ediyorum.

Yardımlarınız için teşekkür ederim. İyi çalışmalar diliyorum.

Taşkın TANRIKULU <ttanrikulu@fatih.edu.tr>

10.02.2016 ★

Alıcı: bana

Ölçekler ektedir. Kullanabilirsiniz. Başarılar diliyorum.

From: Celil Nazım YILMAZ [mailto:celil.cyprus@gmail.com]

Sent: Wednesday, February 10, 2016 11:23 AM

To: hkinay@fatih.edu.tr; ttanrikulu@fatih.edu.tr

Subject: Ölçek izni

EK 6: Milli Eğitim Bakanlığı Genel Ortaöğretim Dairesi Anket Uygulama İzni

**KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
GENEL ORTAÖĞRETİM DAİRESİ MÜDÜRLÜĞÜ**

Sayı: GOÖ.0.00.35-A/15/16-748

25.02.2016

Sayın Celil Nazım Yılmaz,

İlgi: 22.02.2016 tarihli başvurunuz.

Talim ve Terbiye Dairesi Müdürlüğü'nün TTD.0.00.03-12-16/205 sayı ve 25.02.2016 tarihli yazısı uyarınca "Öğrencilerin Problemleri İnternet Kullanım Ölçeği ve Öğrencilerin Siber Zorbalık Durum Ölçeği" konulu çalışmanın gizlilik ve gönüllülük ilkelerine riayet edilerek uygulanması müdürlüğümüze uygun görülmüştür.

Ancak çalışmayı uygulamadan önce çalışmaya katılacak olanların bağlı bulunduğu okul müdürlüğüyle istişarede bulunulup, çalışmanın hangi okulda ne zaman uygulanacağı birlikte saptanmalıdır.

Çalışmayı uyguladıktan sonra sonuçlarının Talim ve Terbiye Dairesi Müdürlüğü'ne ulaştırılması yasa gereğidir.

Bilgilerinize saygı ile rica ederim.

Hüseyin Kavaz
Müdür

OB/PC

Tel (90) (392) 228 3136 – 228 8187
Fax (90) (392) 227 8639
E-mail meb@mebnet.net

Lefkoşa-KIBRIS

EK 7: Milli Eğitim Bakanlığı Mesleki Teknik Öğretim Dairesi Anket İzni

**KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
MESLEKİ TEKNİK ÖĞRETİM DAİRESİ MÜDÜRLÜĞÜ**

Sayı: MTÖ.0.00-13-16/ 488

26 Şubat 2016

Sayın Celil Nazım Yılmaz
Master Öğrencisi,

İlgi yazınızda, müdürlüğümüze bağlı okullarda öğrenim gören öğrencilere yönelik olarak “**Öğrencilerin Problemlı İnternet Kullanım Ölçeği ve Öğrencilerin Siber Zorbalık Durum Ölçeği**” konulu anket uygulama istemiyle izin talebinde bulundunuz.

Talebinizle ilgili olarak Talim ve Terbiye Dairesi Müdürlüğü’nce yapılan incelemede, çalışmanın gizlilik ve gönüllülük ilkelerine riayet edilerek uygulanması uygun görülmüştür. Ancak sözkonusu anket yapılmadan önce ilgili okul müdürlükleri ile istişarede bulunup anketin ne zaman uygulanacağı birlikte saptanmalıdır. **Anket yapıldıktan sonra da sonuçlarının Talim ve Terbiye Dairesi Müdürlüğü’ne de ulaştırılması gerekmektedir.**

Bilgi edinmenizi ve gereğini saygı ile rica ederim.

Aytunç Şirket
Müdür (a)

GH/NK

Tel (90) (392) 228 3136 – 22 82257
Fax (90) (392) 227 8727
E-mail meb@mebnet.net

Lefkoşa-KIBRIS

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Celil Nazım Yılmaz

Doğum Tarihi: 27 Ekim 1990

Akademik Düzey: Lisans

E-Mail: Celil.Cyprus@gmail.com

Adres: Şht. Mustafa Orhan Sok. Öztekin 8 apt. d.5 Yenişehir/Lefkoşa

Medeni Durumu: Bekar

Yabancı Dil: İngilizce

Eğitim:

Derece	Alan	Okul	Yıl
Y. Lisans	B.Ö.T.E.	Yakın Doğu Üniversitesi	Yüksek Lisans Öğrencisi
Lisans	B.Ö.T.E.	Yakın Doğu Üniversitesi	2013
Lise	Bilgisayar Bölümü	Sedat Simavi Endüstri Meslek Lisesi	2009